

SEANCE DU MARDI 18 MAI 1993
VERGADERING VAN DINSDAG 18 MEI 1993ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 2588.

MESSAGE:

Page 2588.

Chambre des représentants.

COMMUNICATIONS:

Page 2588.

1. Cour des comptes.
2. Objecteurs de conscience.

COMPOSITION DU COMITE D'AVIS CHARGE DE QUESTIONS EUROPEENNES (Modification):

Page 2588.

INTERPELLATIONS (Demandes):

Page 2589.

M. de Donnée au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur « la politique suivie par la Belgique pour aboutir à une solution dans le drame vécu par l'ex-Yougoslavie et en particulier par la Bosnie-Herzégovine et la Croatie ».

M. Van Hooland au Premier ministre sur « les erreurs de management des services et institutions ministériels fédéraux ».

M. De Backer au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur « la situation actuelle dans l'ex-Yougoslavie ».

M. H. Van Rompaey au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur « la politique européenne relative à l'ex-Yougoslavie ».

Ann. parl. Sénat de Belgique - Session ordinaire 1992-1993
Parlem. Hand. Belgische Senaat - Gewone zitting 1992-1993

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 2588.

BOODSCHAP:

Bladzijde 2588.

Kamer van volksvertegenwoordigers.

MEDEDELINGEN:

Bladzijde 2588.

1. Rekenhof.
2. Gewetensbezwaarden.

SAMENSTELLING VAN HET ADVIESCOMITE VOOR EUROPESE AANGELEGENHEDEN (Wijziging):

Bladzijde 2588.

INTERPELLATIES (Verzoeken):

Bladzijde 2589.

De heer de Donnée tot de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over « het door België gevoerde beleid om een oplossing te bereiken voor het drama dat zich afspeelt in het voormalige Joegoslavië en inzonderheid in Bosnië-Herzegovina en Kroatië ».

De heer Van Hooland tot de Eerste minister over « het mismanagement van de federale ministeriële diensten en instellingen ».

De heer De Backer tot de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over « de huidige situatie in het voormalige Joegoslavië ».

De heer H. Van Rompaey tot de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over « het Europees beleid inzake ex-Joegoslavië ».

M. Goovaerts au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques sur « les circonstances de la mort de Patrick Haemers et les conséquences de celle-ci, notamment en ce qui concerne le procès ajourné jusque dans le courant du mois de septembre ».

M. Bock au Vice-Premier ministre et ministre des Communications et des Entreprises publiques sur « l'interprétation que fait son administration quant à l'application de la loi du 12 juillet 1976 à propos des dégâts causés à la forêt belge par les tempêtes de 1990 ».

PROJETS ET PROPOSITIONS DE LOI (Discussion):

Projet de loi portant approbation et exécution de la Convention internationale portant création d'un fonds international d'indemnisation pour les dommages dus à la pollution par les hydrocarbures, faite à Bruxelles, le 18 décembre 1971, et du protocole à cette convention, fait à Londres le 19 novembre 1976.

Discussion générale. — *Orateurs*: **M. Hatry**, rapporteur, **M. Claes**, Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères, p. 2589.

Discussion et vote des articles, p. 2591.

Proposition de loi modifiant la loi électorale communale.

Proposition de loi abrogeant l'article 73 de la nouvelle loi communale.

Discussion générale. — *Orateur*: **M. Loones**, p. 2612.

Proposition de loi modifiant l'article 61 de la loi du 18 juillet 1991 organique du contrôle des services de police et de renseignements.

Discussion générale. — *Orateurs*: **Mme Lieten-Croes**, rapporteur, **M. le Président**, p. 2613.

Discussion et vote de l'article unique, p. 2613.

A l'article 2 (nouveau): *Orateurs*: **MM. Vandenberghe**, **Erdman**, **M. Tobback**, ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique, p. 2613.

Projet de loi modifiant l'article 34 de la loi du 23 décembre 1974 relative aux propositions budgétaires 1974-1975.

Discussion et vote des articles, p. 2614.

INTERPELLATIONS (Discussion):

Interpellation de **M. Benker** au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur « l'évolution catastrophique de la situation en ex-Yougoslavie et la position de la Belgique sur le plan de paix en Bosnie ».

Interpellation de **M. Buelens** au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur « l'agression post-communiste incessante en Bosnie-Herzégovine ».

Interpellation de **M. H. Van Rompaey** au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur « la politique européenne relative à l'ex-Yougoslavie ».

Interpellation de **M. de Donnée** au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur « la politique suivie par la Belgique pour aboutir à une solution dans le drame vécu par l'ex-Yougoslavie et en particulier par la Bosnie-Herzégovine et la Croatie ».

De heer Goovaerts tot de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken over « de omstandigheden van de dood van Patrick Haemers en de gevolgen ervan, onder meer voor het proces dat werd verdaagd tot in de loop van de maand september ».

De heer Bock tot de Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Overheidsbedrijven over « de wijze waarop de wet van 12 juli 1976 door zijn diensten wordt toegepast in verband met de schade toegebracht aan de Belgische bossen door de stormen van 1990 ».

ONTWERPEN EN VOORSTELLEN VAN WET (Beraadslaging):

Ontwerp van wet houdende goedkeuring en uitvoering van het Internationaal Verdrag ter oprichting van een internationaal fonds voor vergoeding van schade door verontreiniging door olie, opgemaakt te Brussel op 18 december 1971, en van het protocol bij dit verdrag, opgemaakt te Londen op 19 november 1976.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: **de heer Hatry**, rapporteur, **de heer Claes**, Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken, blz. 2589.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 2591.

Voorstel van wet tot wijziging van de gemeentekieswet.

Voorstel van wet houdende opheffing van artikel 73 van de nieuwe gemeentewet.

Algemene beraadslaging. — *Spreker*: **de heer Loones**, blz. 2612.

Voorstel van wet tot wijziging van artikel 61 van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: **mevrouw Lieten-Croes**, rapporteur, **de Voorzitter**, blz. 2613.

Beraadslaging en stemming over het enig artikel, blz. 2613.

Bij artikel 2 (nieuw): *Sprekers*: **de heren Vandenberghe**, **Erdman**, **de heer Tobback**, minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken, blz. 2613.

Ontwerp van wet tot wijziging van artikel 34 van de wet van 23 december 1974 betreffende de budgettaire voorstellen 1974-1975.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 2614.

INTERPELLATIES (Bespreking):

Interpellatie van **de heer Benker** tot de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over « de catastrofale ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië en het Belgisch standpunt ten opzichte van het vredesplan in Bosnië ».

Interpellatie van **de heer Buelens** tot de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over « de voortdurende post-communistische agressie in Bosnië-Herzegovina ».

Interpellatie van **de heer H. Van Rompaey** tot de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over « het Europees beleid inzake ex-Joegoslavië ».

Interpellatie van **de heer de Donnée** tot de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over « het door België gevoerde beleid om een oplossing te bereiken voor het drama dat zich afspeelt in het voormalige Joegoslavië en inzonderheid in Bosnië-Herzegovina en Kroatië ».

Interpellation de M. De Backer au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur « la situation actuelle dans l'ex-Yougoslavie ».

Orateurs : MM. Benker, Buelens, H. Van Rompaey, de Donnée, De Backer, Mme Maes, M. Claes, Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères, p. 2594.

Interpellation de Mme Maes au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur « la situation politique au Burundi et les mesures nécessaires pour prévenir toute montée des tensions au cours de la période de préparation des élections ».

Orateurs : Mme Maes, M. Claes, Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères, M. H. Van Rompaey, p. 2609.

Interpellation de M. Verreycken au Premier ministre et au ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique sur « la raison d'être des provinces ».

Orateurs : M. Verreycken, M. Tobback, ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique, p. 2615.

Interpellation de M. Van Hooland au Premier ministre sur « les erreurs de management des services et institutions ministériels fédéraux ».

Orateurs : M. Van Hooland, M. Tobback, ministre de l'Intérieur et de la Fonction publique, p. 2617.

ORDRE DES TRAVAUX:

Page 2609.

PROPOSITIONS (Dépôt):

Page 2619.

M. Erdman. — Proposition de révision de l'article 31 de la Constitution.

M. Hatry. — Proposition de loi visant à adapter aux directives européennes l'arrêté royal n° 55 du 10 novembre 1967 organisant le statut juridique des entreprises pratiquant la location financement, la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation et la loi du 4 août 1992 relative au crédit hypothécaire.

Interpellatie van de heer De Backer tot de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over « de huidige situatie in het voormalige Joegoslavië ».

Sprekers : de heren Benker, Buelens, H. Van Rompaey, de Donnée, De Backer, mevrouw Maes, de heer Claes, Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken, blz. 2594.

Interpellatie van mevrouw Maes tot de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over « de politieke situatie in Burundi en de noodzakelijke maatregelen ten einde de spanningen tijdens de voorbereidingsperiode van de verkiezingen niet te laten oplopen ».

Sprekers : mevrouw Maes, de heer Claes, Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken, de heer H. Van Rompaey, blz. 2609.

Interpellatie van de heer Verreycken tot de Eerste minister en tot de minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken over « de zin van de provincies ».

Sprekers : de heer Verreycken, de heer Tobback, minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken, blz. 2615.

Interpellatie van de heer Van Hooland tot de Eerste minister over « het mismanagement van de federale ministeriële diensten en instellingen ».

Sprekers : de heer Van Hooland, de heer Tobback, minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken, blz. 2617.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN:

Bladzijde 2609.

VOORSTELLEN (Indiening):

Bladzijde 2619.

De heer Erdman. — Voorstel tot herziening van artikel 31 van de Grondwet.

De heer Hatry. — Voorstel van wet strekkende tot aanpassing aan de Europese richtlijnen van het koninklijk besluit nr. 55 van 10 november 1967 tot regeling van het juridisch statuut der ondernemingen gespecialiseerd in financieel huur, de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet en de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet.

PRESIDENCE DE M. MOUTON, PREMIER VICE-PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER MOUTON, EERSTE ONDERVOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 40 m.
De vergadering wordt geopend om 14 h 40 m.

CONGES — VERLOF

MM. Collignon, pour d'autres devoirs; Valkeniers, à l'étranger, et Verschuere, en mission à l'étranger, demandent un congé.

Verlof vragen: de heren Collignon, wegens andere plichten; Valkeniers, in het buitenland, en Verschuere, met opdracht in het buitenland.

— Ces congés sont accordés.

Dit verlof wordt toegestaan.

M. Laverge, pour devoirs professionnels, demande d'excuser son absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heer Laverge, wegens ambtsplechten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving aangenomen.

MESSAGE — BOODSCHAP

M. le Président. — Par message du 12 mai 1993, la Chambre des représentants transmet au Sénat, tel qu'il a été adopté en sa séance de ce jour, le projet d'acte de naturalisations.

Bij boodschap van 12 mei 1993 zendt de Kamer van volksvertegenwoordigers aan de Senaat, zoals het ter vergadering van die dag werd aangenomen, het ontwerp van akte van naturalisaties.

— Renvoi à la commission des Naturalisations.

Verwezen naar de commissie voor de Naturalisaties.

COMMUNICATIONS — MEDEDELINGEN

Cour des comptes — Rekenhof

M. le Président. — Par dépêche du 14 mai 1993, la Cour des comptes fait connaître au Sénat ses commentaires et observations au sujet du projet de loi ajustant le budget général des Dépenses de l'année budgétaire 1993 et du projet de loi ajustant le budget des Voies et Moyens de l'année budgétaire 1993 [Doc. Chambre n° 987/1, (1992-1993), et n° 988/1 (1992-1993)].

Bij dienstbrief van 14 mei 1993 deelt het Rekenhof aan de Senaat zijn commentaar en opmerkingen mee in verband met de ontwerpen van wet houdende aanpassing van de Algemene Uitgavenbe-

groting van het begrotingsjaar 1993 en houdende aanpassing van de Rijksmiddelenbegroting van het begrotingsjaar 1993 [Gedr. St. Kamer nr. 987/1 (1992-1993) en nr. 988/1 (1992-1993)].

— Renvoi à la commission des Finances.

Verwezen naar de commissie voor de Financien.

M. le Président. — Il est donné acte de cette communication au premier président de la Cour des comptes.

Van deze mededeling wordt aan de eerste voorzitter van het Rekenhof akte gegeven.

Objecteurs de conscience — Gewetensbezwaarden

M. le Président. — En application de l'article 35bis des lois portant le statut des objecteurs de conscience, coordonnées le 20 février 1980 et modifiées notamment par la loi du 20 avril 1989, le ministre de l'Intérieur a transmis au Sénat, par lettre du 12 mai 1993, le rapport semestriel sur l'application de ladite loi, couvrant la période du 1er juillet 1992 au 31 décembre 1992.

In uitvoering van artikel 35bis van de wetten houdende het statuut van de gewetensbezwaarden, gecoördineerd op 20 februari 1980 en inzonderheid gewijzigd bij de wet van 20 april 1989, heeft de minister van Binnenlandse Zaken bij dienstbrief van 12 mei 1993 aan de Senaat het semestriële verslag toegezonden over de toepassing van deze wet met betrekking tot de periode van 1 juli 1992 tot 31 december 1992.

— Dépôt au greffe.

Neergelegd ter griffie.

SAMENSTELLING VAN HET ADVIESCOMITÉ
VOOR EUROPESE AANGELEGENHEDEN

Wijziging

COMPOSITION DU COMITÉ D'AVIS
CHARGE DE QUESTIONS EUROPÉENNES

Modification

De Voorzitter. — Bij het Bureau is een voorstel ingediend om in het Adviescomité voor Europese Aangelegenheden de heer Ulburghs als effectief lid te vervangen door de heer Cuyvers.

Le Bureau est saisi d'une proposition tendant à remplacer M. Ulburghs par M. Cuyvers comme membre effectif au sein du Comité d'avis chargé de questions européennes.

Geen bezwaar?

N'y a-t-il pas d'opposition à ce remplacement?

Dan is aldus besloten.

Il en est donc ainsi décidé.

INTERPELLATIONS — INTERPELLATIES

Demands — Verzoeken

M. le Président. — Le Bureau a été saisi des demandes d'interpellation suivantes:

1. De M. de Donnée au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur «la politique suivie par la Belgique pour aboutir à une solution dans le drame vécu par l'ex-Yougoslavie et en particulier par la Bosnie-Herzégovine et la Croatie»;

Het Bureau heeft de volgende interpellatieverzoeken ontvangen:

1. Van de heer de Donnée tot de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over «het door België gevoerde beleid om een oplossing te bereiken voor het drama dat zich afspeelt in het voormalige Joegoslavië en inzonderheid in Bosnië-Herzegovina en Kroatië»;

2. De M. Van Hooland au Premier ministre sur «les erreurs de management des services et institutions ministériels fédéraux»;

2. Van de heer Van Hooland tot de Eerste minister over «het mismanagement van de federale ministeriële diensten en instellingen»;

3. De M. De Backer au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur «la situation actuelle dans l'ex-Yougoslavie»;

3. Van de heer De Backer tot de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over «de huidige situatie in het voormalige Joegoslavië»;

4. De M. Hugo Van Rompaey au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur «la politique européenne relative à l'ex-Yougoslavie»;

4. Van de heer Hugo Van Rompaey tot de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over «het Europees beleid inzake ex-Joegoslavië»;

5. De M. Goovaerts au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques sur «les circonstances de la mort de Patrick Haemers et les conséquences de celle-ci, notamment en ce qui concerne le procès ajourné jusque dans le courant du mois de septembre»;

5. Van de heer Goovaerts tot de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken over «de omstandigheden van de dood van Patrick Haemers en de gevolgen ervan, onder meer voor het proces dat werd verdaagd tot in de loop van de maand september»;

6. De M. Bock au Vice-Premier ministre et ministre des Communications et des Entreprises publiques sur «l'interprétation que fait son administration quant à l'application de la loi du 12 juillet 1976 à propos des dégâts causés à la forêt belge par les tempêtes de 1990».

6. Van de heer Bock tot de Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Overheidsbedrijven over «de wijze waarop de wet van 12 juli 1976 door zijn diensten wordt toegepast in verband met de schade toegebracht aan de Belgische bossen door de stormen van 1990».

Les quatre premières figurent à notre ordre du jour de cet après-midi.

De eerste vier zullen vanmiddag plaatshebben.

La date des deux dernières sera fixée ultérieurement.

De datum van de laatste twee wordt later bepaald.

PROJET DE LOI PORTANT APPROBATION ET EXECUTION DE LA CONVENTION INTERNATIONALE PORTANT CREATION D'UN FONDS INTERNATIONAL D'INDEMNISATION POUR LES DOMMAGES DUS A LA POLLUTION PAR LES HYDROCARBURES, FAITE A BRUXELLES, LE 18 DECEMBRE 1971, ET DU PROTOCOLE A CETTE CONVENTION, FAIT A LONDRES LE 19 NOVEMBRE 1976

Discussion générale et vote des articles

ONTWERP VAN WET HOUDENDE GOEDKEURING EN UITVOERING VAN HET INTERNATIONAAL VERDRAG TER OPRICHTING VAN EEN INTERNATIONAAL FONDS VOOR VERGOEDING VAN SCHADE DOOR VERONTREINIGING DOOR OLIE, OPGEMAAKT TE BRUSSEL OP 18 DECEMBER 1971, EN VAN HET PROTOCOL BIJ DIT VERDRAG, OPGEMAAKT TE LONDEN OP 19 NOVEMBER 1976

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

M. le Président. — Nous abordons l'examen du projet de loi portant approbation et exécution de la Convention internationale portant création d'un fonds international d'indemnisation pour les dommages dus à la pollution par les hydrocarbures, faite à Bruxelles, le 18 décembre 1971, et du protocole à cette convention, fait à Londres le 19 novembre 1976

Wij vatten de bespreking aan van het ontwerp van wet houdende goedkeuring en uitvoering van het Internationaal Verdrag ter oprichting van een internationaal fonds voor vergoeding van schade door verontreiniging door olie, opgemaakt te Brussel op 18 december 1971, en van het protocol bij dit verdrag, opgemaakt te Londen op 19 november 1976.

La discussion générale est ouverte.

De algemene beraadslaging is geopend.

La parole est au rapporteur.

M. Hatry, rapporteur. — Monsieur le Président, le projet de loi soumis à notre discussion concerne un fait de société. Qui n'a, en effet, entendu parler des pollutions occasionnées par le *Torrey Canyon*, l'*Amoco Cadiz*, l'*Exxon Valdez* et, plus récemment, l'*Aegean Sea* et le *Braer*? Ce projet de loi vise précisément à réparer les dégâts provoqués par ce genre de catastrophes, malheureusement inhérentes à la société du XXe siècle.

Je me permets, au nom de la commission, de constater que la Chambre, saisie de ce projet avant le Sénat, n'a pas jugé opportun de rédiger un rapport à ce sujet, ce qui est quelque peu curieux étant donné l'importance du problème posé.

En outre, je rappelle qu'il ne s'agit pas purement et simplement de ratifier un traité international auquel le Parlement belge ne peut apporter aucune modification. Il ne s'agit donc pas, en d'autres termes, d'un traité que nous sommes obligés de ratifier *ne varietur* mais de la transposition des dispositions d'une convention internationale en droit belge.

Un rapport nous semblait nécessaire pour une seconde raison. La convention internationale en question a été conclue à Bruxelles le 18 décembre 1971 et complétée à Londres le 19 novembre 1976 par un protocole. Nous constatons par conséquent un écart de minimum dix-sept ans — vingt-deux si l'on se réfère à la première signature — entre la conclusion de cette convention et sa ratification.

Dans son exposé, le ministre des Affaires étrangères a expliqué les raisons de ce retard. Tout d'abord, il a fallu, au cours des années septante, déterminer le département ministériel responsable en la matière. Finalement, cette tâche a été confiée au ministère des Affaires économiques.

En outre, alors qu'il est souvent demandé au Conseil d'Etat de rendre un avis en trois jours sur des projets de loi de plusieurs centaines de pages, ce dossier est resté devant cette instance pendant cinq ans. Au cours de l'année 1987, l'administration ayant

modifié complètement la législation, le Conseil d'Etat a dû remettre un nouvel avis, ce qui explique, monsieur le Président, sans tout à fait le justifier, le long retard mis à traiter ce dossier.

Il ne s'agit pas ici d'un texte préventif mais, avant tout, d'un texte palliatif. En effet, lorsque les dégâts sont intervenus, il s'agit d'y remédier dans les moins mauvaises conditions. Puisqu'il vaut mieux prévenir que guérir, ce projet de loi important — il a d'ailleurs été précédé de conventions mutuelles conclues soit entre les armateurs, soit entre les propriétaires de cargaisons pétrolières — doit voir son impact réduit au maximum par des mesures préventives. Le débat en commission a essentiellement porté sur ce type de mesures.

Le contexte dans lequel se déroule la ratification de cette convention n'est malheureusement pas très favorable. En effet, le secteur du transport maritime pétrolier est confronté à de nombreux problèmes.

Tout d'abord, la flotte pétrolière vieillit : plus de la moitié des pétroliers actuels et deux tiers des pétroliers de très grande taille — ceux de plus de 175 000 tonnes — ont plus de 15 ans d'âge. En outre, la technologie a fortement évolué.

Ensuite, les équipages se recrutent de plus en plus difficilement. Le plus souvent, au sein de ces équipages, tous ne parlent pas la même langue, ce qui occasionne des difficultés de communication et rend la coopération moins efficace.

En troisième lieu, la surcapacité des pétroliers, évidente depuis 1973, entraîne l'application de taux de fret tout à fait insuffisants pour permettre le renouvellement de la flotte. Ces taux permettent à peine de couvrir les frais d'exploitation directs. Pour des pétroliers de plus de 175 000 tonnes, les frets maritimes quotidiens se situent entre 10 000 et 25 000 dollars américains, alors que 50 000 à 80 000 dollars américains seraient nécessaires pour couvrir les amortissements et permettre le renouvellement et la modernisation de la flotte.

En outre, de nombreuses conventions, conclues sous l'égide de l'Organisation maritime internationale, sont tellement complexes que bon nombre de pays, notamment des pays en développement, ne parviennent pas à les faire respecter.

Enfin, l'apparition de législations nationales unilatérales dans cette matière complique les problèmes financiers et administratifs de l'exploitation d'une flotte. Ces mesures nationales contribuent à favoriser le *flag shopping*, qui consiste à rechercher les pavillons les plus avantageux en ce qui concerne les contraintes pesant sur une flotte de tankers. Il est clair que ce procédé n'est nullement productif.

Cette convention, qui a été soumise au Parlement après vingt ans, a heureusement été précédée de mesures prises par l'industrie choquée par les catastrophes que je viens d'évoquer. Ainsi, des conventions mutuelles ont été adoptées, comme TOVALOP, entre propriétaires de tankers ou comme CRISTAL, entre propriétaires des cargaisons de manière à éviter que le retard mis à ratifier les conventions liant les Etats ne soit préjudiciable aux personnes morales ou physiques lésées par un accident. Ces conventions ont joué un rôle effectif et le ministre a précisé à l'occasion d'une réponse à une question qu'elles ne cesseraient pas leurs effets et continueraient à jouer un rôle complémentaire, la première indemnisation devant cependant découler de la convention publique. Les conventions conclues au sein du secteur privé assureraient une indemnisation complémentaire si la convention dont nous discutons aujourd'hui et celle qui concerne les propriétaires des cargaisons ne suffisaient pas à indemniser tous les dégâts.

Au cours des débats, il est apparu que le drame que constituent les catastrophes d'échouage ou « d'éclatement » de transporteurs pétroliers reçoit à la fois des réponses qui ne sont pas adéquates, des réponses qui ont déjà épuisé à l'heure actuelle tous leurs mérites et, enfin, des réponses qui, elles, pourraient contribuer à améliorer la sécurité.

Parmi les solutions populaires, sans doute, mais qui ne correspondent pas aux besoins réels, je relève une première recommandation faite par d'aucuns et qui consiste à limiter les dimensions des pétroliers, des tankers. Malheureusement, toutes les analyses, toutes les études en la matière montrent qu'un petit nombre de grands pétroliers, de grands tankers est préférable à une multitude

de petits pétroliers, de petits tankers. En effet, ces derniers provoquent des épanchements beaucoup plus nombreux et rarement mesurés, dont on parle donc peu, mais dont l'ensemble est beaucoup plus nuisible, plus nocif pour l'environnement que les grandes catastrophes dont on parle beaucoup mais qui, elles, sont bien enregistrées.

Une deuxième fausse solution revient à limiter l'âge des pétroliers. Il faut pourtant reconnaître qu'un pétrolier de vingt ans, bien entretenu, avec un bon équipage, vaut mieux qu'un pétrolier de cinq ans, mal entretenu, avec un équipage incompetent.

Une troisième fausse solution envisage de munir tous les pétroliers existants d'un double fond ou d'une double coque. Il est évident que cette technique n'aurait pu empêcher certains des accidents graves que je viens d'évoquer ni réduire de manière significative les épanchements en résultant. Il n'empêche qu'à l'avenir, les doubles fonds et les doubles coques seront imposés pour les nouvelles constructions, mais il serait vain de croire en une sécurité absolue. J'ajoute d'ailleurs que cette mesure pourrait avoir pour effet de déstabiliser certains bateaux si elle devait s'appliquer à la flotte existante.

Après cette première série de fausses réponses, j'en arrive à un deuxième type de solutions consistant à mettre davantage l'accent sur des formules déjà pratiquées. Ainsi, aujourd'hui, il existe des prescriptions en matière de routes à suivre. Pour les transports dans la Manche, les navires allant dans une direction doivent emprunter dans le canal la voie nord tandis que ceux allant en direction inverse doivent prendre la voie sud.

Ces prescriptions sont mises en pratique mais il semble cependant qu'il n'y ait plus grand chose à gagner en poussant davantage ce type de mesure.

Enfin, il faut se rendre compte qu'il n'est pas souhaitable d'imposer des législations nationales ou unilatérales dans un continent comme l'Europe, qui vit de ses échanges internationaux. Sans même parler de l'intégration européenne, il serait tout à fait inopportun que chaque pays se dote de sa propre réglementation et veuille à tout prix imposer des contraintes supplémentaires à tous les bateaux entrant dans ses ports. Il convient, par conséquent, de se tourner vers une application plus précise et plus directe des conventions internationales existantes et de veiller à leur respect rigoureux.

Le rapport comporte treize mesures. Les pays ayant à la fois des navires battant leur pavillon et des ports d'expédition et de réception se doivent d'observer un certain nombre de règles déjà imposées et à même d'améliorer les données du problème. Les recommandations figurant au rapport, je ne les citerai pas toutes; je tiens cependant à souligner à quel point la responsabilité de ces pays est considérable en cette matière.

Il s'impose aussi d'améliorer la qualité du facteur humain, notamment la formation des équipages, ainsi que les moyens financiers des instances gouvernementales de contrôle. Un fonds étant constitué, peut-être pourriez-vous en utiliser une partie pour rendre les contrôles plus efficaces, en recourant à des organismes performants, notamment ceux qui sont affiliés à l'IACS: *International Association of Classification Societies*.

Les inspections dans les ports de départ et d'arrivée sont essentielles, surtout pour les bateaux qui battent des pavillons de complaisance, et doivent être multipliées.

L'inspection doit vérifier si les documents de bord d'un pétrolier correspondent bien à la réalité.

Il y a lieu de renforcer les sanctions à l'égard des pétroliers non conformes, de publier les contraventions constatées et, dans la mesure du possible, de ratifier rapidement les conventions internationales maritimes et de payer plus vite l'indemnisation des dégâts, laquelle, à l'heure actuelle, se fait parfois attendre quinze ans.

Un autre commissaire s'est demandé dans quelle mesure, hormis les navires qui s'échouent et qui sombrent, ne se posaient pas des problèmes liés aux exploitations maritimes donnant également lieu à des épanchements. En d'autres termes, les gisements *off shore* sont-ils suffisamment contrôlés? Ne convient-il pas, en outre, de réduire la consommation pétrolière afin de diminuer le volume de pétrole s'écoulant dans les mers? Enfin, ne faut-il pas interdire complètement les pavillons de complaisance?

Le ministre a répondu aux différentes questions posées en soulignant que la convention CRISTAL subsistera après la ratification. Elle interviendra, de façon complémentaire, après l'indemnisation des victimes par le fonds créé par la présente loi. Si certains dépôts ne peuvent pas être couverts en raison des limitations prévues par le projet de loi qui vous est soumis, CRISTAL pourra intervenir pour compenser des dégâts qui n'auraient éventuellement pas été pris en charge par le fonds officiel. Le secteur pétrolier a donc maintenu le fonctionnement de son système « mutuelle » en la matière.

Le ministre ajoute que les conventions qui seront ratifiées par le présent projet sont des protocoles complémentaires. Dès que la Belgique aura été saisie des nouvelles conventions datant de 1992 — ce qui n'est pas encore le cas —, elle ratifiera également ces propositions qui ne pourront être approuvées que par les Etats ayant adopté le protocole dont nous discutons. En d'autres termes, c'est un prérequis pour que les conventions de 1992, lesquelles sont opérationnelles, puissent être ratifiées par la Belgique.

S'adressant au second intervenant, le premier intervenant a rappelé que, par le passé, des épanchements volontaires ont eu lieu — par exemple, pendant la guerre du Golfe — ainsi que des accidents dans les installations de production, et je pense à ce qui s'est produit dans le golfe du Mexique ou dans la mer du Nord. L'intérêt de l'industrie pétrolière est de mettre fin aux épanchements, les produits déversés dans la mer n'entraînant aucune rentabilité financière. Aussi, les Etats riverains de la mer du Nord et les entreprises qui travaillent pour eux mettent-ils leur point d'honneur à limiter au maximum les pertes et, par conséquent, la pollution. Cependant, cela n'a pas toujours été possible dans les pays du tiers monde, notamment en raison des guerres et des conflits qui y sévissent.

Le deuxième intervenant a souligné la nécessité de réduire le trafic et la consommation pétrolière. Deux points peuvent être relevés à cet égard.

A l'échelon des pays européens, la part de pétrole dans la consommation d'énergie a diminué d'un bon tiers depuis le premier choc pétrolier. En effet, pour la Belgique, cette part représentait près de 60 p.c. en 1973 et a été ramenée à environ 40 p.c. en 1992. Un énorme effort a donc été accompli au niveau de la réduction de la consommation.

La consommation mondiale globale, quant à elle, s'est à peu près stabilisée depuis 1979. Le fait est que les sources d'approvisionnement de la plupart des pays se sont considérablement rapprochées des pays consommateurs au fil du temps. En d'autres termes, alors que l'Arabie Saoudite était le principal fournisseur de la Belgique au début de la décennie 70, c'est maintenant de la mer du Nord que proviennent les principaux volumes consommés dans notre pays. Cette réduction de distance, qui entraîne une diminution du volume transporté par la mer, s'opère de la même manière au niveau de l'approvisionnement des Etats-Unis. D'autres pays ont également réduit leurs trajets maritimes en ce domaine. Pour ce qui est du Proche-Orient, par exemple, l'Arabie Saoudite ou l'Irak ont acheminé une partie importante de leurs fournitures pétrolières vers l'Ouest, et ce grâce à la construction de pipe-lines ou oléoducs. L'Irak a trouvé un débouché en Turquie et pourra recommencer ses approvisionnements aussitôt que se produira le déblocage des fournitures de ce pays. L'Arabie Saoudite, quant à elle, fournit du pétrole du côté de la mer Rouge et l'Egypte a prévu le Sumed, c'est-à-dire l'oléoduc Suez-Méditerranée.

Par conséquent, le souhait de l'intervenant a trouvé une réponse lors du débat en commission.

Le Gouvernement a introduit un amendement relativement formel pour tenir compte des modifications que les lois du 4 août 1992 et du 5 août 1992, la première concernant le crédit hypothécaire et la seconde, la fonction de police, ont apportées à l'article 569 du Code judiciaire. De nouveaux articles ont ainsi été ajoutés à une disposition de type général et pénal. Aux alinéas un et trois de l'article 13, on a remplacé 24° par 26°.

L'amendement ainsi que le texte ont été adoptés à l'unanimité des membres de la commission. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — La parole est à M. Claes, Vice-Premier ministre.

M. Claes, Vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères. — Monsieur le Président, je souhaite simplement remercier et féliciter le rapporteur tant pour la qualité de son travail que pour son apport personnel lors des débats en commission. Je n'ai rien à ajouter dans l'immédiat.

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close, et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

Daar niemand meer het woord vraagt in de algemene beraadslaging verklaar ik ze voor gesloten en bespreken wij de artikelen van het ontwerp van wet.

Artikel één luidt:

Artikel 1. Het Internationaal Verdrag ter oprichting van een internationaal fonds voor vergoeding van schade door verontreiniging door olie, opgemaakt te Brussel op 18 december 1971, en het protocol bij dit verdrag, opgemaakt te Londen op 19 november 1976, zullen volkomen gevolgd hebben.

Article 1er. La Convention internationale portant création d'un fonds international d'indemnisation pour les dommages dus à la pollution par les hydrocarbures, faite à Bruxelles le 18 décembre 1971, et le protocole à cette convention, fait à Londres le 19 novembre 1976, sortiront leur plein et entier effet.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 2. Voor de toepassing van deze wet moet worden verstaan onder:

a) Verdrag: het Internationaal Verdrag ter oprichting van een internationaal fonds voor vergoeding van schade door verontreiniging door olie, opgemaakt te Brussel op 18 december 1971;

b) Fonds: het Internationaal Fonds voor vergoeding van schade door verontreiniging door olie, opgericht door artikel 2 van het Verdrag;

c) Persoon, eigenaar, schade door verontreiniging, bijdragende olie, ton en garant: de termen die gedefinieerd zijn in artikel 1 van het Verdrag;

d) Verdrag inzake de burgerlijke aansprakelijkheid: het Internationaal Verdrag inzake de burgerlijke aansprakelijkheid voor schade door verontreiniging door olie, opgemaakt te Brussel op 29 november 1969, goedgekeurd en uitgevoerd door de wet van 20 juli 1976;

e) Minister: de minister tot wiens bevoegdheid de energie behoort.

Art. 2. Pour l'application de la présente loi, il faut entendre par:

a) Convention: la Convention internationale portant création d'un fonds international d'indemnisation pour les dommages dus à la pollution par les hydrocarbures, faite à Bruxelles le 18 décembre 1971;

b) Fonds: le Fonds international d'indemnisation des dommages dus à la pollution par les hydrocarbures, constitué par l'article 2 de la Convention;

c) Personne, propriétaire, dommage par pollution, hydrocarbures donnant lieu à contribution, tonne et garant: les termes définis à l'article 1er de la Convention;

d) Convention sur la responsabilité civile: la Convention internationale sur la responsabilité civile pour les dommages dus à la pollution par les hydrocarbures, faite à Bruxelles le 29 novembre 1969, approuvée et exécutée par la loi du 20 juillet 1976;

e) Ministre: le ministre qui a l'énergie dans ses attributions.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 3. Het Fonds wordt als rechtspersoon erkend.

De beheerder van het Fonds is de wettige vertegenwoordiger van het Fonds in België.

Art. 3. La personnalité juridique est reconnue au Fonds.

L'administrateur du Fonds est le représentant légal du Fonds en Belgique.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 4. De rechtbank van eerste aanleg van Brussel is als enige bevoegd om kennis te nemen van:

1° Vorderingen tot vergoeding tegen het Fonds krachtens artikel 4 van het Verdrag en met het oog op het dragen van de financiële last krachtens artikel 5 van het Verdrag;

2° Vorderingen van het Fonds tot betaling van de bijdragen die moeten worden gestort door alle personen bedoeld bij artikel 7, eerste lid, van onderhavige wet.

Art. 4. Le tribunal de première instance de Bruxelles est seul compétent pour connaître:

1° Des actions en réparation contre le Fonds en vertu de l'article 4 de la Convention ou aux fins de prise en charge financière en vertu de l'article 5 de la Convention;

2° Des actions du Fonds en vue du paiement des contributions qui doivent être versées par chacune des personnes visées à l'article 7, alinéa 1er de la présente loi.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 5. Het Fonds verkrijgt het recht als partij tussen te komen bij iedere vordering tot vergoeding van schade door verontreiniging, ingesteld in uitvoering van artikel IX van het Verdrag inzake de wettelijke aansprakelijkheid, tegen een eigenaar of zijn garant voor de rechtbank van eerste aanleg van Brussel.

Wanneer tegen een eigenaar of zijn garant een vordering tot schadevergoeding wordt ingesteld bij de rechtbank van eerste aanleg van Brussel, overeenkomstig artikel IX van het Verdrag inzake de burgerlijke aansprakelijkheid, kan iedere procespartij van die vordering aan het Fonds kennis geven bij een ter post aangetekende brief met ontvangstbewijs.

Art. 5. Le Fonds peut se porter partie intervenante à toute action en réparation de dommage par pollution, ouverte en exécution de l'article IX de la Convention sur la responsabilité civile, contre un propriétaire ou son garant, devant le tribunal de première instance de Bruxelles.

Lorsqu'une action en réparation est intentée devant le tribunal de première instance de Bruxelles contre un propriétaire ou son garant, conformément à l'article IX de la Convention sur la responsabilité civile, toute partie à la procédure peut notifier cette action au Fonds par lettre recommandée à la poste, avec avis de réception.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 6. Telkens wanneer het Fonds een som stort overeenkomstig de artikelen 4 en 5 van het Verdrag, treedt het Fonds in de rechten die de schadeloos gestelde of financieel vergoede persoon in geval van schade door verontreiniging kan laten gelden tegenover derden.

Art. 6. Lors du versement de toute somme effectué par lui conformément aux articles 4 ou 5 de la Convention, le Fonds est subrogé dans les droits que la personne indemnisée ou prise en charge financièrement peut faire valoir, lors d'un dommage par pollution, à l'égard de tierces personnes.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 7. De Koning regelt de wijze van inning van de aanvangsbijdragen en de jaarlijkse bijdragen die krachtens artikel 10 van het Verdrag moeten worden betaald door iedere persoon die op Belgisch grondgebied bijdragende olie ontvangt.

De Koning bepaalt wat moet worden verstaan onder «geassocieerde persoon» in de betekenis van artikel 10 van het Verdrag.

Art. 7. Le Roi règle les modalités de recouvrement des contributions initiales et annuelles dues, en vertu de l'article 10 de la Convention, par toute personne qui reçoit, sur le territoire belge, des hydrocarbures donnant lieu à contribution.

Le Roi détermine ce qu'il faut entendre par «personne associée», au sens de l'article 10 de la Convention.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 8. De persoon bedoeld bij artikel 7, eerste lid, moet jaarlijks aan de minister aangifte doen van de hoeveelheden bijdragende olie die hij in de loop van het voorgaande kalenderjaar ontvangen heeft.

De Koning bepaalt de voorwaarden en de modaliteiten volgens dewelke de aangifte voorzien bij het eerste lid wordt verricht.

Art. 8. La personne visée à l'article 7, alinéa 1er, doit déclarer annuellement au ministre les quantités d'hydrocarbures donnant lieu à contribution qu'elle a reçues au cours de l'année civile précédente.

Le Roi fixe les conditions et les modalités selon lesquelles est effectuée la déclaration prévue à l'alinéa 1er.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 9. § 1. Overeenkomstig artikel 15 van het Verdrag deelt de minister aan de beheerder van het Fonds de naam en het adres mee van iedere persoon bedoeld bij artikel 7, eerste lid, alsook de gegevens over de hoeveelheden bijdragende olie die deze persoon in de loop van het voorgaande kalenderjaar ontvangen heeft.

§ 2. Wanneer een persoon de in artikel 8 van deze wet bedoelde verplichting niet of te laat nakomt, bepaalt de minister de gegevens over de bijdragende olie voor deze persoon en deelt hij ze mee aan de beheerder van het Fonds.

§ 3. Bij ter post aangetekende brief deelt de minister aan iedere persoon de gegevens mede die op hem betrekking hebben en die hij richt tot de beheerder van het Fonds krachtens het eerste en het tweede lid en dit gelijktijdig met het verzenden ervan naar de beheerder van het Fonds. Indien in die mededelingen wordt afgeweken van de aangifte die verricht is overeenkomstig artikel 8 of indien de mededelingen opgemaakt worden in toepassing van het tweede lid, wordt daarvan melding gemaakt in de informatie die gericht wordt tot de betrokken persoon.

Bij deze mededelingen die gericht worden aan de beheerder van het Fonds, kan de betrokken persoon aan de minister zijn opmerkingen doen geworden bij een ter post aangetekende brief binnen een termijn van tien dagen nadat die persoon ervan op de hoogte werd gebracht overeenkomstig het eerste lid. De minister kan die mededelingen wijzigen binnen een termijn van dertig dagen te rekenen vanaf de dag waarop ze aan de beheerder van het Fonds werden toegezonden waarbij de betrokken persoon vooraf gehoord werd in zijn opmerkingen. Als die termijn verstreken is, kan in die mededelingen geen enkele wijziging meer worden aangebracht.

De minister brengt de belanghebbende persoon op de hoogte van het gevolg dat aan zijn opmerkingen is gegeven, bij een ter post aangetekende brief, binnen een termijn van veertig dagen ingaand op de dag waarop de mededelingen hem werden toegezonden.

Art. 9. § 1er. Conformément à l'article 15 de la Convention, le ministre communique à l'administrateur du Fonds le nom et l'adresse de toute personne visée à l'article 7, alinéa 1er, ainsi que

les indications sur les quantités d'hydrocarbures donnant lieu à contribution qui ont été reçues par cette personne au cours de l'année civile précédente.

§ 2. Lorsqu'une personne ne remplit pas ou remplit tardivement l'obligation visée à l'article 8 de la présente loi, le ministre détermine les indications sur les quantités d'hydrocarbures donnant lieu à contribution relatives à cette personne et les communique à l'administrateur du Fonds.

§ 3. Le ministre informe, par lettre recommandée à la poste, toute personne des communications qui leur sont relatives et qu'il adresse à l'administrateur du Fonds en vertu des paragraphes 1er ou 2, et ce simultanément à leur envoi à l'administrateur du Fonds. Si dans ces communications il est dérogé à la déclaration effectuée conformément à l'article 8 ou si ces communications sont réalisées en application du paragraphe 2, il en est fait mention dans l'information adressée à la personne concernée.

Sur ces communications adressées à l'administrateur du Fonds, la personne concernée peut présenter au ministre, ses observations, par lettre recommandée à la poste, dans un délai de dix jours après qu'elle en ait été informée conformément à l'alinéa 1er. Le ministre peut modifier ces communications dans un délai de trente jours compté du jour où celles-ci ont été envoyées à l'administrateur du Fonds, la personne concernée étant entendue au préalable dans ses observations. Ce délai expiré, aucune modification ne peut plus être apportée à ces communications.

Le ministre informe la personne concernée de la suite réservée à ses observations, par lettre recommandée à la poste, dans un délai de quarante jours prenant cours le jour où les communications lui ont été envoyées.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 10. De ambtenaren en agenten die door de Koning op voordracht van de minister en de minister van Financiën worden aangesteld, kunnen zich op ieder verzoek vanwege de personen bedoeld bij artikel 7, eerste lid, alle documenten, stukken of boeken laten voorleggen die nuttig zijn om de beheerder van het Fonds de gegevens te bezorgen over de hoeveelheden bijdragende olie die door die persoon in de loop van het voorgaande kalenderjaar ontvangen werden.

Die ambtenaren en agenten kunnen vrij binnengaan in de lokalen waarvan ze redenen hebben om te geloven dat zich daar in het eerste lid bedoelde documenten, stukken en boeken bevinden. Tijdens de uitoefening van hun opdracht mogen zij de bewoonde lokalen echter enkel betreden tussen 5 en 21 uur en met machtiging van de onderzoeksrechter of de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg bij wie een verzoekschrift is ingediend.

De personen bedoeld bij artikel 7, eerste lid, zijn ertoe gehouden deze ambtenaren en agenten de inlichtingen te verschaffen die zij vragen met het oog op de uitoefening van hun opdracht.

Onverminderd de bepalingen van artikel 9, eerste en tweede lid, mag iedere aanwijzing verkregen op basis van deze wet, in zoverre zij betrekking heeft op één van de in artikel 7, eerste lid, bedoelde personen, eveneens iedere conclusie die uit deze aanwijzing wordt getrokken, slechts met de toestemming van de betrokken persoon worden medegedeeld aan anderen dan die welke uit hoofde van dit artikel zijn aangeduid.

Art. 10. Les fonctionnaires et agents, désignés par le Roi, sur proposition du ministre des Finances, peuvent se faire produire à première réquisition par toute personne visée à l'article 7, alinéa 1er, tous documents, pièces ou livres utiles pour fournir à l'administrateur du Fonds les indications sur les quantités d'hydrocarbures donnant lieu à contribution reçues par cette personne au cours de l'année civile précédente.

Ces fonctionnaires et agents peuvent pénétrer librement dans les locaux où ils ont des raisons de croire à la présence de documents, pièces ou livres visés à l'alinéa 1er. Toutefois, dans l'exercice de leur mission, ils ne peuvent pénétrer dans les locaux habi-

tés que de 5 heures à 21 heures et sur autorisation du juge d'instruction ou du président du tribunal de première instance saisi par requête.

Les personnes visées à l'article 7, alinéa 1er, sont tenues de fournir à ces fonctionnaires et agents les renseignements qu'ils demandent en vue de l'exécution de leur mission.

Sans préjudice des dispositions de l'article 9, paragraphes 1er et 2, toute indication obtenue sur la base de la présente loi, pour autant qu'elle se rapporte à l'une des personnes visées à l'article 7, alinéa 1er, ainsi que toute conclusion tirée de cette indication ne peuvent être communiquées, sans l'accord de la personne concernée, à d'autres que celles qui sont désignées en vertu du présent article.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 11. Overtredingen van artikel 10 van het Verdrag die zijn begaan door iedere persoon die op Belgisch grondgebied bijdragende olie ontvangt, alsook overtredingen van de artikelen 7, 8, 9 en 10, derde lid, van deze wet en van de besluiten die zijn vastgesteld ter uitvoering ervan, worden gestraft met gevangenisstraf van 3 maanden tot 5 jaar en met een geldboete van 10 000 tot 500 000 frank of met één van die straffen alleen.

De bepalingen van boek I van het Strafwetboek, hierin begrepen hoofdstuk VII en artikel 85, zijn op deze overtredingen van toepassing.

Onverminderd de bevoegdheden van de officieren van gerechtelijke politie en op voordracht van de minister en de minister van Financiën, stelt de Koning de staatsambtenaren en -agenten aan die bevoegd zijn om de overtredingen waarvan sprake in het eerste lid op te sporen en vast te stellen door middel van processen-verbaal strekkende tot bewijs tot het tegendeel bewezen wordt.

Art. 11. Les infractions à l'article 10 de la Convention, commises par toute personne qui reçoit sur le territoire belge des hydrocarbures donnant lieu à contribution, de même que les infractions aux articles 7, 8, 9 et 10, alinéa 3, et aux arrêtés pris en vue de son exécution sont punies d'un emprisonnement de 3 mois à 5 ans et d'une amende de 10 000 à 500 000 francs ou d'une de ces peines seulement.

Les dispositions du livre I du Code pénal, y compris le chapitre VII et l'article 85, sont applicables à ces infractions.

Sans préjudice des pouvoirs des officiers de police judiciaire, et sur proposition du ministre et du ministre des Finances, le Roi désigne les fonctionnaires et agents de l'Etat qui sont compétents pour rechercher et constater, par des procès-verbaux faisant foi jusqu'à preuve du contraire, les infractions dont question à l'alinéa 1er.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 12. De personen bedoeld bij artikel 7, eerste lid, zijn burgerlijk aansprakelijk voor de betaling van de geldboete en kosten waartoe hun organen, aangestelden, lasthebbers of vertegenwoordigers zijn veroordeeld geworden.

De burgerlijk aansprakelijke personen zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de betaling van geldboeten en kosten die wegens overtredingen van de bepalingen van deze wet en in de uitvoeringsbesluiten ervan vastgesteld, zijn uitgesproken.

Art. 12. Les personnes visées à l'article 7, alinéa 1er, sont civilement responsables du paiement des amendes et frais auxquels sont condamnés leurs organes, préposés, mandataires ou représentants.

Les personnes civilement responsables sont solidairement responsables du paiement des amendes et frais prononcés pour les infractions aux dispositions de la présente loi et de ses arrêtés d'exécution.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 13. Artikel 569, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd bij de wetten van 7 mei 1973, 20 mei 1975, 28 maart 1984, 28 juni 1984, 11 april 1989 en 10 januari 1990, wordt aangevuld als volgt:

«26° De vorderingen die gebaseerd zijn op het Internationale Verdrag ter oprichting van een internationaal fonds voor vergoeding van schade door verontreiniging door olie, opgemaakt te Brussel op 18 december 1971 en van het protocol bij dit verdrag, opgemaakt te Londen op 19 november 1976 en op de wet houdende goedkeuring en uitvoering van dat verdrag en van dat protocol.»

In artikel 569, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 28 juni 1984, worden de cijfers «8°, 17° en 21°» vervangen door «8°, 17°, 21° en 26°».

Art. 13. L'article 569, alinéa 1er, du Code judiciaire, modifié par les lois des 7 mai 1973, 20 mai 1975, 28 mars 1984, 28 juin 1984, 11 avril 1989 et 10 janvier 1990, est complété comme suit:

«26° Des demandes fondées sur la Convention internationale portant création d'un fonds international d'indemnisation pour les dommages dus à la pollution par les hydrocarbures, faite à Bruxelles le 18 décembre 1971, sur le protocole à cette convention, fait à Londres le 19 novembre 1976, et sur la loi portant approbation et exécution de cette convention et de ce protocole.»

Dans l'article 569, alinéa 2, du Code judiciaire, modifié par la loi du 28 juin 1984, les chiffres «8°, 17° et 21°» sont remplacés par les chiffres «8°, 17°, 21° et 26°».

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 14. De Koning stelt voor elke bepaling van deze wet de dag vast waarop ze in werking treedt.

Art. 14. Le Roi fixe la date d'entrée en vigueur de chacune des dispositions de la présente loi.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — We stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

INTERPELLATION DE M. BENKER AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGERES SUR «L'EVOLUTION CATASTROPHIQUE DE LA SITUATION EN EX-YOUGOSLAVIE ET LA POSITION DE LA BELGIQUE SUR LE PLAN DE PAIX EN BOSNIE»

INTERPELLATION DE M. BUELENS AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGERES SUR «L'AGRESSION POST-COMMUNISTE INCESSANTE EN BOSNIE-HERZEGOVINE»

INTERPELLATION DE M. H. VAN ROMPAEY AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGERES SUR «LA POLITIQUE EUROPEENNE RELATIVE A L'EX-YOUGOSLAVIE»

INTERPELLATION DE M. DE DONNEA AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGERES SUR «LA POLITIQUE SUIVIE PAR LA BELGIQUE POUR ABOUTIR A UNE SOLUTION DANS LE DRAME VECU PAR L'EX-YOUGOSLAVIE ET EN PARTICULIER PAR LA BOSNIE-HERZEGOVINE ET LA CROATIE»

INTERPELLATION DE M. DE BACKER AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGERES SUR «LA SITUATION ACTUELLE DANS L'EX-YOUGOSLAVIE»

INTERPELLATIE VAN DE HEER BENKER TOT DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVER «DE CATASTROFALE ONTWIKKELINGEN IN HET VOORMALIGE JOEGOSLAVIE EN HET BELGISCH STANDPUNT TEN OPZICHTE VAN HET VREDESPLAN IN BOSNIE»

INTERPELLATIE VAN DE HEER BUELENS TOT DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVER «DE VOORTDURENDE POST-COMMUNISTISCHE AGRESSIE IN BOSNIE-HERZEGOVINA»

INTERPELLATIE VAN DE HEER H. VAN ROMPAEY TOT DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVER «HET EUROPEES BELEID INZAKE EX-JOEGOSLAVIE»

INTERPELLATIE VAN DE HEER DE DONNEA TOT DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVER «HET DOOR BELGIE GEVOERDE BELEID OM EEN OPLOSSING TE BEREIKEN VOOR HET DRAMA DAT ZICH AFSPEELT IN HET VOORMALIGE JOEGOSLAVIE EN INZONDERHEID BOSNIE-HERZEGOVINA EN KROATIE»

INTERPELLATIE VAN DE HEER DE BACKER TOT DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVER «DE HUIDIGE SITUATIE IN HET VOORMALIGE JOEGOSLAVIE»

M. le Président. — Les cinq premières interpellations de notre ordre du jour ayant toutes pour objet la situation en ex-Yougoslavie, je vous propose de les grouper. (*Assentiment.*)

La parole est à M. Benker, premier interpellateur.

M. Benker. — Monsieur le Président, voici presque deux mois, lorsque j'ai présenté cette même interpellation, la situation en ex-Yougoslavie était particulièrement désespérée. A la suite de circonstances indépendantes tant de votre volonté, monsieur le Vice-Premier ministre, que de la mienne, mes questions ont été reportées de plusieurs semaines. Même si les circonstances de la crise yougoslave ont évolué — si un grand nombre d'événements sont venus changer certaines situations — le problème et les questions de fond restent entiers. Il y a deux mois en effet, les événements qui nous étaient relatés par les observateurs, tant ceux de l'ONU que ceux des organisations de secours, étaient particulièrement alarmants.

En mars, le témoignage du docteur Dallemagne de Médecins sans frontières, rentrant de Srebrenica, avait montré une fois de plus l'ampleur du drame des populations civiles victimes de l'agression des milices serbes et la gravité des atteintes aux droits de l'homme et au droit humanitaire international. Les témoignages des médecins ayant travaillé à Srebrenica sont révoltants. Ainsi, un ami, le docteur Scholzen, m'a décrit les conditions inimaginables qui règnent dans les hôpitaux et, particulièrement, à Srebrenica. Il y est retourné et attend pour intervenir. «Les gens meurent ... Je ne sais rien faire, dit-il. On empêche les médecins d'agir. Cela ne s'est jamais vu dans des pays dits civilisés.» L'action courageuse, mais trop isolée, du général Morillon a également montré la duplicité des autorités serbes, l'isolement des populations victimes d'un véritable terrorisme et le manque de résolution des membres de la communauté internationale pour rétablir la justice et la paix. L'impression qui prévaut à ce moment est celle que la communauté internationale baisse les bras et ne sait plus rien entreprendre.

Je citerai quelques événements politiques particulièrement alarmants: en mars 1993 encore, les Douze ont écarté toute nouvelle sanction à l'égard de la Serbie. Cette situation a évolué

depuis lors. Je rappelle également que nous ne pouvons oublier la violence sexuelle utilisée comme arme de guerre. Elle dégrade et humilie des populations entières et risque de tomber dans les oubliettes de l'indifférence.

Ces faits résument assez bien l'impuissance, voire l'échec, de la politique européenne et même celle de l'ONU dans l'ex-Yougoslavie.

N'importe quel lecteur de la presse nationale ou internationale — et il ne faut pas être observateur politique pour s'en rendre compte — aura remarqué les titres de première page qui montrent bien le découragement, le désarroi et l'impuissance des responsables politiques, tant de l'Europe ou des Etats-Unis que de l'ONU, même en présence d'activités diplomatiques.

Les titres des journaux sont éloquentes. En mars, les Serbes continuent à défier l'ONU. M. Cosic, président de la fédération yougoslave, accuse la CE d'être injuste. A cet égard, il convient de relever l'attitude ferme et courageuse de notre ministre des Affaires étrangères face à ces accusations.

A la mi-avril, l'OTAN entre en action dans le ciel de Bosnie. La presse constate ensuite une impuissance consternante : les Serbes se moquent de la communauté internationale, les musulmans sont désarmés, de nouvelles atrocités sont commises, etc. Début mai, la paix est finalement signée mais elle n'interviendra pas.

Durant le mois d'avril surtout, la communauté internationale a enfin réagi d'une façon plus vigoureuse : la Cour internationale de La Haye a condamné la purification ethnique et ses auteurs, l'ONU a ordonné la surveillance de l'espace aérien bosniaque ; les mesures concernant l'embargo ont été renforcées, principalement sur le Danube.

Finalement, la Conférence d'Athènes a permis, fin avril, de dégager une lueur d'espoir. Très rapidement, on s'est néanmoins rendu compte que si la paix était signée, le scepticisme restait de mise car si les leaders serbes de Bosnie ont admis le principe du plan de paix Vance-Owen, ils sont à la merci du Parlement de leur république « auto-proclamée ». Je reviendrai dans un instant sur le référendum dont tout le monde connaît cependant déjà les résultats. En fait, les Serbes de Bosnie défient le monde entier.

C'est vrai que se développe, ce dernier mois, une intense activité diplomatique sur tous les fronts. Sur le terrain, c'est parfois quelque peu différent, puisqu'il y a quelques jours encore, des réfugiés avaient été chassés de Banja Luka sous le feu serbe pour se réfugier pour la énième fois dans d'autres villes et que les bombardements serbes faisaient des morts et des blessés à Sarajevo, à Mostar et ailleurs.

Monsieur le Vice-Premier ministre, dans moins de deux mois, vous serez à la tête de la diplomatie de la Communauté européenne. Mon intervention ne vise pas du tout — contrairement à beaucoup d'interpellations — à remettre en question votre politique, mais à la soutenir pour qu'elle porte ses fruits.

Au temps de la guerre froide, l'Europe a préconisé de faire jouer par la CSCE un rôle important dans les conflits en Europe centrale et orientale. On peut se demander aujourd'hui ce que la CSCE a pu faire et ce qu'elle peut encore faire car sa grande faiblesse est de ne pas avoir de force politique derrière elle.

D'où ma première question : que comptez-vous faire pour redonner un rôle moteur à la CSCE ? Seule l'ONU pourrait encore déléguer son pouvoir à la CSCE qui recevrait ainsi un mandat officiel pour intervenir en ce qui concerne les conflits de l'est de l'Europe.

Ma deuxième question se situe plus précisément au niveau de la Communauté européenne : pourquoi n'applique-t-on pas des sanctions beaucoup plus sévères vis-à-vis de belligérants qui font une guerre de conquête territoriale et qui ne respectent pas les accords internationaux quand ils empêchent le passage des convois humanitaires de l'ONU ? Beaucoup de personnes se posent également des questions au niveau de l'Union de l'Europe occidentale et de l'OTAN. Pourquoi ces deux organisations n'ont-elles pas pris d'initiatives significatives plus rapidement ?

Si ce conflit dure, c'est qu'il est alimenté et donc que l'embargo ne fonctionne pas. Régulièrement, des preuves sont amenées montrant que la Roumanie, la Grèce, l'Ukraine et d'autres pays encore ne respectent pas l'embargo. Qu'entreprend la Commu-

nauté européenne contre ces pays qui violent le blocus ? Armes, munitions et carburants arrivent régulièrement en Serbie, parfois même en provenance de l'Europe occidentale. Récemment, j'ai appris, par exemple, que des armes achetées pour 200 millions de dollars au Liban étaient parties vers la Croatie, armes d'origines diverses, y compris en provenance d'Europe occidentale.

Après plus d'un an de conflit, les populations de l'Europe occidentale pensent que les Douze n'ont pas pris leurs responsabilités : ils ne parviennent pas à prendre des mesures pour combattre la purification ethnique ; ils n'interviennent pas pour permettre le passage des convois humanitaires et pour dégager les milliers de blessés et de malades qui se trouvent dans les zones de combats. Ils n'interviennent pas non plus pour que les observateurs internationaux puissent avoir accès à tous les camps de prisonniers. La CE ne soutient pas suffisamment les forces démocratiques locales. Elle continue d'entretenir des relations diplomatiques avec le gouvernement serbe et ignore pratiquement les différents mouvements démocratiques qui veulent la fin des hostilités et préconisent le dialogue entre les différentes communautés du pays.

Pire encore, elle a replacé le président Milosevic au centre des activités diplomatiques pour des raisons tactiques. M. Milosevic a décidé un embargo contre les Serbes de Bosnie en interdisant tout transport d'armes et de munitions. L'Europe entière, ses diplomates et ses politiciens tombent dans le panneau et font semblant d'ignorer que la frontière entre la Bosnie et la Serbie ressemble à une passoire et qu'il y a une si grande quantité d'armes en Bosnie qu'on peut y mener la guerre pendant de longues années encore. Qui sera le vainqueur de cette nouvelle manœuvre ? La Serbie, qui montre sa bonne volonté au reste du monde : réaliser la grande Serbie par des moyens pacifiques. Les Serbes de Bosnie, par leur refus du plan de paix, ont rendu un grand service au président Cosic : la Serbie peut maintenant se présenter comme un des artisans de la paix !

Par ce nouveau développement, le président Milosevic, qui récemment encore était cité comme accusé dans un éventuel procès jugeant les crimes contre l'humanité, se trouve maintenant placé au centre du jeu politique international. Qu'il soit indirectement soutenu par la Russie et directement par un Etat membre de la CE et de l'OTAN, la Grèce en l'occurrence, ne manque pas de piquant. Il prouve ainsi qu'il est capable d'ébranler les fondements mêmes des relations Est-Ouest, ainsi que les fondements de l'OTAN. La Serbie se sent même renforcée dans sa position par les combats qui opposent ces derniers jours Croates et musulmans de Bosnie. Devant les yeux de l'Occident paralysé, les belligérants peuvent continuer à agir en toute impunité : la purification ethnique, les changements de frontière obtenus par la force, les pires crimes sont autorisés parce que personne à l'Ouest ne veut ni ne sait intervenir.

Pour moi, pour Ecolo et pour les Verts européens, toute politique extérieure vis-à-vis de l'ex-Yougoslavie doit se baser sur quelques grands principes auxquels on ne peut déroger en aucun cas.

Premièrement, on ne négocie pas la purification ethnique, mais au contraire, les responsables de ces crimes contre l'humanité doivent être traduits devant des tribunaux.

Deuxièmement, il faut soutenir, surtout en Serbie, les forces démocratiques et pacifistes qui veulent la fin des combats et qui se retrouvent dans toutes les communautés de ce pays.

Troisièmement, le droit international et humanitaire doit être respecté, principalement le libre passage des convois humanitaires ; la visite et l'évacuation des blessés et des civils doivent être garanties.

Quatrièmement, le découpage du pays ne peut être l'entérinement des conquêtes militaires et de la purification ethnique.

Dans moins de deux mois, la Belgique prendra la présidence de la Communauté européenne. La guerre en ex-Yougoslavie ne sera pas terminée. Je suppose que, comme dans d'autres domaines, monsieur le Vice-Premier ministre, vous prendrez un certain nombre d'initiatives concernant l'ex-Yougoslavie.

Comment préparez-vous ces initiatives sur le plan diplomatique ?

Quelle sera la collaboration de la Belgique pour contribuer à l'installation effective du tribunal international de l'ONU et en assurer les moyens de fonctionnement en vue notamment d'en

faire un tribunal permanent ? A notre avis, à côté du législatif et de l'exécutif de l'ONU, il est temps de créer, au niveau de l'ONU, un pouvoir judiciaire permanent qui examine et juge tous les crimes contre l'humanité.

Pourquoi la Belgique et les pays de la Communauté européenne ne soutiennent-ils pas plus les forces démocratiques de l'ex-Yougoslavie ?

Quelles initiatives notre pays et la CE prendront-ils pour faire respecter le droit humanitaire ? Les pressions exercées par la communauté internationale ne devraient-elles pas être renforcées, principalement en ce qui concerne l'embargo ? Ne devrait-on pas mettre le gouvernement serbe au ban de la société ?

Ne devrait-on pas rejeter tout plan de paix basé sur des conquêtes militaires et des épurations ethniques, qu'il s'agisse des Serbes, des Croates ou des Bosniaques musulmans ?

On a encore très peu parlé jusqu'à présent des traumatismes subis par la population. Je pense aux femmes violées, aux personnes torturées, aux enfants témoins d'atrocités, aux survivants des bombardements, à tous les blessés. Beaucoup de ces personnes refusent de parler de l'horreur vécue et préfèrent refouler ces souvenirs, ces traumatismes de l'horreur dont il est très difficile de guérir.

Je me souviens — et ce n'est pas une anecdote — de ma propre expérience en la matière. J'avais cinq ans lors du bombardement de Malmédy. Il est très difficile, plus tard, de raconter ce qu'on a vécu. Il m'a fallu quarante ans pour pouvoir en parler publiquement. Que comptent faire la Belgique et la Communauté européenne pour ces personnes traumatisées ? Certains pays, comme l'Autriche, ont envoyé du personnel spécialisé vers la Croatie pour travailler à ce niveau.

L'opinion publique admet de plus en plus difficilement la situation soutenue par les pays occidentaux dans leur ensemble : aucun gouvernement n'intervient pour empêcher les massacres des populations civiles, mais chaque gouvernement se fait fort d'un certain nombre d'initiatives sur le plan humanitaire, pour sauver la face. Même si ces actions sont utiles, nécessaires, obligatoires, elles ne sont pas un but en soi, comme l'a dit Boutros Boutros Ghali. Par ailleurs, elles ne peuvent pas non plus servir d'alibi.

Permettez-moi, monsieur le Vice-Premier ministre, avant de conclure, de rappeler quelques exigences essentielles. Comme parlementaires, comme membres du mouvement « vert » belge, comme simples citoyens européens et de ce pays, nous ne pouvons assister passivement à cette tragédie en ex-Yougoslavie, qui a fait de centaines de milliers de personnes des victimes de la guerre civile et de l'épuration ethnique : 200 000 morts, 750 000 blessés et plus de 2 millions de réfugiés.

C'est pourquoi nous exigeons que le Gouvernement entreprenne d'urgence les démarches nécessaires pour que le tribunal pénal international visant à inculper et à juger les responsables de crimes contre l'humanité en ex-Yougoslavie soit effectivement mis sur pied en application de la résolution de l'ONU. Nous voulons également que le blocus de la Serbie et du Monténégro soit intégralement appliqué et que les effectifs des Casques bleus en Bosnie soient significativement renforcés, avec mandat d'interposition et même de démilitarisation des factions.

Nous souhaitons aussi que l'ONU et la CSCE agissent préventivement en envoyant en plus grand nombre des observateurs et des Casques bleus au Kosovo, au Sandjak, en Voïvodine et dans la province de Macédoine.

Enfin, nous estimons que la Communauté européenne doit soutenir financièrement et politiquement les organes de presse indépendants ainsi que les mouvements démocratiques et pacifistes en ex-Yougoslavie.

Nous tenons à réaffirmer que la prévention des conflits et le maintien de la paix ne seront possibles que si l'ONU reçoit des Etats membres l'appui politique, financier et militaire qui lui permettra d'assumer sa tâche, et que si la Communauté européenne met sur pied une politique étrangère et de sécurité commune qui soit globale, supranationale et contrôlée par le Parlement européen.

De plus en plus d'ONG, de mouvements humanitaires, d'organismes caritatifs, d'associations de citoyens, réfléchissent à la situation en Yougoslavie et sont actifs sur le terrain. L'une de ces

associations, pacifiste, s'est réunie à Vérone, pour la deuxième fois, avec des participants de toutes les régions d'Europe de l'ex-Yougoslavie.

Voici les conclusions essentielles de leurs réflexions : l'établissement à une large échelle d'une administration civile, par l'ONU, sur tout le territoire de la Bosnie-Herzégovine; le soutien à la presse indépendante et démocratique, d'un bout à l'autre de l'ex-Yougoslavie, et une assistance aux autres moyens de communication; l'accueil des réfugiés par les Etats européens et l'augmentation significative de l'aide aux réfugiés; la reconnaissance internationale et l'assistance à l'ancienne région de Macédoine, en ex-Yougoslavie; le déploiement d'observateurs militaires et civils en Croatie, Serbie, Kosovo, Voïvodine, Macédoine et Monténégro; l'organisation de conférences internationales sur le statut du Kosovo et de la Voïvodine; enfin, l'établissement d'une conférence permanente pour la paix et la réconciliation, faisant partie du processus officiel de paix.

Ce forum avait constaté que la reprise de la guerre était imminente en Croatie et qu'un nouveau conflit menaçait tout le sud des Balkans. Le conflit entre Croates et musulmans était prévisible quand on connaît les affirmations racistes, nationalistes et souvent intégristes des dirigeants de ces communautés. Certaines affirmations du président Tudjman ressemblent, hélas, curieusement à celles de l'auteur de *Mein Kampf*. L'intégrisme musulman, qui n'existait pas dans ce pays, y fera probablement son chemin. Même si les intervenants de ce forum ont apprécié les efforts de paix de l'ONU et de certaines personnalités de la Communauté européenne, ils critiquent cependant le plan Vance-Owen pour la Bosnie comme entérinant les acquis par la guerre et la politique nationaliste qui causa la guerre.

Le forum a exprimé sa forte conviction que des négociations réalistes pour la paix exigent des partenaires soucieux de paix. Ce n'est actuellement pas le cas pour la plupart des responsables politiques à l'intérieur des différentes factions de l'ex-Yougoslavie. Si la paix veut être ramenée dans cette région, il faut partir du principe que chaque peuple doit pouvoir construire son identité politique et culturelle par des moyens démocratiques, sans mettre en péril l'identité et la vie des autres peuples.

J'en termine par ces dernières questions. Seriez-vous d'accord, monsieur le Vice-Premier ministre, de soutenir ces propositions et ces revendications ? Quelle a été jusqu'à présent, votre intervention et comment la voyez-vous dans un avenir proche ?

Je voudrais ajouter quelques mots puisque, chaque jour, l'actualité nous rattrape. Aujourd'hui, on attend le résultat du référendum des Serbes de Bosnie. La presse agit comme s'il s'agissait d'un vrai référendum. Rien de plus faux !

Ce parlement des Serbes de Bosnie — auto-proclamé — est une usurpation du terme de démocratie. Un référendum dans une zone où a été pratiquée la purification ethnique n'a aucune valeur. On utilise ici les mots habituels de la démocratie pour cacher un totalitarisme qui élimine toute possibilité de libre expression : c'est finalement du fascisme !

Écoutons plutôt les démocrates qui, ce matin, ont déposé un appel pour l'installation d'un tribunal pénal international destiné à condamner les crimes contre l'humanité. Parmi les signataires de cet appel, citons Arthur Haulot qui sait ce que sont les crimes contre l'humanité car il en a été victime; Xavier Winkel, un député; Paul Galand, médecin, membre du Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale; Luc Henkinbrandt, directeur d'Amnesty International-Belgique. On trouve également la signature de certaines d'artistes, d'hommes politiques, d'intellectuels et de professeurs d'université. Je vous en prie, monsieur le ministre, écoutez leur appel !

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Buelens, tweede interpellant.

De heer Buelens. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb lang getwijfeld of ik deze interpellatie over Bosnië zou houden. In dat woord, die landsnaam, ligt zo'n oeverloze, langzamerhand uitzichtloze doem van miserie, gruwel en schande dat erover praten een begrijpelijke schroom met zich meebrengt.

Toch heb ik ondertussen tweemaal geprobeerd me bij een interpellatie van de heer Benker aan te sluiten. Mijn verzoek werd echter telkens om verscheidene redenen verschoven en onlangs tot « nadere datum » uitgesteld. Wachtte men misschien op de definitieve verovering van alle objectieven door de Servische troepen? Troepen, jawel, dit is wellicht de beste en properste term waarmee men die moordenaarsbende kan aanduiden!

De alarmkreet die mijn oorspronkelijke interpellatie moest betekenen, is ondertussen een noodkreet en een aanklacht geworden. Wanneer ik dit neerschrijf is het 10 mei, en de zoveelste bedreiging met woorden, met papieren protesten is geuit, maar de Serven moorden voort.

Uiteindelijk kan ik hier — en dat bracht die twijfel en vertwijfeling mee — niet anders dan herhalen wat ik en verscheidene collega's reeds herhaaldelijk hebben aangeklaagd. Enkele weken geleden werd de aangekondigde interpellatie van de heer Benker, waarbij ik me wou aansluiten, ingevolge het bezoek van de heer Boutros Boutros Ghali opgeschort. Wellicht met vele anderen verwachtte en hoopte ik toen dat nieuwe feiten, wie weet zelfs daden, deze interpellaties overbodig zouden maken. Hoe naïef eigenlijk! De heer Boutros Ghali bewees met zijn uitzetting enkel een goed diplomaat te zijn en bijgevolg de kern van de zaak handig te kunnen ontwijken.

Vorig jaar op 24 juni voerden wij in de commissie, naar aanleiding van een resolutie waarin een selectief militair ingrijpen werd voorgesteld, een gelijkaardig debat. Er is sindsdien weinig veranderd. Integendeel, nog altijd praat men over, dreigt men met zo'n selectief militair ingrijpen, en de zich nationalistisch noemende communistische Serven praten mee, sluiten en breken akkoorden en zetten hun gruwelijke veroveringstocht triomfantelijk voort!

Door haar halfslachtige houding, en door de houding van haar vertegenwoordigers in alle geledingen van de Europese instellingen, is de Regering mede schuldig. Ook de EG, de NAVO, de WEU, de CVSE zijn tekort geschoten of hebben niets gedaan. Nog steeds kan met dezelfde woorden als in het commissieverslag van 24 juni 1992, het laattijdige en aarzelande karakter van de Europese houding worden aangeklaagd. In rechtstermen zou men spreken van schuldige nalatigheid.

Met mevrouw Thatcher kan ik enkel maar gruwen: « We hebben ons mede schuldig gemaakt aan massamoord! »

Nog een andere vaststelling die ik vorig jaar maakte, blijft vandaag even pertinent: Waar blijven de linkse marcheerders tegen onrecht? Tevergeefs heb ik uitgekeken naar massabetogingen van Hand in Hand, Charta 91, Vaka, Objectief en tutti quanti. Is het dan toch zo dat ze in die Servische moordbrigades hun vroegere vriendjes, de communisten, herkennen? Horen ze de stem van de meester wanneer communistische kritiek wordt gegeven op zogenaamde « overhaaste beslissingen van de VN-Veiligheidsraad »?

Commissieleden die vorig jaar, toen het ging om Slovenen en Kroaten, het voorstel van de heer Van Rompaey in de commissie afbraken, die « vrederoepers » van toen, verschijnen nu op het spreekgestoelte om militaire hulp te vragen. Begrijpe wie begrijpen kan. Het enige wat men daarbij kan vermoeden is dat men de verderfelijke vooroorlogse politieke bindingen onderduims poogt te stabiliseren. Zodoende zouden Frankrijk en Engeland hun sympathieën voor de Serven nog niet vergeten zijn en is het zwakke politieke Duitsland niet opgewassen om op te komen voor Kroaten en Slovenen.

Behalve het steeds weer misbruiken en verkrachten van het begrip « nationalisme », kan ik ook het aanklagen van Bosnische, Sloveense en Kroatische verweeracties, enkel als hypocriet bestempelen. Zodra de barbarij heeft toegeslagen en oogluikend wordt toegelaten, staat er geen maat meer op. Op dergelijke momenten worden oude vetes uitgevochten. Dat hebben we hier ook beleefd. Zulk verweer is ook niet van het zuiverste allooi. Het is niet te vergoelijken, maar het is wel menselijk en in die onmenselijke toestanden is het alleszins te verwachten. Welke onnozele pacifist blijft er met de handen in de zakken staan toekijken wanneer familie, vrienden en burens worden afgemaakt? Wie blijft er onbewogen bij het zicht van de verhakkelde lichamen van de zijnen? Op de radio hoorde ik getuigenissen van onze Blauwhelmen die ginder verplicht worden lijdzaam toe te zien. Waarschijnlijk zijn zij voor hun leven getekend door deze ervaring.

Als ik me hierna nogal schamper uitdruk over blauwmutsen, is dat niet uit een vorm van misplaatst leedvermaak. Op die manier wil ik gewoon een tolk zijn van de onmacht die een echte soldaat moet voelen bij een dergelijke passieve opdracht. Daarenboven maak ik er hier gebruik van om hun humanitaire hulp in die ergerlijke omstandigheden te roemen.

Een pater, die 25 jaar geleden in Zagreb in de vluchtelingen-hulp terecht kwam, en daar nu nog met de Kroaten leeft en lijdt, schrijft: « Het verschrikkelijkste wat Europa in de laatste vijftig jaar trof: de oorlog hier, de moord op de kinderen, de verkrachting van tienduizenden vrouwen, het hemelschreiende onrecht dat hier gebeurde, de concentratiekampen, het afbranden van dorpen, de etnische verdrijving van nu miljoenen, een brutale veroveringsoorlog met een Groot-Servië als doel, werd door de pers, de TV en de politiek in België doodgezwegen of slechts sporadisch vermeld. Dit is begrijpelijk als men weet dat we aan dit alles onze schuld hebben. Het wapenembargo en daarmee de blokkade van het door de UNO-Charta gegarandeerde recht op zelfverdediging, werd ook door België ondertekend. De etnische zuivering van Baranja werd met goede bedoelingen door Belgische troepen ondersteund. Sinds de overname van Baranja, door « onze jongens », werden 5 000 Hongaren en Kroaten daaruit verdreven. Van de 25 000 vluchtelingen uit Baranja kon nog niemand terugkeren. Wel vestigden zich daar 20 000 Serven. En zijn we niet zoals alle landen uit Europa schuldig aan de volledig inefficiënte Europese en wereldpolitiek met betrekking tot Bosnië en Kroatië? »

Met meer moed, meer inzet en meer vakmanschap had men nog een jaar geleden het leven van honderdduizenden kunnen redden. Kan men nu na de « parlementaire vergadering » in Bileca nog twijfelen over wat Servië eigenlijk wil? Dat wisten wij ook al twee jaar geleden. Met meer toewijding had ook Europa dit kunnen weten, en een zee van leed kunnen vermijden. »

Tot zover Pater de Brant. De waarschuwingen komen echter niet enkel van katholieke zijde. Ook volgens de heer Hans Jansen, hoogleraar voor joodse religie en literatuur aan de VUB, begaat Servië in Bosnië alle misdaden waarvoor destijds in Nuremberg en Tokio oorlogsmisdadigers tot de strop werden veroordeeld.

Het zijn en blijven nog altijd de Serven die veroveren, verwoesten, verbranden en moorden en tegen zo'n geweld, tegen het voortdurend schenden van overeenkomsten zijn woorden niet opgewassen. Hier moet gehandeld worden.

Na het zoveelste moorddadige uitstel, dat vorige week werd verleend, na de zoveelste vredesbelofte, met een ondergrond van chantage, van kameraad Karadzic, beloften in tegenspraak met de dagelijkse moordpraktijken van zijn bendes, na de door u, mijnheer de Vice-Eerste minister, zelf als komedie bestempelde afwijzing door de Serven van de houding van hun Bosnische spitsbroeders, na de zoveelste verbreking van het *no-fly-commando*, moet men niet meer palaveren, maar moet men optreden.

De voorlopig allerlaatste truc uit de diplomatieke toverdoos, het referendum, is voorbij. Nu die komedie is gespeeld, is de zaak nagenoeg rond en kan een observerend blauwgemutst leger ervoor zorgen dat vooral de verdrevenen niet naar huis terugkeren.

De communistische agressor wordt beloond. Een vierde van Kroatië is in zijn handen. Dat betekent geen relatief vreedzame of rustige bezetting, de etnische zuiveringen, de epuraties gaan daar onverminderd voort.

Karadzic en Milosevic hebben al honderdmaal bewezen betere diplomaten te zijn dan de alle twijfelende, aarzelande en zich in hun zwakte tonende Europese klungelaars. Terwijl ze glimlachend aan onderhandelingstafels blijven verschijnen en tijd winnen, zetten hun « troepen » onverstoorbaar hun vuig veroveringswerk voort. Twee derde van Bosnië is nog niet genoeg, nog alle dagen wordt meer ingepalmd.

Ik maak er mij geen illusies over, mijnheer de Vice-Eerste minister, dat u zich van de raadgevingen, aanmaningen en vragen van het Vlaams Blok veel zal aantrekken, maar wij willen dat deze aanklacht in de annalen wordt opgenomen, omdat over ons niet mag worden gezegd dat we ons verschuilen achter een « *Wir haben es nicht gewusst!* »

Het Vlaams Blok meent dat zonder dralen moet worden aangehouden op een selectief militair ingrijpen door de luchtmacht, dat president Clinton in zijn voornemen moet worden gesteund. Net zoals in de Golfoorlog, is het mogelijk munitiedepots, vliegvelden, aanvoerroutes en zware artillerie uit te schakelen. En dat men niet beweert dat men de troepenbewegingen en de plaatsen niet kan situeren! Zoals onze fractievoorzitter reeds eerder opmerkte: als journalisten foto's en televisiebeelden van die plaatsen kunnen brengen, dan kan het voor een modern uitgerust leger geen probleem zijn. Volgens het *NRC-Handelsblad* van 14 april heeft een onderzoek van Amerikaanse militairen aangetoond dat het uiterst eenvoudig lijkt om de Servische militaire macht uit te schakelen.

Als men dan toch moet toegeven dat een effectieve inzet onvermijdelijk is, komt de bangelijke vraag: en als er dan mensenlevens vallen? Uzelf, mijnheer de Vice-Eerste minister, antwoordde in die zin aan de reporters. Het zijn inderdaad risico's die beroepssoldaten lopen. Waarom is dat wel aanvaardbaar in Somalië? Waarom wordt er niet over gerept wanneer het gaat om zogenoemde humanitaire hulp in Zaïre? Welk risico lopen onze rijkswachters en de politieagenten dagelijks in de bestrijding van de misdaad? Wil men die soms ook vervangen door hulpagenten met een blauwe muts op die vermanend de vinger opsteken bij het noteren van een misdaad? En krijgen die dan als opdracht ervoor te zorgen dat het slachtoffer zijn gestolen goed niet meer terugkrijgt en de misdadiger het loon van zijn daad kan opstrijken?

In naam van de honderdduizend ontheemden, hongerigen en verdrevenen, en om een einde te maken aan de heel Europa bedreigende oorlogspes — Hongaren en Macedoniërs vragen nu al bij hoogdringendheid om bescherming — hou op met palaveren en toon dat Europa sterk genoeg is om orde op zaken te stellen.

Daarom volgende vragen, mijnheer de Vice-Eerste minister. Zal men de initiatieven steunen, om ook een grondleger te sturen, na een eventuele succesrijke tussenkomst via het luchtwapen? Wat zal onze Regering doen om Kroaten en Bosniërs en hun respectievelijke regeringen over hun hele grondgebied te beveiligen? Welke maatregelen worden er genomen om de voortdurende epuraties te stoppen?

Met dank voor de antwoorden en voor uw aandacht. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Hugo Van Rompaey, derde interpellant.

De heer H. Van Rompaey. — Mijnheer de Voorzitter, het is met een gevoel van aan woede grenzende verontwaardiging dat ik in een week tweemaal het woord neem over de situatie in ex-Joegoslavië.

Wij hebben de techniek van de mondelinge vraag benut omdat dit voor de parlementsliden de enige mogelijkheid is om op korte tijd hun bezorgdheid te uiten.

Zoals iedereen, hebben wij informatie ontvangen langs de media, maar omwille van onze verantwoordelijkheid hebben wij ons grondig verdiept in de lectuur van zowel de geschiedkundige aspecten als de actuele situatie in ex-Joegoslavië. Bovendien hebben wij tweemaal de gelegenheid gehad om ter plaatse een bezoek te brengen. In april van vorig jaar hebben wij, aan de vooravond van de escalatie van het geweld, Kroatië en Bosnië-Herzegovina bezocht en twee weken geleden Kosovo en Macedonië.

Deze interpellatie is niet gebaseerd op een partijpolitieke inspiratie en ze is niet gericht aan de persoon van de minister van Buitenlandse Zaken, maar wel aan het beleid dat vooral vanuit Europa wordt gevoerd. Wij hebben de mensen in de kelderhospitalen van Vinkovci en Zadar helder voor de geest. Zij waren doorzeeft met kogels of hun ledematen zijn afgerukt ingevolge ontploffende mijnen. Wij hebben de indringende boodschap voor de geest van de leerlingen in het alternatieve onderwijscircuit in Kosovo. Milosevic heeft alle onderwijsmogelijkheden voor Albanen verboden en men heeft een « zwart onderwijscircuit » moeten organiseren om de huidige generatie niet te laten verloren gaan. In een woonkamer zitten een dertigtal leerlingen van ongeveer zestien jaar elke dag als dieren samengehurkt op de grond.

De woordvoerders vroegen wanneer het voor hen zal ophouden te moeten leven als dieren. Toen wij meedeelden dat West-Europa wel bekommerd is over de onderdrukking in Kosovo, antwoordde men dat de bevolking wil hopen en naar de toekomst kijken, maar dat de hoop zo dikwijls verdwijnt.

Vanuit deze ervaring wil ik de vier aspecten van mijn mondelinge vraag opnieuw aan de orde brengen. Het komt mij voor dat de regeringen te weinig gevoel hebben voor de signalen die niet alleen via de media, maar ook langs andere kanalen worden gegeven. Het komt mij ook voor dat de ministers, die een standpunt moeten innemen, beter zouden verblijven in de kelderhospitalen in plaats van in hotels of kastelen zodat zij weten wat er drukt op dat volk in de republieken en voormalige autonome provincies van ex-Joegoslavië.

Ik herhaal de vraag: is het juist dat de recente kentering ten opzichte van Milosevic inhoudt dat de idee om hem en anderen voor een Nürenbergtribunaal te brengen stilaan wordt begraven? Net zomin als in Somalië mag het hier mogelijk zijn dat het verleden van bendeleiders straffeloos wordt vergeten. Het kan toch niet dat de leiders ongestraft blijven die de beslissing hebben genomen om de grens van Slovenië — al was het kortstondig — en deze van Kroatië te overschrijden en erkende republieken binnen te vallen om er het bekende geweld te plegen.

Een ander aspect van dit probleem vormt het plan-Vance-Owen. Men kan toch niet ontkennen dat in het « saucissoneren » van een vrij complex geheel van etnische groepen en religies het gevaar schuilt van een « racistisch fundament ». Een simpele mathematische oefening kan dit probleem niet oplossen. De geschiedenis heeft dat bewezen.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, ik wil hier hulde brengen aan de houding ter zake van uw voorganger, minister Eyskens. Hij pleitte terecht voor het erkennen van de zes republieken en voor het uitwerken van een gelijkaardige oplossing voor de voormalige autonome provincies Vojvodina en Kosovo, want dit is historisch verantwoord.

« Saucissoneren » is geen oplossing. De oplossing bestaat erin dat Bosnië-Herzegovina wordt erkend zoals de andere republieken en dat het internationaal recht er wordt aanvaard. De internationale gemeenschap moet op basis daarvan optreden in dit probleemland.

Ik verwijs niet alleen naar de jongeren in Kosovo, maar naar een hele generatie. Wij hadden de gelegenheid om tegen de zin van het regime in te verblijven in de gezinnen van werkloze universiteits-professoren. Die professoren vertoeven in dezelfde situatie als de mijnwerkers in de gebieden waar er industriële mogelijkheden zijn, maar waar alle industriële activiteiten ten gevolge van het embargo worden stopgezet en waar de Albanen bijgevolg ontslagen worden en geen enkel inkomen hebben. Die professoren vragen welke hoop Europa hun kan geven. Zij vragen zich af of deze onderdrukking kan blijven duren en of de Albanen die in Kosovo wonen nog iets kunnen verwachten van de Europese Gemeenschap.

Ook de ontlukende democratie in Macedonië moet worden beschermd. De collega's die deze republiek mee bezochten, kunnen getuigen hoe men in dit gedeelte van de Balkan aankijkt tegen religieuze, etnische en politieke spanningen. Die spanningen worden aangepakt via politieke discussie. Men grijpt bewust niet naar de wapens. Welke garantie kunnen de Europese Gemeenschap, de NAVO en de UNO geven dat morgen Milosevic de grens met Macedonië niet overschrijdt en de ontlukende democratie niet in de grond boort? Die garantie was er immers niet toen hij de grens met Kroatië overschreed. Men heeft ook de ellende in Bosnië-Herzegovina niet kunnen verhinderen. Ook nu is er geen enkele garantie waardoor de prille democratie in Macedonië zich gerust kan voelen.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, gaat België tijdens het voorzitterschap van de EG het Europese beleid, dat gekenmerkt wordt door onenigheid, door besluiteloosheid, door lafheid, door machiavellisme voortzetten? Het kan toch niet dat men het met een oorlogsmisdadiger op een akkoordje gooit wanneer de feiten zeer goed gekend zijn. De vraag die thans moet worden gesteld is niet alleen of wij er zullen in slagen de Maastrichtnorm te respecteren, maar ook of wij er zullen in slagen de mensen-

rechtennorm te respecteren. Zal de nieuwe wereldorde, die ten tijde van de Golfcrisis met zoveel tamtam werd aangekondigd, maar die zo schandelijk op zich laat wachten, eindelijk tot stand komen? Mag een mensenleven in Joegoslavië misschien iets zwaarder wegen dan een vat olie in de Golf?

Ik heb mijn interpellatie misschien nogal emotioneel naar voren gebracht. Ik liet mij hierbij niet leiden door de partijpolitieke motieven, maar wel door de miserie in ex-Joegoslavië waarmee ik rechtstreeks geconfronteerd werd. Ik wens u succes toe, mijnheer de Vice-Eerste minister, opdat u tijdens het Belgisch voorzitterschap van de EG er mag in slagen om te bewijzen dat een klein land als het onze toch in staat is op internationaal vlak correcties aan te brengen. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. de Donnée, quatrième interpellateur.

M. de Donnée. — Monsieur le Président, l'ex-Yougoslavie vit aujourd'hui un drame épouvantable. Nous assistons là à des spectacles, à des comportements qui font table rase des principes humanitaires élémentaires et nous avons affaire, dans le chef de certains dirigeants, tant de Serbie que de Bosnie et de Croatie, à des individus qui n'ont pas grand-chose à envier aux nazis! Aussi, l'émotion des collègues qui m'ont précédé à cette tribune est parfaitement justifiée et je la partage totalement, tout comme elle est partagée par l'opinion publique qui ne comprend pas comment l'Europe peut être, aujourd'hui, aussi impuissante à résoudre ce problème et à mettre fin à cette guerre civile qui choque les consciences.

La politique internationale requiert bien sûr une capacité d'émotion mais aussi des qualités permettant d'analyser les situations froidement, raisonnablement, en ayant « les yeux en face des trous ». Nous devons d'abord essayer de comprendre les causes du problème. Il faut avoir le courage de reconnaître ici que la grande erreur qu'a commise l'Europe est d'avoir reconnu l'indépendance de la Slovanie et de la Croatie, sans disposer d'un plan global négocié pour l'ensemble de l'ex-Yougoslavie. Les ministres des Affaires étrangères qui ont pris cette responsabilité — en ce qui concerne notre pays, c'était sous un Gouvernement précédent, monsieur Van Rompaey — ont agi dans la précipitation et ont été très mal inspirés. Ils portent aujourd'hui une immense responsabilité dans le drame de l'ex-Yougoslavie. Mais le mal est fait et nous nous retrouvons face à cette épouvantable situation.

Alors, que faire aujourd'hui? Plus fondamentalement, je dirais même plus dramatiquement, y a-t-il encore une bonne solution pour en sortir? Sommes-nous contraints d'envisager des solutions imparfaites? Sommes-nous confrontés à des dilemmes? Devons-nous choisir entre la peste et le choléra?

Nous avons entendu des propositions émanant du président des Etats-Unis, M. Clinton, suggérant essentiellement de lever l'embargo sur les armes destinées aux musulmans de Bosnie, mais aussi des bombardements aériens sélectifs. Nous devons nous réjouir aujourd'hui que ces deux propositions de l'administration américaine aient été mises au rancart et provisoirement abandonnées.

En effet, la levée de l'embargo sur les armes destinées aux musulmans de Bosnie aurait été une solution très dangereuse. Nous savons tous que ces armes n'auraient pu être acheminées que par la Croatie qui aurait prélevé sa dîme au passage et que certains régimes islamiques auraient non seulement envoyé des armes, mais aussi des miliciens.

De plus, une telle mesure aurait resoudé le front serbe qui est en train d'éclater. Son annonce aurait intensifié et accéléré les bombardements et sans doute incité les Serbes à prendre purement et simplement Sarajevo.

En outre, nous n'ignorons pas que la France et la Grande-Bretagne, mais sans doute également d'autres pays participant à la FORPRONU, auraient retiré leurs troupes, rendant ainsi encore plus difficile l'acheminement de l'aide humanitaire vers tout ou partie des populations assiégées. La levée de l'embargo sur les armes destinées aux musulmans ne comporte donc que des inconvénients et marquerait la fin de toute forme de diplomatie. D'ailleurs, cette mesure ne procurerait sans doute qu'une petite bouf-

fée d'oxygène aux musulmans de Bosnie. La levée de l'embargo ne pourrait leur permettre de prévaloir sur le plan militaire. Par la levée sélective de l'embargo, certaines puissances non alignées, notamment islamiques, pourraient jouer un rôle plus important, ce qui affaiblirait le contrôle occidental sur la mise sur pied de certaines alternatives qui restent envisageables d'un point de vue réaliste.

Par ailleurs, certains collègues ont fait allusion aux bombardements sélectifs. Il faut qu'ils sachent que le terrain de l'ex-Yougoslavie n'est pas celui du golfe Persique. Les batteries d'artillerie et les dispositifs militaires se trouvent dans les villes et les villages parmi les habitations civiles. Ces bombardements sélectifs, dont le résultat serait de toute façon aléatoire, iraient de pair avec beaucoup de pertes parmi les civils comme parmi les militaires.

Monsieur le Vice-Premier ministre, il me paraît que les Européens ont pu persuader à juste titre M. Warren Christopher d'abandonner ce plan américain.

Certains collègues ont évoqué l'opération militaire au sol. Cette opération au sol serait une opération de *peace making*, ce qui diffère d'une opération de *peace keeping* qui verrait le jour après l'acceptation par tous les belligérants d'un plan de paix du type Vance-Owen. Il sera extrêmement difficile, voire impossible, de recourir à des actions de *peace making*. En commençant des actions au sol en dehors de la protection de zones limitées, il faudrait être prêt à aller jusqu'au bout, ce qui reviendrait à la conquête de la Bosnie, à l'installation d'une police totale, à l'imposition de la paix jusqu'au rétablissement de l'Etat de droit. Cette tâche gigantesque, qui nécessiterait non pas des dizaines mais des centaines de milliers d'hommes, ne donnerait que des résultats extrêmement aléatoires avec le risque de s'engager dans une situation à la vietnamienne.

Monsieur le Vice-Premier ministre, est-il exact que Washington a rejeté l'idée d'imposer la paix contre la volonté d'un des belligérants en cause, comme le rapportait ce matin le *Herald Tribune*? Quelle est actuellement, en la matière, l'attitude de l'Europe? La question fondamentale est la suivante: sommes-nous prêts à sacrifier des dizaines de milliers de vies, notamment de citoyens de la Communauté européenne, en nous engageant dans une aventure dont le résultat serait plus qu'aléatoire? Combien de brigades, combien de divisions la Belgique serait-elle prête à engager dans une telle action? Poser la question, c'est y répondre. Nous savons tous qu'actuellement, nous ne sommes pas capables d'envoyer en permanence à l'étranger plus de deux mille soldats. De grâce, évitons de faire la leçon aux autres! Nous sommes nous-mêmes incapables de fournir une contribution significative aux forces terrestres qui seraient chargées de ramener la paix en Bosnie, mission quasiment impossible dans les circonstances actuelles.

Monsieur le Vice-Premier ministre, en conclusion, quoi que l'on puisse en penser, l'acceptation par toutes les parties d'un plan de paix du type Vance-Owen ne pourra réussir qu'en se fondant sur les divisions apparues entre les Serbes de Serbie et les Serbes de Bosnie. Monsieur Van Rompaey, cela ne signifie nullement que les dirigeants de la Serbie, qui ont commis des crimes de guerre contre l'humanité, puissent être dégagés ultérieurement de toute responsabilité. Si, comme nous le souhaitons, vous et moi, on arrive à mettre sur pied un tribunal pénal international pour juger les crimes de guerre et les crimes contre l'humanité en Serbie, ces gens-là devront être traînés devant ces tribunaux.

Nous sommes actuellement confrontés à une situation de fait. Les divisions entre MM. Milosevic et Karadzic semblent réelles et nous devons envisager des solutions du type de celle proposée par le ministre russe Kosyrev, visant à aider la Serbie à imposer l'embargo aux Serbes de Bosnie, en assurant le contrôle de la frontière serbo-bosniaque.

Comme je l'ai dit, cela ne peut nullement impliquer un relâchement envers la Serbie du blocus, de l'embargo sur les armes, ni une exonération des responsabilités des dirigeants serbes qui auraient commis des crimes contre l'humanité ou y auraient contribué.

Il conviendra surtout, monsieur le Vice-Premier ministre, de convaincre M. Milosevic de mettre au pas le général Mladic, lequel, bien davantage que Karadzic, tire les ficelles en Bosnie. Vous le savez aussi bien que moi.

Si l'on parvient à imposer un plan du type Vance-Owen susceptible d'assurer la paix en Bosnie et d'y rétablir l'Etat de droit, il faudra prévoir des forces de *peace keeping*.

Est-il exact, monsieur le Vice-Premier ministre, que le volume de ces forces pourrait atteindre 70 à 75 000 hommes? Quelle serait alors l'attitude de la Belgique? Contribuerons-nous au-delà des mille hommes que nous consacrons actuellement à cette tâche? Envisagerons-nous d'y affecter les hommes qui sont actuellement en train de s'embourber dans le guêpier somalien? Quelle est votre attitude à cet égard?

Cela dit, il est essentiel, dès à présent, et d'autres que moi y ont fait allusion, d'éviter l'extension du conflit à d'autres zones de l'ex-Yougoslavie. Je pense en premier lieu à la Macédoine et au Kosovo ou la Vojvodine. Il est évident que l'ONU doit prendre les mesures dissuasives qui s'imposent tant que la paix règne dans ces régions.

Pourriez-vous nous dire, monsieur le Vice-Premier ministre, ce que l'ONU a prévu à ce jour? Est-il question de renforcer les troupes norvégiennes stationnant en Macédoine et d'envoyer des observateurs de l'ONU ou des Casques bleus dans d'autres régions de l'ex-Yougoslavie, à titre préventif, pour éviter l'extension du conflit, mais également son internationalisation?

De plus, monsieur le Vice-Premier ministre, pouvez-vous nous rappeler, de façon synthétique, la position des Douze concernant la levée de l'embargo à l'égard des musulmans, les bombardements sélectifs, les possibilités d'intervention au sol, les scénarios de protection des sanctuaires et de contrôle de la frontière serbo-bosniaque? Quelles sont les initiatives diplomatiques actuellement en cours ou envisagées pour arriver à un plan de paix en Bosnie, malgré l'échec prévisible du référendum de dimanche? Faudra-t-il renforcer le contingent de l'ONU en Macédoine? Est-il question d'envoyer des forces américaines? Qu'est-il actuellement prévu pour maintenir la paix au Kosovo et, de façon plus générale, quel type de signal peut-on actuellement donner aux Serbes, aux Croates et aux musulmans pour éviter l'extension et l'internationalisation du conflit?

En résumé, monsieur le Vice-Premier ministre, il faut en tout cas atteindre les objectifs suivants dans les semaines et les mois à venir. Il convient d'obtenir l'application du plan de paix Vance-Owen, ou de tout autre plan acceptable par tous les belligérants en Bosnie, lequel doit permettre d'y rétablir la paix et l'Etat de droit. Il faut maintenir l'application intégrale du blocus sur la Serbie, mais aussi à l'égard des combattants en Bosnie, maintenir l'embargo sur les armes, aussi longtemps que toutes les factions ne les auront pas déposées, sachant que les produits alimentaires et médicaux sont exclus d'un tel blocus. Il y a lieu de poursuivre l'aide urgente aux réfugiés et l'aide humanitaire aux populations civiles demeurant dans les zones de combat.

Il faut également, monsieur Van Rompaey, mettre en place un tribunal pénal international pour juger les responsables des crimes de guerre et des crimes contre l'humanité, en application de la résolution de l'ONU et des condamnations prononcées par la cour du Tribunal international de La Haye et cela, quelle que soit la place que ces criminels occupent dans la hiérarchie politique de Serbie, de Bosnie ou d'ailleurs.

Enfin, il faut envoyer des observateurs et des Casques bleus de l'ONU en nombre suffisant pour prévenir l'extension des conflits dans d'autres régions de l'ex-Yougoslavie et leur internationalisation.

Monsieur le Vice-Premier ministre, la Communauté européenne paie aujourd'hui son erreur d'hier: la reconnaissance précipitée, prématurée, mal préparée de l'indépendance de la Slovanie et de la Croatie. Il n'y a pas, en Bosnie, de solution militaire de type chirurgical comme c'était le cas lors de l'invasion du Koweït par l'Irak. Le terrain et la nature du conflit sont tout à fait différents de ce qu'ils étaient lors de la guerre du Golfe.

Malheureusement, sur le plan militaire, il n'y a que des options boiteuses, aléatoires, dangereuses. Nous devons donc continuer à nous reposer sur les armes que sont la diplomatie, l'embargo, le blocus pour essayer de mettre au pas les Serbes de Bosnie et rétablir la paix dans cette partie du monde qui est actuellement une région martyre dont les souffrances offensent, à juste titre, la conscience universelle. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Backer, vijfde interpellant.

De heer De Backer. — Mijnheer de Voorzitter, met de ineenstorting van het communisme in Oost-Europa en het einde van de koude oorlog, is in Europa een geheel nieuwe situatie ontstaan. Het politieke klimaat op de Balkan bijvoorbeeld klaarde op. Er kwam een einde aan de ideologische verdeeldheid en aan het militaire wantrouwen dat daaruit voortvloeide. Sinds de Tweede Wereldoorlog hebben de Balkanstaten nooit eerder zulke intense contacten met elkaar onderhouden. Die contacten zouden nog beter zijn, indien de ex-communistische landen niet met enorme economische, politieke en sociale moeilijkheden te kampen hadden die de samenwerking erg complicerend. Tegelijk werden echter ook een aantal etnische en territoriale kwesties weer actueel en zijn de spanningen op vele plaatsen aanzienlijk toegenomen.

Dit laatste is er mede een gevolg van dat minderhedenkwesties en irredentistische aanspraken een rol zijn gaan spelen in de electorale wedijver. Geen partij wil in patriotisme voor een andere onderdoen en kleine extremistische zweeppartijen dwingen de regeringen tot steeds radicalere standpunten. Vooral nog hebben deze spanningen alleen in Joegoslavië tot een militair conflict geleid, een conflict dat heden gekenmerkt wordt door gewelddaden, opeenvolgende staakt-het-vuren en schendingen ervan.

Hoopgevend was en is nog steeds het vredesplan van de bemiddelaars Vance en Owen. Naast een nieuwe territoriale indeling van Bosnië in tien semi-autonome gebieden werd er eveneens voorzien in een voorlopige, multi-etnische regering die zou aanblijven tot er nieuwe verkiezingen zouden worden uitgeschreven. Een internationale troepenmacht van ongeveer 60 000 soldaten zou de vrede moeten handhaven.

Enkele belangrijke stappen in de uitvoering van het plan Vance-Owen zijn de volgende.

Een staakt-het-vuren treedt in werking 72 uur nadat de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties in een resolutie formeel de uitvoering van het plan Vance-Owen heeft goedgekeurd.

Alle partijen in het Bosnische conflict maken de omvang en de precieze localisering bekend van hun militaire eenheden, hun zware wapens en de mijnevelden die ze hebben aangelegd.

VN-soldaten nemen vervolgens hun posities in aan de verschillende fronten.

Binnen de vijf dagen na het staakt-het-vuren moeten alle zware wapens uit de omgeving van Sarajevo worden verwijderd. Alle andere wapens dienen binnen de vijftien dagen te worden verwijderd van de plaatsen waar zij een bedreiging vormen.

Zware wapens worden onder VN-toezicht geplaatst.

Alle conflictpartijen trekken hun troepen tegelijkertijd terug uit de confrontatiegebieden, om zich vervolgens te hergroeperen in de eigen provincies die zij volgens het plan Vance-Owen kregen toegewezen.

Hierna kan een begin worden gemaakt met herstelwerk aan water-, gas- en elektriciteitsnetten, de telefoonverbindingen en het transportsysteem.

VN-soldaten houden toezicht bij grensposten om de vrije doorgang te garanderen.

De mensenrechten dienen te worden beschermd door de oprichting van een rechtbank ter beslechting van de geschillen inzake de rechten van de mens. Verder komt er een ombudsdienst en een commissaris voor de rechten van de mens. Deze laatste wordt geacht regelmatig de secretaris-generaal van de Verenigde Naties in te lichten over de stand van zaken.

Een grenscommissie zal enkele weinig noemenswaardige wijzigingen aanbrengen in de interne provinciale afbakeningen.

Uit het plan Vance-Owen vloeit eveneens voort dat de Serviërs slechts 43 pct. van Bosnië toegewezen krijgen, terwijl ze in de praktijk 70 pct. controleren. Een nieuwe volksverhuizing zal dan ook nodig zijn. Er zijn wel problemen te verwachten omdat de belangrijkste toegewezen Servische zone voor de oorlog een thuis vormde voor meer dan 130 000 moslims en de belangrijkste toegewezen Kroatische zone voor meer dan 240 000 moslims. Mostar

was een overwegend door moslims bevolkte stad. Travnik in centraal Bosnië dat nu overwegend moslim is, was eerder toegewezen aan de Kroaten. In Sarajevo, Tuzla, Zenici en andere door het plan aan de moslims toegewezen provincies, ligt het aantal Servische inwoners lager dan de 250 000 die er woonden voor april 1992.

Op 25 maart 1993 gaven de Bosnische president Izetbegovic en de leider van de Bosnische Kroaten, Boban, hun goedkeuring aan het plan. Het was pas onder grote internationale druk dat op zondag 2 mei 1993 de president van de Bosnische Serviërs, Radovan Karadzic, als laatste in Athene zijn handtekening onder het plan plaatste.

Wel hebben de onderhandelaars de Serviërs een aantal toezeggingen gedaan, onder andere dat de corridor die de Servische gebieden in Bosnië met elkaar verbindt, niet één maar vijf kilometer breed mag zijn. Ook werd de demilitarisering van de terug te geven gebieden beloofd. Dit komt erop neer dat de gebieden die de Serviërs dienen te verlaten onder controle van de Verenigde Naties komen te staan. Oorspronkelijk zouden volgens het plan Moslims en Kroaten de hun toegewezen provincies onmiddellijk militair en politiek overnemen. Nu krijgen ze het alleen politiek voor het zeggen.

De VN beweert dat het hier alleen over de uitwerking van het plan gaat, maar in feite is het een belangrijk gebaar naar de Serviërs toe. Hier dringt zich onvermijdelijk de vergelijking op met Kroatië, waar ruim een jaar geleden het vredesplan-Vance in werking trad in de door Serviërs veroverde gebieden, met name in Krajina. Daar gaat de etnische zuivering onder de ogen van de VN gewoon door, het Kroatische gezag is er nog steeds niet hersteld en vluchtelingen keren er liever niet terug. Op het ontwapenen van de Servische militie is men helemaal teruggekomen toen de Kroaten begin dit jaar een aanval op de Serviërs inzetten en de Serviërs op hun beurt de depots leeghaalden om zichzelf te verdedigen. Een bevrozing van de bestaande situatie lijkt nu ook in Bosnië de regel te worden.

Het in Athene door Karadzic ondertekende plan moest worden goedgekeurd door het parlement van de Bosnische Serviërs. Parlementsvoorzitter Momcilo Krajisnik die eveneens in de Griekse hoofdstad aanwezig was, zegde na zijn terugkeer dat het plan volstrekt onaanvaardbaar was.

Op donderdag 6 mei in de vroege uren besliste het Bosnisch-Servisch parlement om het plan noch te aanvaarden, noch af te wijzen. Men was bij de beslissing van de vorige vergadering gebleven om een referendum te houden, namelijk op 15 en 16 mei 1993.

Heel wat politiek verantwoordelijken hebben verwonderd gereageerd over de manier waarop het Bosnisch-Servisch parlement de internationale dreigingen naast zich heeft neergelegd, maar sinds nu zowat een jaar hebben de Serviërs keer op keer kunnen vaststellen dat de Westerse dreigementen weinig inhouden en dat de politiek van de voldongen feiten de gewenste resultaten oplevert. Toen een term als etnische zuiveringen iets meer dan een jaar geleden voor het eerst gehanteerd werd, reageerde het Westen unaniem met afgrijzen. Vandaag wordt bijna impliciet aanvaard dat er voor Bosnië geen andere politiek mogelijk is. Ook in het plan-Vance-Owen zelf wordt ervan uitgegaan dat een aantal van de Servische veroveringen niet meer moeten worden teruggegeven.

Het referendum van 15 en 16 mei jongstleden had naar alle waarschijnlijkheid als voornaamste bedoeling tijd te winnen. Er zijn precedenten. Ten tijde van de grote conferentie van Londen ging Karadzic, na enig tegensputteren, toch akkoord met wat hem voorgelegd werd, alleen echter om daar achteraf zijn laars aan te lappen en op het terrein gewoon door te vechten alsof er niets was toegezegd.

Steeds meer wordt aangedrongen op een militair ingrijpen van het Westen samen met Rusland. De publieke opinie is de machteloosheid van het Westen moe, maar de politici stellen zich vooralsnog terughoudender op.

Is een militaire interventie haalbaar? Iedereen beseft dat men makkelijk bij een oorlog betrokken geraakt, maar dat het niet zo evident is om zich eruit terug te trekken.

Een aantal scenario's doen reeds de ronde.

De meest verregaande optie is de bezetting van heel Bosnië-Herzegovina, met alle militaire middelen die daarvoor nodig zijn. Een dergelijke operatie was anderhalf jaar geleden misschien nog uitvoerbaar, want toen was het nog enigszins duidelijk waar de frontlijnen lagen. Uiteraard behoort deze optie in theorie nog steeds tot de mogelijkheden. Wil zij ergens toe leiden, dan moeten er niet alleen honderdduizenden soldaten naar Joegoslavië worden gestuurd, ze zullen daar ook jarenlang dienen te blijven. In elke stad en in elk dorp zullen er troepen nodig zijn om de vrede te handhaven. Zelfs als de politieke bereidheid tot zo een grootschalige operatie zou bestaan en het Westen de militaire overwinning behaalt, dan nog is het, gezien de geschiedenis van de regio, niet waarschijnlijk dat er een duurzame vrede komt. Een interventiemacht zal nooit alle plaatselijke guerrillagroepen kunnen uitschakelen, terwijl Servië niet zal nalaten dergelijke groepen te steunen. Het Westen kan dus wel een politiek akkoord afdwingen, maar alleen bezettingstroepen zullen de naleving ervan kunnen garanderen.

De tweede mogelijkheid bestaat erin om zogeheten veiligheidszones in het leven te roepen. Het probleem is dat er talrijke moslimenclaves zijn, verspreid over heel het land. Het is de vraag of het Westen de veiligheid van alle belegerde enclaves moet garanderen of slechts die van een klein aantal. Het creëren van veiligheidszones komt in feite neer op een gedeeltelijke interventie, en er hoeft maar iets te gebeuren of zo een interventie escaleert.

De derde optie wordt gevormd door luchtaanvallen, bijvoorbeeld het bombarderen van strategische doelen in Servië. Luchtaanvallen op tactische doelen in Bosnië liggen echter meer voor de hand.

Toch bestaat er groot bezwaar tegen luchtaanvallen. Zoals in de Golfoorlog duidelijk werd aangetoond, hebben ze namelijk maar een beperkt effect als er naderhand geen grondtroepen worden ingezet. Het terrein in Bosnië is bijzonder ongeschikt voor operaties van grondtroepen en bovendien zullen die schier onvermijdelijk slachtoffers onder de burgerbevolking maken. Daar komt nog bij dat een luchtoffensief tegenacties jegens de VN-vredesmacht zal uitlokken. Als deze moet worden teruggetrokken, heeft dat op zijn beurt fatale gevolgen voor de humanitaire hulp.

Als vierde optie is er het bewapenen van de Moslims. Op het ogenblik heeft de Moslimbevolking vrijwel geen zware wapens, wat haar in een zeer nadelige positie brengt. Het probleem op dit punt is dat Rusland niets voelt voor het selectief toepassen van het wapenembargo.

De heer Diegenant. — Ook Frankrijk en Groot-Brittannië zijn daar tegen.

De heer De Backer. — Dat is inderdaad zo, mijnheer Diegenant.

Een ander knelpunt is dat de kans bestaat dat de Serviërs als reactie hun wapenarsenaal zullen trachten uit te breiden, hoewel ze nu al over meer wapens beschikken dan ze nodig hebben. Dit zal er zeker toe leiden dat de VN-troepen worden teruggetrokken. Er wordt zelfs gevreesd dat het conflict hierdoor alleen maar zal escaleren.

Wat is nu de houding van de Verenigde Staten? Tijdens de kiescampagne waren er over aangelegenheden die de buitenlandse politiek aanbelangen opvallend weinig meningsverschillen tussen Clinton en Bush. Eén van hun weinige verschilpunten betrof de oorlog in Bosnië. Clinton verweet Bush passiviteit en gebrek aan idealisme. Hij verklaarde zich voorstander van wapenleveringen aan de Bosniërs en van het inzetten van de luchtmacht tegen de Servische artillerie.

Op vrijdag 13 mei 1993 herhaalde president Clinton dat hij zal blijven aandringen op wapenleveringen aan de Bosnische Moslims en het verlenen van geallieerde luchtsteun. In dit verband onderstreepte hij nogmaals dat er een einde dient te worden gemaakt aan het internationaal wapenembargo tegen de

Moslims. Verder was hij gewonnen voor een VN-mandaat om de grens tussen Bosnië en Servië door waarnemers te laten controleren teneinde na te gaan of de Servische president Milosevic woord houdt, te weten het afkondigen van een embargo tegen de volksgegoten in Bosnië. President Clinton maakte eveneens duidelijk dat het inzetten van Amerikaanse grondtroepen uitgesloten is, dat hij er voorlopig niet aan dacht troepen in te zetten voor de bescherming van de Moslim-enclaves die door de VN-Veiligheidsraad tot beschutte zones zijn uitgeroepen en dat het zenden van enkele honderden manschappen naar Macedonië als preventieve bescherming in overweging wordt genomen.

In tegenstelling met de Golfoorlog nemen de Verenigde Staten in deze aangelegenheid een passievere houding aan om volgende redenen.

Clinton wenst niet in de clinch te gaan met zijn generaals die overwegend anti-interventionistisch denken. De president wenst te vermijden dat zijn binnenlandse strategie ontspoord door een tweespalt over de buitenlandse politiek. De belangrijkste Europese landen staan nogal huiverig tegenover een militaire actie. De onrust in Rusland speelt een niet onaanzienlijke rol. Een verregaande vermindering van de defensiebegroting is moeilijk te verzoenen met bijkomende interventies.

Algemeen beschouwd geven ambtenaren van het *State Department* toe dat de Verenigde Staten twee fundamentele fouten hebben begaan.

Ten eerste, bij het uitbreken van de crisis hebben de Verenigde Staten te lang vastgehouden aan de gedachte van het voortbestaan van het Joegoslavisch staatsverband.

Ten tweede hebben zij het leiderschap aan de Europese Gemeenschap overgelaten, waar de consensusregel enkel tot immobilisme heeft geleid met als gevolg een *too little, too late*-aanpak.

Dit laatste bezwaar heeft de kredietwaardigheid van de Gemeenschap in de Verenigde Staten en meteen ook het staatsmanschap en het inzicht van de Europese politieke leiders erg geschaad. Onomwonden wordt er verklaard dat de Europeanen de Verenigde Staten vaak niet alleen verwijten dat zij een zekere naïviteit aan de dag leggen, maar ook dat zij de neiging hebben om zich in delicate crisissen soms te gedragen als een olifant in een porseleinenkast.

Nu echter stelt het *State Department* vast dat ten opzichte van een crisis in de eigen Europese achtertuin het veelgeroemde Europese historische inzicht en het ervaren pragmatisme weinig indrukwekkend leken te zijn.

Wat is de houding van Rusland? Recentelijk liet de Russische president Boris Jeltsin verstaan dat een snelle militaire interventie niet tot de mogelijkheden behoort. Indien de omstandigheden er toch toe nopen, zal de interventie goedkeuring worden gegeven met de grootst mogelijke tegenzin. Hiervoor zijn een aantal redenen voorhanden.

Om te beginnen zijn er een aantal binnenlandse obstakels.

Wat Jeltsin en de Russische regering ervan weerhoudt een militaire aanval op Servië te steunen, is dat het einde van de economische en politieke crisis in Rusland nog niet in zicht is. Dank zij het referendum heeft Jeltsin nog een kans gekregen, maar het zou wel eens zijn laatste kunnen zijn. Een deelname van Rusland aan een langdurige militaire operatie van het Westen in Joegoslavië zou voor hem een extra probleem kunnen vormen. Zijn politieke tegenstanders laten niet na hem ervan te beschuldigen Rusland aan het Westen omzeggens te hebben verkocht en in zijn buitenlands beleid zonder meer een westerse koers te varen.

Indien Rusland zou meedoen aan een militaire actie in Joegoslavië, dan zal dit door de oppositie worden bestempeld als een louter politieke pasmaat voor de economische hulp uit het Westen, waarvan de bevolking tot op heden overigens nog nauwelijks heeft kunnen profiteren. Als daar niet gauw verandering in komt, zal Jeltsin het verwijt te horen krijgen dat hij zich door het Westen om de tuin heeft laten leiden en er al de tijd de speelbal van te zijn geweest.

Het gevaar is niet denkbeeldig dat dergelijke beschuldigingen luider en luider zullen klinken, vooral als men bedenkt hoeveel frustratie er nog altijd heerst bij grote delen van de Russische

bevolking over de historische mislukking van hun sociale systeem en de ineenstorting van de Sovjetunie, waarin Rusland altijd een centrale rol heeft gehad.

Een andere belangrijke reden waarom Moskou zich nog niet heeft willen uitspreken over een militaire actie tegen de Serviërs ligt op het terrein van de buitenlandse politiek. Vanwege de historische banden met Servië gaat de Russische diplomatie ervan uit dat zij een bijzondere rol kan spelen in het zoeken naar een oplossing voor het conflict, wat het imago en de positie van Rusland op internationaal niveau flink zou kunnen opvijzelen.

De militaire optie zou dan eigenlijk betekenen dat de Russische diplomatie heeft gefaald bij het zoeken naar een oplossing voor het conflict. Hierdoor zal de kritiek op minister van Buitenlandse Zaken Kosyrev alleen maar toenemen. Het wankele akkoord dat hij onlangs met het parlement heeft bereikt over de te volgen koers ten aanzien van Joegoslavië, zal dan meteen weer tot het verleden behoren.

Het is duidelijk dat Moskou voor een enorm dilemma staat. Als Moskou het eens is met een militaire interventie, doet het in feite niets anders dan het Westen nalopen en verliest het daarmee de mogelijkheid in Joegoslavië een eigen politiek te voeren, in overeenstemming met de rol van grootmacht die het zichzelf nog steeds toeëigent.

Als Moskou daarentegen zijn veto uitspreekt tegen een resolutie van de Veiligheidsraad die geweld tegen Servië mogelijk maakt, zal een conflict met het Westen, in het bijzonder met de G-7, niet uitblijven. Nochtans heeft Rusland de economische hulp uit het Westen nu juist heel hard nodig.

Frankrijk en Duitsland hebben al laten doorschemeren dat er wel degelijk een zekere koppeling is tussen de economische hulp aan Rusland en de Russische steun aan de Westerse politiek ten aanzien van Joegoslavië.

Wat is de houding van de Europese Gemeenschap?

Met betrekking tot dit conflict koestert de Europese Gemeenschap de ambitie om ook buiten haar eigen territorium een stabiliserende, eventueel zelfs een militaire rol te spelen.

Tot op heden heeft dit nog niet veel uitgehaald. De houding van de Europese Gemeenschap kan algemeen worden omschreven als «afwachter» en «terughoudend». De Griekse president Karamanlis zei het als volgt: «De EG heeft blijkbaar geen zin een leidinggevende rol te spelen in de problemen in haar eigen regio. We hebben het uiteenvallen van Joegoslavië aangemoedigd, maar nu staan we blijkbaar perplex en heeft er waarschijnlijk een gevaarlijke interventie plaats, waardoor de chaos ter plekke enkel maar kan toenemen.»

Spijts alle retoriek en nieuwe institutionele verdragen beschikt de Europese Gemeenschap blijkbaar nog niet over de juiste instellingen en over de nodige militaire middelen om een leidersrol te spelen en haar voornemens hard te maken.

Zo is de Raad van Europa een oude en eerbiedwaardige instelling die alleen over moreel gezag beschikt. Joegoslavië was er op het moment dat de oorlog uitbrak nog geen lid van. De CVSE betekent nauwelijks meer. In de loop van juni 1991 werd door de CVSE een ingewikkeld *emergency crisis-management mechanism* tot stand gebracht dat de CVSE in staat moest stellen in te grijpen wanneer een lidstaat zich door een andere bedreigd voelde. Het mechanisme werd al enkele dagen na de onafhankelijkheidsverklaring van Slovenië en Kroatië en het uitbreken van de oorlog, einde juni 1991, op gang gebracht door Oostenrijk, dat zich zorgen maakte over de militaire operaties vlak bij zijn grenzen. Later heeft men van het mechanisme nog maar weinig gehoord. Van enige invloed op de ontwikkelingen in Joegoslavië is het in ieder geval niet geweest. Uiteindelijk beperkte de CVSE zich ertoe de initiatieven van de EG te steunen.

Op 7 juli 1991 slaagde een EG-trojka erin op Brioni een akkoord tussen Slovenië en Kroatië enerzijds en de federale regering anderzijds te bewerkstelligen. Het werd niet helemaal in acht genomen, maar leidde toch tot het einde van de vijandelijkheden in Slovenië. Het was een geslaagde vredesmissie van de EG. In de loop van de volgende maanden werd een hele resem wapenstilstanden tussen Kroatië en de federale regering ondertekend, maar niet één hield stand. Ook de vredesconferentie in Den Haag

onder leiding van Lord Carrington, eind augustus-begin september 1991, was een maat voor niets. Mettertijd werd het duidelijk dat de EG als vredesbemiddelaar niet voldeed.

Heden is het weerom zo ver. De reactie van de Europese Gemeenschap op de non-beslissing van het Bosnisch-Servische parlement was allesbehalve overweldigend. Bij consensus werd vastgesteld dat er binnen het kader van de Verenigde Naties moet worden samengewerkt. Voor een militair ingrijpen wacht Europa evenwel op de Verenigde Staten. Deze houding maakt het president Clinton allesbehalve makkelijk.

Clinton zit immers ook tussen hamer en aambeeld. In het Congres zal hij nauwelijks steun vinden voor een Amerikaans militair ingrijpen in Bosnië-Herzegovina als hij niet kan aantonen dat hij daarvoor ruime Europese steun en medewerking krijgt. Die medewerking kreeg Warren Christopher in Brussel, Londen en Parijs zeker niet.

Momenteel klampen de Twaalf zich vast aan het door Servië aangekondigde embargo jegens de volksgenoten in Bosnië. Ook hebben de Twaalf een waarschuwing naar Kroatië gestuurd, nu steeds meer blijkt dat de strijdende partijen in Bosnië van daaruit worden bevoorrad.

De recente gebeurtenissen indachtig kan men alleen maar vaststellen dat het beleid van de EG en de Verenigde Naties inzake Joegoslavië tot op heden één keten van verkeerde beslissingen is geweest.

De principiële weigering om nieuwe Staten te erkennen, op het moment dat Slovenië zich in juni 1991 onafhankelijk verklaarde, kwam neer op een aanmoediging van Servië om militair in te grijpen. De latere beslissing om, onder druk van Duitsland, alsnog de onafhankelijkheid van Slovenië en Kroatië te erkennen, en dan nog onvoorwaardelijk binnen de bestaande grenzen, was even noodlottig. Ze heeft het streven naar autonomie en onafhankelijkheid van de Serviërs in Kroatië, die hiervoor wellicht geen grondige redenen hadden en werden opgejut door gepraat over hun nationale rechten en zelfs over vrees voor hun leven, een nieuwe impuls gegeven. Het gevolg was dat het conflict tussen Serviërs en Kroaten over de Servische enclaves in Kroatië escaleerde tot een bloedige oorlog.

De erkenning van de onafhankelijkheid van Bosnië was opnieuw een zinloze daad met catastrofale gevolgen. Bosnië was een Joegoslavische administratieve constructie, die alleen maar functioneel en levensvatbaar was in het kader van het federale Joegoslavië.

In plaats van hun heil te zoeken in lokale, riskante en zeer dure militaire interventies, zouden Europa en de Verenigde Naties, zoals UNO-opperbevelhebber in Bosnië, Lewis MacKenzie, adviseerde, moeten streven naar politieke oplossingen, waarbij alle betrokken partijen iets krijgen en iets geven. Niet door de onbezonnen erkenning van Bosnië, maar door de organisatie van een conferentie over de verdeling ervan had, wat zich in Bosnië sowieso zal voltrekken, op een vreedzamer manier kunnen gebeuren.

Bovendien dient ervoor te worden gezorgd dat het conflict zich ook niet naar het buurland Albanië uitbreidt. Een situatie met nog verderstrekkende gevolgen ontstaat wanneer ook de Albanezen in West-Macedonië bij het Servisch-Albanese conflict in Kosovo betrokken raken. Bij de ontwikkelingen in Macedonië voelen zich immers niet minder dan vijf volkeren sterk betrokken: de Macedoniërs zelf, die wachten op de erkenning van de onafhankelijkheid van hun republiek door de EG en de UNO; Bulgarije, dat als eerste de onafhankelijkheid van Macedonië heeft erkend, maar de Slavische bevolking van Macedonië nog als Bulgaars beschouwt; Servië dat de federale troepen uit Macedonië heeft teruggetrokken maar wiens bedoelingen hoe dan ook even onduidelijk zijn als de Bulgaarse; en ten slotte Griekenland, dat zich bedreigd voelt door de Macedonische bezorgdheid om de Slavische minderheid in Noord-Griekenland en door eventuele territoriale aanspraken van Macedonië op de gelijknamige Griekse provincie.

In het licht van dit alles kreeg ik graag op de volgende vragen een antwoord. Wat is de juiste toedracht van de beslissing die op EG-niveau werd getroffen? Welke houding nemen de Verenigde Staten in dit conflict aan? Kent de minister de krijtlijnen van een

mogelijke Amerikaanse militaire interventie? Wordt er op Europees vlak aan een militaire interventie gewerkt? Zo ja, wat zijn de doelstellingen daarvan en welke middelen worden ingezet? Wat is volgens de minister de positie van België in dit dossier? Welke nieuwe diplomatieke initiatieven zullen worden genomen om te trachten aan deze gruwel een einde te maken? (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Maes.

Mevrouw Maes. — Mijnheer de Voorzitter, de toestand in ex-Joegoslavië werd hier uitvoerig besproken, geanalyseerd en met bewegingheid becommentarieerd. De politiek op het internationale vlak ten opzichte van ex-Joegoslavië werd veroordeeld en tenslotte waren de oplossingen die we hebben gehoord even verschillend als de oplossingen die ik overal hoor vernoemen. Het is niet eenvoudig. De minister van Buitenlandse Zaken kan gerust zijn, het Parlement weet het niet beter dan de Regering of de internationale gemeenschappen.

Ik deel de afschuw, die ik trouwens reeds heb geuit naar aanleiding van de eerste grote schandalen die aan het licht kwamen over de massale verkrachtingen van vrouwen.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, wij hebben reeds van bij het begin van uw mandaat de toestand van ex-Joegoslavië bijna van maand tot maand in het Parlement gevolgd. Ik meen dat de Europese Gemeenschap, noch de Amerikanen of de afzonderlijke regeringen in staat zijn om goed om te gaan met nationaliteitsconflicten.

De eerste fout is hier evenwel door niemand gemeld. Volgens mij moet men niet wachten tot er massale slachtingen gebeuren om een moordenaar als moordenaar te erkennen. Wanneer de mensenrechten geschonden worden, hoeft dit niet in alle kranten te staan vooraleer men het moet onderkennen.

In de Senaat hebben diverse sprekers gewezen op de problemen in Kosovo op het moment dat de Serviërs de zeer beperkte autonomie van dit deel van Joegoslavië afschaften. Deze daad werd door de publieke opinie in Kosovo heel erg aangevoeld. De mensen hebben zich daartegen verzet, zij werden gefolterd in gevangenis, er kwam repressie, hun onderwijs werd afgeschaft en wij hebben daartegen niets ondernomen. Het ging immers maar om een klein land en Kosovo was niet belangrijk.

Onze houding zou moeten zijn dat wanneer mensenrechten worden geschonden, wij ons allemaal geschonden voelen en onmiddellijk ingrijpen, zodat maatregelen mogelijk zijn die nog in de maat zijn van de oorzaken. Op het moment dat de beperkte autonomie van dit deel van Joegoslavië werd afgeschaft, had Milosevic onmaskerd moeten worden als misdadiger en moest hij internationaal worden veroordeeld en bestraft. Dit is evenwel niet gebeurd.

Iedereen wist hoe ingewikkeld de toestand in ex-Joegoslavië was toen het nog Joegoslavië heette. Het was een zogenaamde federale republiek, waarvan de autonomie van de Staten door de communistische partij werd beheerst en onder Tito door een autocratisch regime bijna moeiteloos onderdrukt.

Wie Joegoslavië bezocht, kende evenwel de tegenstellingen. Zij sprongen overal in het oog en men werd er overal mee geconfronteerd. De diepe wonden van na de Tweede Wereldoorlog zijn in Joegoslavië nooit gedicht. De grote verschillen tussen Kroaten en Serviërs kom iedere toerist, zij het misschien met de glimlach, vaststellen. Joegoslavië was geen echte federale Staat omdat de tegenstellingen onvoldoende in goed functionerende instituties waren gevat.

Dan is er het probleem van de erkenning van Slovenië en Kroatië. Volgens de heer de Donnée heeft men er verkeerd aan gedaan deze erkenning zo vroeg te geven en volgens de heer De Backer kwam de erkenning te laat. Ik ben eerder de stelling van de heer De Backer genegen. Ik meen dat dat er niet toe doet; de vraag is wat men aan de voorbereiding heeft gedaan. Volgens de heer De Backer had er een internationale conferentie moeten komen. Welk politiek of diplomatiek middel men ook gekozen had, men had alles moeten doen, met uitzondering van wat is gebeurd. Daarmee ben ik het eens.

Men heeft in de grootste verdeeldheid geoordeeld over Sloveense en Kroatische autonomie. Men heeft grenzen noch voorwaarden gesteld. Men heeft niet onderzocht of de instellingen « leefbaar » waren.

Ik lees in een artikel volgende uitspraak van Jacques Atali, hoofd van de Europese Bank voor Ontwikkeling: « *A democracy without institutions is anarchy and a market economy without institutions is a mafia.* » Dit is wat wij op het ogenblik in vele landen — niet alleen in Oost- en West-Europa of in de Balkan — meemaken. Wij maken het ook mee in andere delen van de wereld.

Men heeft dus geen voorwaarden opgelegd en ook niet onderzocht of dit systeem kon functioneren en of de democratische instellingen konden omgaan met de bestaande tegenstellingen.

Voor mij is niet de autonomie van deze streken de oorzaak van de grote conflicten. Dat is wel de ethische onverdraagzaamheid in deze autonome gebieden: het feit dat men vindt dat een autonoom gebied niet multicultureel kan zijn, ook als het de facto multicultureel is, en dat men met deze multiculturele werkelijkheid niet kan omgaan. De oorzaak is dat men etnische onverdraagzaamheid predikt en de mensen opjut om hun verschillen met elkaar, die bestaan en die men niet moet ontkennen, niet te beslechten in organisatorische schema's, normen en instituties, maar dat men van deze tegenstellingen gebruik maakt om tot gewelddadige uitzuiveringen over te gaan.

Volgens mij wordt er veel te veel verwarring gemaakt tussen een democratisch functionerend nationalisme waaruit zovele Staten zijn ontstaan en de etnische onverdraagzaamheid die tot deze vreselijke burgeroorlog aanleiding heeft gegeven.

Sinds de autonomie van Slovenië en Kroatië is erkend, is onmiddellijk het probleem van Bosnië opgeroepen.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, u voegde er in de commissie onmiddellijk aan toe: Kosovo en Macedonië.

Men wist toen dat het burgeroorlog zou worden als de etnische zuiveringen zouden overslaan naar Bosnië. Wat heeft men op dat ogenblik gedaan om die burgeroorlog te voorkomen? Had men toen niet beter *peace-keeping forces* gestuurd? Toen viel er nog wat te « *keepen* ». Men wist dat de bom een lont had, dat die lont kon ontbranden en dat de bom tot ontploffing kon komen. Men heeft echter niets gedaan.

Het is begonnen met etnische zuiveringen. De Serviërs die ik van in het begin heb gebrandmerkt als veroveraars, zijn met hun veroveringsoorlog op etnische basis in Bosnië doorgegaan. Dat ik dit verklaar, betekent absoluut niet dat ik blind ben voor de onverdraagzaamheid in andere autonome gebieden. Sommigen zijn inderdaad blind voor het geweld van de Kroaten ten opzichte van de Moslims, maar ik niet, want daar geldt hetzelfde mechanisme van onverdraagzaamheid. Ik ben evenmin blind voor het merkwaardige nationalisme dat erin bestaat het eigen land te vernietigen en het eigen volk en de burens te laten uitmoorden.

Bosnië is het slachtoffer geworden van de burgeroorlog die nochtans was voorspeld.

Men heeft ook gesproken over het embargo. Mijnheer de Vice-Eerste minister, u verklaarde zelf al heel vroeg dat het embargo een zeef was en dat de wapens van alle kanten bleven binnenstromen.

De mensen die Servië bezochten, konden ons via de radio melden dat het embargo nauwelijks effect had. Pas nu begint het in Servië enig effect te sorteren.

Men heeft dus al die tijd verwaarloosd het embargo strikt toe te passen. Men kan immers niet beweren dat er zoveel voorraden aanwezig waren of dat men alles gedaan heeft om het aanvullen van de voorraden wapens, olie en grondstoffen te bemoeilijken of te beletten.

De Voorzitter. — Mevrouw Maes, mag ik u vragen te besluiten?

Mevrouw Maes. — Mijnheer de Voorzitter, ik wou om te besluiten nog enkele vragen stellen. De verdeeldheid van Europa kan worden vastgesteld. Is er op het ogenblik eensgezindheid tussen de Europese landen over de houding die moet worden aange-

nomen tegenover de voorstellen van de Verenigde Staten, enerzijds, en de eisen van de Serviërs en de andere bij het geweld betrokken partijen in Bosnië-Herzegovina en elders, anderzijds?

De aanwezigheid van de Belgische militairen heeft effecten gehad die op verschillende wijze worden beoordeeld. Hoe beoordeelt de Vice-Eerste minister de aanwezigheid van onze militairen? Is hij van mening dat hun aanwezigheid moet worden opgedreven? Is hij van mening dat in de internationale context andere ingrepen dan de huidige *peace keeping* mogelijk zijn?

Vindt de Vice-Eerste minister het plan-Vance-Owen haalbaar of vindt hij dat andere diplomatieke inspanningen meer aandacht verdienen dan dit plan, dat volgens velen toch de Servische agressors belooft?

Wat is het oordeel van de Vice-Eerste minister over de veroordeling door een oorlogstribunaal van oorlogsmisdaden, waarin de Serviërs toch het leeuwendeel hebben?

Denkt de Vice-Eerste minister dat het scenario dat in Bosnië-Herzegovina werd toegepast, ook zou kunnen worden uitgevoerd in andere landen of in andere delen van ex-Joegoslavië? Zo ja, wat doet ons land dan om nu te beletten dat de toestand in Macedonië en Kosovo op dezelfde wijze evolueert?

Schendingen van mensenrechten zijn mijns inziens altijd een veeg teken. Veroveringsdrang moet van bij het begin gestuit worden. Op school leerden wij vroeger dat men bij de kleinste dijkbreuk geen enkele slordigheid kan dulden omdat het veel moeilijker is een grote bres van geweld te dichten dan een kleine dijkbreuk.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, de dijken in ex-Joegoslavië zijn gebroken. Sommige collega's menen, ongetwijfeld met goede bedoelingen, dat wij er met nog meer geweld moeten tegenaan gaan. Bent u echter zeker dat in dat geval de Serviërs hun gewetenloze houding niet zullen opdrijven en ook anderen niet met wapens zullen bestoken? Bent u zeker dat de Balkan dan niet een bron van oorlog wordt, waarbij morgen Italië en overmorgen andere buurlanden betrokken worden?

De Belgische politici hebben zich al altijd moeten bezighouden met het creëren van instituties om in ons land de tegenstellingen in behoorlijke banen te leiden en om tot politieke oplossingen te komen. Welvaart is nodig om de mensen van hun frustraties te bevrijden. Dat is in ex-Joegoslavië fout gegaan. Tijdens het Belgisch voorzitterschap van de EG zullen wij met veel meer kracht onze ervaringen ingang moeten doen vinden. Wij moeten niet altijd doen alsof wij zo klein zijn. Wij hebben veel ervaring op het vlak van etnische conflicten en wij weten vooral hoe wij vreedzaam tot een politieke oplossing kunnen komen. Ik hoop dan ook dat wij morgen zo'n oplossing zullen kunnen bereiken in ex-Joegoslavië. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan Vice-Eerste minister Claes.

De heer Claes, Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, laat mij beginnen met te zeggen dat ik de zorg van alle interpellanten deel. De syntheses die hier werden gemaakt en de suggesties die naar voren werden gebracht, geven bepaald geen mooi beeld. Er wordt enkel onderstreept hoe ingewikkeld de situatie is. Niemand heeft vandaag een afdoend alternatief dat voldoende garanties biedt op succes en dit zonder overdreven risico's.

Het conflict in ex-Joegoslavië is niet alleen voor Europa, maar ook voor de hele internationale gemeenschap een pijnlijke zaak. Ik ga echter niet akkoord met de ondertoon van bepaalde interpellaties, noch met bepaalde uitgangspunten. De uitdaging is veel groter dan wij dachten. Het conflict is uiterst ingewikkeld en resulteert uit een ongebreideld nationalistisch optreden van de diverse gemeenschappen zodat men terecht de vraag kan stellen welke middelen en instrumenten afdoende zullen zijn om het samenleven nog mogelijk te maken.

Op één enkel punt deel ik de mening van de heer de Donnée niet, namelijk daar waar hij wijst op de zwakte van Europa dat slechts een politieke dwerg zou zijn. We moeten erkennen dat de hele internationale gemeenschap tot op heden geen afdoend antwoord heeft gevonden voor dit conflict. Ik doe niet mee aan dit « *Europessimisme* ». De ondertoon alsof de internationale ge-

meenschap, de Europese Gemeenschap en België nog niets hebben gedaan, zal ik in de loop van mijn antwoord ten stelligste ontkrachten. Tenzij men alleen, zoals onder meer de heren Buelens en De Backer, ervan uitgaat dat de militaire interventie in al haar vormen de oplossing zal brengen. Men vliegt erin, men moordt een beetje uit en klaar is Kees. Dat is geen zinnig uitgangspunt. Het is een onwaardige suggestie in een debat als dit.

Samen met mijn collega's van de Europese Gemeenschap heb ik de jongste weken herhaaldelijk gezegd dat de militaire optie niet per se wordt uitgesloten. Het is evenwel betreurenswaardig dat de militaire interventie onvermijdelijk naderbij komt indien de diplomatieke middelen, waaronder het embargo, geen oplossing bieden. Ik blijf er echter bij dat ik twijfel aan het succes van een militaire interventie. Indien zij er komt, moeten de middelen wel in verhouding staan tot wat men precies wil bereiken en moet ze de realisatie van een vredesplan inhouden.

Ik wil mij nu richten tot de heren Benker en Van Rompaey met enkele bedenkingen in verband met het plan-Vance-Owen.

De heer Seeuws, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

Je conteste formellement que le plan Vance-Owen constitue une récompense pour l'agression des Serbes. Il ne constitue pas une division en dix provinces à composition mono-ethnique. Il représente, au contraire, une dernière chance pour les membres des trois communautés de vivre ensemble. Les gouvernements intérimaires de ces provinces comporteront d'ailleurs des représentants de chacun des trois groupes de population. Ce n'est qu'une fois ce cadre mis en place que les divers mouvements démocratiques pourront agir à nouveau. Sans un début de paix en Bosnie, ces forces ne pourront pas faire entendre leurs voix.

Les Serbes de Bosnie continuent à nous tenir en haleine en ce qui concerne l'acceptation du plan de paix Vance-Owen. Le volte-face absolument remarquable de M. Milosevic me fait néanmoins espérer que le maintien efficace de la pression fera finalement fléchir les Serbes bosniaques et les amènera à la table des négociations. Personnellement, j'estime que le référendum, organisé dans les conditions extrêmement difficiles que nous connaissons, doit être considéré comme une tragédie. Nos opinions convergent donc à cet égard.

Le plan Vance-Owen pour la Bosnie n'a fait qu'esquisser lentement mais sûrement les objectifs politiques d'un plan de paix. L'expérience des négociations menées par les deux coprésidents montre qu'il n'existe pas d'alternative viable à ce plan: toute action, de quelque nature qu'elle soit, n'aurait aucun sens ni la moindre chance de réussir si la communauté internationale n'est pas en mesure de définir clairement des objectifs politiques acceptables pour toutes les parties sur le terrain.

A l'issue de ce long débat, je constate que personne n'est parvenu à esquisser les grandes lignes d'une solution alternative. Seul un scénario militaire, n'offrant aucune perspective de règlement politique, a été suggéré.

Mijnheer Van Rompaey, het is een misvatting te spreken over een toenadering tot Milosevic aan wie overigens geen enkele belofte is gedaan. Als hij de grens tussen Bosnië en Servië wil sluiten, dan zullen we hem zeker niet ontmoedigen. Wij nemen ons ook geenszins voor om de sancties tegenover Servië vervat in de UNO-resoluties te verzachten. Daar is niet over gesproken en niemand denkt daaraan.

De geveinsde goedkeuring door Karadzic van het Vance-Owen-vredesplan en het referendum onder de Bosnische Serviërs zullen ongetwijfeld hoog scoren in de annalen van de politieke hypocrisie.

En toch is er hoop! Wie zou aanvankelijk geen twijfels gekoesterd hebben bij de reactie van Milosevic na de verwerping van het vredesplan door het zogezegde «Parlement» van Pale? Onze onmiddellijke reactie was dat Milosevic naar zijn daden en niet naar zijn woorden moest worden beoordeeld.

Tot onze verbazing kwamen die daden er ook: eerst werd alle uitvoer van Klein-Joegoslavië naar Bosnië, met uitzondering van voedingswaren en medicijnen verboden. Volgens onze laatste berichten worden nu zelfs geen levensmiddelen meer doorgelaten.

Wat bij de Bosnische Serviërs wellicht het hardst aankwam, was dat hun leiders voortaan niet meer geduld worden in Klein-Joegoslavië.

Het lijkt mij onwaarschijnlijk dat Milosevic deze ommezwaai kan doen zonder zich in eigen land voldoende gesteund te weten. Ook hij heeft immers met partijen af te rekenen, die zelfs nog nationalistischer zijn dan hijzelf. Verschillende tekenen wijzen erop dat de Serviërs van Klein-Joegoslavië de houding van hun volksgenoten in Bosnië-Herzegovina meer dan beu zijn. Zelfs de pers die steeds onvoorwaardelijk de Bosnische Serviërs steunde, durft het nu aan sommige van hun acties aan de kaak te stellen.

Over het waarom van deze ommekeer kan worden geredetwist. Ik twijfel er echter niet aan dat de sancties daar in zeer grote mate toe hebben bijgedragen. Ik kom hierop later terug.

L'idée qui sous-tend le plan Vance-Owen, c'est que le Conseil de sécurité devrait adopter une résolution approuvant le plan et demandant au secrétaire général sa mise en œuvre. La résolution du Conseil devrait fixer pour ce rapport un délai de l'ordre de deux semaines.

Avec cette résolution, le secrétaire général disposera d'un mandat pour prendre contact avec les organisations régionales — je fais ici allusion entre autres à l'OTAN — susceptibles de l'assister dans la mise en œuvre du plan Vance-Owen.

Sur la base de ces contacts et de la planification réalisée au sein de l'OTAN, le secrétaire général sera en mesure de remettre un rapport au Conseil de sécurité, décrivant le concept de l'opération ainsi que les moyens logistiques et financiers nécessaires pour sa mise en œuvre.

Le Conseil de sécurité, une fois saisi de ce rapport, l'approuverait et déciderait de la concrétisation de l'opération. Cette résolution marquerait le point de départ de toutes les mesures de suivi militaire visées par l'accord de paix en Bosnie-Herzégovine.

Entre-temps, la résolution 776 du 14 septembre 1992 a approuvé l'extension de la FORPRONU en Bosnie-Herzégovine. FORPRONU II a été mandatée pour faciliter la distribution de l'aide humanitaire en offrant une protection aux convois organisés par le Haut Commissaire aux réfugiés. Les besoins humanitaires sont gigantesques. Mme Ogata a présenté à nouveau un plan d'aide humanitaire chiffré à 900 millions d'écus pour la période de mai à décembre 1993. Je profite de l'occasion pour féliciter notre bataillon de transport qui a réalisé de véritables exploits en apportant de l'aide dans les enclaves de la Bosnie de l'Est. Il a, depuis deux semaines, changé son terrain d'action vers Vitez, au centre de la Bosnie. J'estime qu'il est important de continuer le travail exécuté jusqu'à maintenant par la FORPRONU II.

Devant le chantage des milices serbes et afin de sauvegarder les objectifs politiques décrits dans le plan Vance-Owen, le Conseil de sécurité a adopté la résolution 819 créant à Srebrenica une *Safe Area*. Il a été possible d'arriver à un accord entre les milices serbes et musulmanes locales afin de sauver la population tout en ménageant l'avenir politique de ce village. Enfin, le Conseil de sécurité a désigné six zones de sécurité menacées en Bosnie, c'est-à-dire Tuzla, Zepa, Gorazde, Bihac, Srebrenica et Sarajevo.

La Communauté doit continuer à exercer d'intenses pressions sur la Serbie-Monténégro et les Serbes pour que les différents problèmes du conflit yougoslave soient résolus: la Bosnie, les Serbes de Krajina, les Hongrois de Vojvodine, les Albanais du Kosovo. Un embargo sur les ventes d'armes a été instauré dans toute l'ex-Yougoslavie par la résolution 713 de l'ONU. Les résolutions 757, 787 et, finalement, la récente résolution 820 ont progressivement instauré un embargo total, qui n'a pas manqué d'avoir des conséquences remarquables, comme je viens de le signaler.

Je puis assurer que l'embargo, s'il ne peut jamais être parfait, entraîne de lourdes conséquences en Yougoslavie même. La production industrielle a chuté de 50 p.c., les réserves financières du pays ont baissé de 80 p.c., le chômage approche des 50 p.c. tandis que l'inflation se monte à 2 000 p.c. sur une base annuelle. Ces chiffres illustrent l'ampleur du déclin qui frappe la structure industrielle de la Serbie-Monténégro du fait des actions internationales.

A ce dispositif s'ajoute la résolution 824 permettant de saisir les avoirs financiers, les moyens de transport appartenant à des personnes physiques ou à des sociétés serbes. En fait, aussi bien l'ONU, que la Communauté européenne, la CSCE, l'UEO et l'OTAN ont utilisé plusieurs instruments à leur disposition.

Condamnant les excès commis et appelant au respect des principes de droit international, notamment dans le domaine humanitaire, la CSCE a suspendu la Serbie-Monténégro de sa participation aux activités de la conférence, marquant par là qu'elle la considérait comme portant la responsabilité principale dans la détérioration de la situation en ex-Yougoslavie.

La CSCE a, ensuite, envoyé de nombreuses missions sur le territoire de l'ex-Yougoslavie ou dans les pays voisins. Je tiens à mentionner ces différentes missions car on semble oublier les décisions déjà prises pour faire face à cette situation. La CSCE a envoyé des missions de longue durée au Kosovo, au Sandjak et en Vojvodine, en vue d'éviter une extension du conflit à ces régions et une détérioration des relations entre habitants de celles-ci. Jusqu'ici, une telle extension ne s'est pas produite. Je pense que c'est un élément à mettre à l'actif de la diplomatie préventive.

Par ailleurs, une mission d'observation en Macédoine vise à prévenir une extension du conflit à cette république ex-yougoslave. Jusqu'à présent, une telle extension ne s'est pas produite non plus.

Des missions d'inspection de lieux supposés de détention dans les républiques de Serbie et du Monténégro ainsi qu'en Bosnie-Herzégovine visent à établir la matérialité de certaines violations des droits de l'homme, afin de contribuer à y mettre un terme.

En outre, des missions d'assistance aux sanctions ont été envoyées par la CSCE en Hongrie, en Roumanie, en Bulgarie, en Macédoine, en Croatie, en Ukraine, en Albanie, aux fins d'aider à la mise en œuvre rigoureuse des sanctions décrétées contre la Serbie-Monténégro. L'impact de ces sanctions se fait de plus en plus durement sentir dans les deux républiques qui en font l'objet.

La Belgique est parmi les pays les plus actifs pour doter la CSCE d'instruments adéquats en vue de sa mission principale: la prévention des conflits et la gestion de crises.

En ce qui concerne l'UEO, il était tout naturel que la Belgique essaie de l'impliquer pour tenter de mettre fin à la guerre civile en ex-Yougoslavie, vu le rôle dominant joué par la Communauté européenne.

Ainsi, dès septembre 1991, l'UEO s'est saisie activement de la question yougoslave et y a consacré deux sessions ministérielles extraordinaires. Toutefois, il fut malheureusement impossible de trouver un consensus au sujet d'une intervention militaire qui avait essentiellement pour but de renforcer la mission des observateurs de la Communauté européenne.

En juillet 1992, l'UEO, quasi simultanément avec l'OTAN, décida de s'occuper du contrôle maritime de l'embargo sur l'ex-Yougoslavie imposé par les résolutions 713 et 757 du Conseil de sécurité de l'ONU. A cet effet, les deux organisations envoyèrent un certain nombre de navires dans la mer Adriatique. Je vous rappelle que la Belgique a participé à cette opération.

Le 20 novembre, l'UEO et l'OTAN décidèrent de nouveau, au même moment, de mettre en œuvre, en coordination étroite, l'imposition de l'embargo de l'ONU dans l'Adriatique cette fois, en application de la résolution 787 et par le moyen des actions *Stop and Search*.

En date du 5 avril 1993, l'UEO a décidé d'organiser une action de police visant à l'imposition des sanctions décrétées par le Conseil de sécurité de l'ONU sur le Danube. La résolution autorise les Etats riverains à imposer les sanctions par le moyen d'opérations *Stop and Search*. L'opération se situe dans le prolongement des actions de la CSCE et de la Communauté européenne et avec l'endossement de la première.

Enfin, l'UEO tente maintenant, en exécution de la résolution 820, d'organiser un blocus sur le Danube, tout en négociant les modalités d'action avec les pays riverains.

Enfin, l'OTAN, de son côté, a entamé, dans le courant des mois de janvier-février, la rédaction de plusieurs documents de planification concernant la crise en ex-Yougoslavie. Il s'agit notamment

de l'imposition de la *no-fly-zone*, de l'établissement de zones de sécurité, du débordement du conflit vers le Kosovo et la Macédoine, de la protection de la FORPRONU et de la mise en œuvre du plan de paix de l'ONU pour la Bosnie, à savoir le plan Vance-Owen.

Enfin, le 7 avril dernier, le Conseil de l'OTAN a autorisé la mise en œuvre de la résolution 816 du Conseil de sécurité visant l'imposition du respect de la *no-fly-zone*. L'opération en question a débuté le lundi 12 avril.

Het belang van de jongste ontwikkelingen kan niet genoeg worden onderstreept. De wig die onverhoopt tussen de Servische bevolkingsgroepen werd gedreven, zal deze van Bosnië-Herzegovina op termijn naar de onderhandelingsstafel dwingen. Deze scheuring is op dit ogenblik ons machtigste wapen. Indien wij dit willen kwijtspeelen, dan moeten wij, zoals meerdere interpellanten voorstellen, nu militair ingrijpen.

Wij kunnen natuurlijk niet straffeloos in het ijl praten, maar als over de inzet van militaire middelen moet worden beslist, dan moeten wij een beroep doen op een deskundige expertise. Ik moet nog altijd de eerste generaal tegenkomen, zij het aan deze of aan gene kant van de Atlantische Oceaan, die durft beweren dat een militaire tussenkomst in Joegoslavië succesrijk zal zijn. Het enige dat wij zeker zouden bereiken is een consolidatie van het Servische front en een massale mobilisatie in Servië en Montenegro.

Bij een militaire operatie dient men volgende vragen te beantwoorden. Is er een klaar en duidelijk politiek doel? Is er een grote kans op succes? Is er een veilige en politiek aanvaardbare terugtocht mogelijk? Is er voldoende publieke steun en kan deze ook de tand des tijds doorstaan en hoe zal worden gereageerd als de eerste slachtoffers in eigen rangen vallen? Kunnen er voldoende middelen worden aangewend?

Ik kan de interpellanten verzekeren dat wij op het ogenblik geen enkele optie definitief uitsluiten. Er moet echter wel aan vijf voorwaarden worden voldaan. Tijdens de gesprekken met de Amerikaanse staatssecretaris voor Buitenlandse Zaken, Warren Christopher, is gebleken dat ook de specialisten van het Pentagon en van het State Department dezelfde criteria hanteren. Tijdens de jongste ontmoeting tussen de EG-Trojka en Warren Christopher heeft deze ons toevertrouwd dat president Clinton vier scenario's in overweging neemt.

Het eerste is het toepassen en zelfs verscherpen van het embargo. Volgens de Amerikanen is dit echter niet voldoende omdat zij menen dat de Moslims nog hoogstens zes maanden weerstand kunnen bieden, terwijl de Serviërs over voldoende wapenpotentieel zouden beschikken om het, ondanks een absoluut embargo, veel langer vol te houden.

Het tweede scenario is het opleggen van een staakt-het-vuren op basis van de huidige bestandslijnen. De Amerikaanse staatssecretaris heeft gezegd dat, althans op het ogenblik, dit scenario niet kan worden weerhouden, omdat dit een beloning inhoudt voor de Servische agressie.

Voor het derde scenario, selectieve bombardementen, voelen de Amerikanen steeds minder, om heel wat redenen. Zij zijn helemaal niet zeker dat zij hiertoe een resolutie van de Veiligheidsraad kunnen gestemd krijgen. Zij zien ook in dat de humanitaire hulp vooraf moet worden stopgezet. Verder beseffen zij maar al te goed dat de Serviërs, niet van gisteren zijnde, hun zwaar geschat voor het overgrote deel reeds hebben geconcentreerd rond hospitalen, scholen, dorpen en steden. In die omstandigheden is het zo goed als uitgesloten om nog over selectieve en voornamelijk veilige bombardementen te spreken.

Tenslotte weten zij dat de Serviërs het hierbij niet zullen laten, zelfs niet na deze bombardementen. Wat moeten wij doen met selectieve bombardementen als de Serviërs als eerste reactie hebben Sarajevo en de andere steden, die thans door Moslims zijn bewoond, in te nemen. Zullen wij dit tegenhouden met nog meer bombardementen? Het antwoord is neen. De eerste stap moet dan worden gevolgd door een tweede militaire stap, namelijk een massale interventie met grondtroepen. Alle militairen zeggen evenwel dat het aantal burgerlijke slachtoffers dan nog veel hoger zal zijn en, erger nog, dat er op korte termijn praktisch geen kans is op succes. Om al die redenen voelen de Amerikanen steeds minder voor het derde scenario.

Een vierde scenario, het selectief opheffen van het wapenembargo ten aanzien van de Moslims, draagt de voorkeur van de Amerikanen weg. Zij geven echter toe dat ook dit scenario heel wat gevaren, risico's en gebreken bevat. Ik wijs op het eerste grote gevaar. Vooraleer de wapens ter plaatse komen krijgen de Serviërs volop de tijd hun posities te verstevigen. Wat doen wij als, zoals bij de vorige scenario's, Sarajevo en andere grote steden worden bezet en nog meer Moslims worden vermoord? De Amerikanen hebben daarop slechts één afdoend antwoord, namelijk in de eerste fase zwaar selectief bombarderen tot de wapens er komen. Wat doen wij echter wanneer de bombardementen niet het gewenste resultaat geven? Is men dan bereid de tweede stap te doen, het massaal engageren van grondtroepen? Ik zeg heel formeel dat het antwoord negatief is. Daaraan wordt absoluut niet gedacht.

Heren van het Vlaams Blok, zult u of iemand anders kunnen beletten dat bij het opheffen van het wapenembargo bepaalde fundamentalistische Staten onmiddellijk wapens en een groot aantal monitoren voor de opleiding ter beschikking zullen stellen?

De heer Mouton, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

Er moet toch eerst grondig worden nagedacht alvorens te opteren voor deze scenario's, die synoniem zijn voor een verdere internationalisering van het conflict. Daarom ook zijn noch Londen, noch Parijs, noch Moskou, noch de Europese Gemeenschap gewonnen voor de voorgestelde oplossingen.

Wat kunnen wij doen op korte termijn? Het ligt voor de hand dat wij de sancties moeten aanhouden, desnoods verscherpen en dat wij alleszins nauwlettend moeten waken over de naleving ervan.

Ik hoef u niet te zeggen dat wij Milosevic met de nodige argwaan zullen blijven bejegenen, maar wij moeten hem op de proef stellen. Wij moeten nagaan of hij de grens tussen Klein-Joegoslavië en Bosnië-Herzegovina daadwerkelijk zal afgrendelen. Zowel in NAVO- als in EG-verband wordt onderzocht hoe deze afgrendeling kan worden gecontroleerd.

Op langere termijn denk ik aan een tweeledige benadering, een politieke en een militaire. Het politieke gedeelte is het Vance-Owen-vredesplan. Dit is geen perfect plan, maar er is geen alternatief. Om op susceptibiliteiten in te gaan kan het desnoods nog worden verrijkt, de naam kan worden veranderd, maar ten gronde — tenzij men minder goede oplossingen voorstelt — kan aan dit plan niet veel worden veranderd. Dat hebben zelfs de Amerikaanse diplomaten de jongste maanden ervaren.

Het tweede gedeelte van het plan is het militaire. Het ligt immers voor de hand dat de toepassing van het vredesplan niet zonder een belangrijke militaire inspanning kan worden verwezenlijkt. De vredesmacht die hiervoor zal moeten instaan moet geloofwaardig zijn. Zulks betekent dat zij een goed uitgekiend mandaat moet hebben, dat zij mobiel moet zijn, dat zij over ruime vuurkracht en gevechtshelikopters moet kunnen beschikken en een beroep moet kunnen doen op luchtbescherming. Elke aanslag op de burgerbevolking of op de vredesmacht, elke poging tot gebiedsuitbreiding moet dadelijk en doeltreffend kunnen worden bestraft.

In tegenstelling tot alle gangbare militaire opties is met dit soort van punctuele acties het risico op uitbreiding van het conflict tot de hele Balkan zo goed als uitgesloten. De implementatie van het vredesplan wordt in NAVO-kringen en in de Verenigde Naties nu reeds intensief voorbereid.

De heren Benker en Van Rompaey hebben ook de mensenrechten en het internationaal gerechtshof onder de aandacht gebracht. Deze aspecten zijn uiteraard van fundamenteel belang.

Nous sommes restés très longtemps impuissants face à la complexité du conflit et à des atrocités commises par des groupes de population qui niaient la moindre notion de droit humanitaire. Il est bien évident, monsieur Benker, que nous ne pouvions laisser leurs actes impunis. La communauté internationale punira ces crimes contre le droit humanitaire. La résolution 808 du Conseil de sécurité stipule clairement qu'un tribunal international sera instauré, où seront appelés à comparaître tous les criminels de guerre. La Belgique a participé activement à la préparation de sa

mise en place et a fait parvenir ses propres suggestions au secrétaire général de l'ONU le 16 mars dernier. Le secrétaire général a présenté le 5 mai dernier son rapport indiquant comment il envisage de le constituer.

Comme je l'ai déjà signalé à cette tribune, il y a quelques jours, il est important de noter que, *ratione personae*, la compétence du tribunal s'étendra à des personnes physiques, sans même tenir compte de l'immunité des chefs d'Etat.

Autre aspect où la Communauté a dû prendre ses responsabilités. Le Conseil européen d'Edimbourg, alerté par les rapports d'organisations non gouvernementales sur la situation des femmes musulmanes dans les camps de détention de Bosnie, a pris la décision de dépêcher sur le terrain une mission d'experts, présidée par Mme Warburton pour procéder à une évaluation des informations provenant de diverses sources et pour formuler des recommandations visant à mettre fin à ces exactions et à soulager les victimes.

Pour la Belgique, Mme Lizin faisait partie de cette mission. Le rapport Warburton a fait l'objet d'une large diffusion. Sur la base de ses recommandations, la Communauté a lancé des initiatives d'aide aux victimes, en particulier dans le domaine médical et psychologique. La Commission de la Communauté européenne a détaché une équipe pilote à Split. Le Royaume-Uni a présenté aux partenaires européens un projet établi par une organisation non gouvernementale britannique, dont l'objectif essentiel est de former du personnel local à l'accompagnement médical et psychologique de toutes les personnes ayant subi des traitements dégradants. La Belgique contribuera financièrement à ce projet.

Il va de soi que le problème dépasse la question de l'assistance aux victimes. La communauté internationale n'a pas cessé de condamner tous les comportements qui méprisent les droits élémentaires de la personne et de demander la libération de tous les civils encore détenus. Le tribunal international que j'ai mentionné voici quelques instants devra, bien entendu, être compétent pour juger tous les manquements au respect des droits de l'homme et du droit humanitaire.

Tenslotte wil ik even ingaan op enkele specifieke vragen.

Wat Kosovo betreft, kan ik de heer Van Rompaey en de andere interpellanten meedelen dat België in het kader van de Internationale Conferentie over Joegoslavië een ruime autonomie voor Kosovo nastreeft. Autonomie mag dan weliswaar niet worden verward met aanhechting aan Albanië. Ik heb de mondelinge vraag van de heer Van Rompaey trouwens reeds in dezelfde zin beantwoord.

België neemt bovendien een gunstige houding aan ten aanzien van een preventieve aanwezigheid van de Verenigde Naties in Kosovo. Een dergelijke aanwezigheid is in dit stadium echter slechts denkbaar met de toestemming van de autoriteiten van Servië en Montenegro en in het raam van de bepalingen van hoofdstuk VI van het Handvest der Verenigde Naties, dit wil zeggen gestoeld op de wil van de partijen om de geschillen op vreedzame wijze op te lossen.

Inmiddels speelt een waarnemersmissie van de CVSE alleszins een belangrijke rol in de pogingen om de spanningen te ontlasten. Het beleid van de Europese Gemeenschap met betrekking tot Servië heeft er wel voor gezorgd dat Milosevic tot iets meer toegeeflijkheid werd gedwongen, al ben ik ervan overtuigd dat de zaken in het Kosovo-dossier bijzonder moeilijk liggen.

De voormalige Joegoslavische republiek Macedonië is onlangs een volwaardig lid van de Verenigde Naties geworden. Op grond van het Handvest van de Verenigde Naties zou een schending van het grondgebied van deze staat door de Veiligheidsraad worden gesanctioneerd. Dat de internationale gemeenschap in het geval van Macedonië bij de pakken bleef zitten, kan beslist niet worden gezegd. Voor het eerst in de geschiedenis van de Verenigde Naties werden VN-waarnemers preventief ter plaatse gestuurd.

Uiteindelijk kom ik tot de laatste ontwikkelingen in Kroatië. De Europese Gemeenschap heeft tijdens haar laatste raad de aanval van de Kroatische milities tegen de Moslims scherp veroordeeld. De Twaalf hebben president Tudjman een boodschap gestuurd om hem te vragen alles in het werk te stellen om aan deze aanvallen een einde te maken en dreigden met strenge maatregelen.

len tegen Kroatië gelijk aan de maatregelen tegen Servië. President Tudjman heeft snel geantwoord en onderstreepte daarbij de demarches welke hij heeft verricht. Hij wees evenwel ook op de beperkte invloed die hij, jammer genoeg, op de Kroatische Bosniërs kan uitoefenen. Ook deze situatie moeten we op de voet volgen en zo nodig moeten we de gepaste maatregelen treffen.

Tenslotte ben ik van oordeel dat op het ogenblik het plan-Vance-Owen, ondanks al zijn onvolmaaktheden, de enig mogelijke oplossing is die ter tafel ligt. Intussen moeten de embargo-maatregelen en de andere sancties strikt worden uitgevoerd, terwijl de humanitaire hulp inderdaad onverminderd moet worden voortgezet, zoals de heer de Donnée onderstreepte. Over de houding van ons land en de Twaalf kan geen twijfel bestaan: wij zullen blijven ijveren voor de spoedige oprichting van een internationaal gerechtshof bevoegd voor het vervolgen van alle misdaden die zijn begaan. Ik herhaal nogmaals dat ook de zogenaamde staatshoofden hieraan niet zullen ontsnappen.

Laten we alles op alles zetten om ervoor te zorgen dat het conflict in de komende weken en maanden zeker niet uitbreidt, niet wordt geïnternationaliseerd. Dit kan enkel worden bereikt door de volgehouden inspanningen van de internationale gemeenschap die verondersteld wordt de resoluties van de Verenigde Naties onverkort uit te voeren.

Ik hoop werkelijk dat de situatie in Joegoslavië bij de aanvang van het Belgische voorzitterschap van de Europese Gemeenschap wat meer opgeklaard zal zijn, zodat de druk wordt verlicht en de bewegingsvrijheid van het voorzitterschap minder wordt gehypothekeerd. Het voorbije jaar hebben we immers gemerkt dat de activiteiten van het voorzitterschap van de Gemeenschap sterk leden onder de Joegoslavische hypotheek. Dit wilde ik bij het einde van mijn antwoord even benadrukken. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Benker.

M. Benker. — Monsieur le Président, je me rends compte que le poids de la responsabilité que le ministre porte risque, sinon de l'écraser, du moins de peser bien lourd sur ses épaules.

Monsieur le Vice-Premier ministre, je crois que comme nous tous, vous éprouvez un certain désarroi devant tant d'atrocités. Les diverses interpellations n'avaient pas pour but de mettre en question votre politique, mais bien de vous apporter le soutien de tous les Belges, et pas seulement des parlementaires.

Nous nous trouvons devant un grand dilemme: faut-il ou non intervenir militairement? Les avis sont partagés à cet égard. Voilà quelques jours, je lisais l'avis de M. Roland Leuschel, économiste bien connu, qui doute des résultats d'une intervention militaire. Il nous rappelle que depuis 1945, aucune guerre n'a pu résoudre les problèmes, qu'il s'agisse de la guerre de Corée, de la guerre du Viêt-nam, de celle d'Afghanistan ou du conflit armé entre l'Irak et le Koweït. D'autres problèmes, comme au Kurdistan, sont à chaque fois venus amplifier et aggraver la situation.

Pour ce qui est de la guerre 1940-1945, si, à première vue, les problèmes ont pu être résolus, on peut cependant s'interroger quant à ses conséquences. Toutes les questions ont-elles été vraiment réglées? Je m'incline cependant devant ceux qui, avec un grand idéal, ont sacrifié leur vie pour mettre fin au nazisme.

Connaissant l'ex-Yougoslavie, j'estime que les risques d'une intervention éventuelle sont énormes. Pendant la deuxième guerre mondiale, les Allemands, militairement bien équipés, n'ont pas pu maîtriser la situation sur le terrain. Y parviendrait-on aujourd'hui?

Monsieur le Vice-Premier ministre, vous dites qu'il n'existe aucune alternative. Bien des aspects doivent être pris en considération et toute proposition devra prendre en compte des grands principes. J'en rappelle quelques-uns.

Il nous semble que les Casques bleus devraient être renforcés et devraient obtenir un mandat d'interposition et, dans certains cas, comme à Srebrenica, un mandat de démilitarisation.

Le blocus contre la Serbie et le Monténégro doit être appliqué intégralement et des sanctions doivent être prises contre la Croatie qui, elle non plus, ne respecte pas toujours les règlements.

Nous sommes heureux que l'ONU et la CSCE aient déjà envoyé des missions, missions qui doivent être renforcées au Kosovo, en Vojvodine et en Macédoine.

Nous apprécions également le fait que la Belgique soutiendra fermement la création d'un tribunal pénal international appelé à juger les crimes contre l'humanité; ce tribunal devrait devenir une instance permanente. On a cependant peu parlé du soutien à la presse indépendante des démocrates et des pacifistes de ce pays.

Monsieur le Vice-Premier ministre, vous avez relevé les dangers des différents scénarios tant à l'intérieur qu'à l'extérieur de l'ex-Yougoslavie. Ne fût-ce que pour soutenir les actions du général Morillon, il faudrait 100 000 personnes. L'embargo serait renforcé et pourrait alors devenir complet. De cette façon, la population elle-même se rendrait compte que ce sont ses chefs qui la mènent à la destruction, comme les dirigeants nazis ont amené le peuple allemand à la mort.

Le mandat de l'ONU doit être clarifié; les Casques bleus doivent recevoir davantage de soutien matériel et financier. J'espère aussi que la Belgique aidera à faire appliquer la résolution 808 relative au tribunal international, parmi d'autres résolutions.

Monsieur le Vice-Premier ministre, je vous remercie des réponses précises que vous avez apportées à mes questions relatives au Kosovo et à la Macédoine et je souhaite que vous réussissiez votre mission. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Buelens.

De heer Buelens. — Mijnheer de Voorzitter, de minister heeft een ernstig antwoord gegeven op een ernstige argumentatie over het selectief militair ingrijpen. Ik dank hem hiervoor.

Wat ik evenwel niet in dank aanvaard is die sneer over «een beetje moorden», wat getuigt van zijn haat tegen het Vlaams Blok. Acht hij een gewapend ingrijpen door politie of rijkswacht tegenover een moordenaar ook «een beetje moorden», of is dat terecht?

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Hugo Van Rompaey.

De heer H. Van Rompaey. — Mijnheer de Voorzitter, ik dank de minister voor zijn interessant en zeer uitgebreid antwoord.

In ons eerste voorstel van resolutie van mei 1992 hebben we de aandacht gevestigd op wat ons op 3 april 1992 aan het front werd gesuggereerd door een UNO-officier die twee jaar ervaring had in Libanon. Hij wees op het gevaar van de factor tijd. Volgens hem zou het uitstellen van een eventueel ingrijpen tot gevolg hebben dat de frontlijn zeer grillig zou ontwikkelen en een onontwaarbaar kluwen zou worden, wat een militair optreden zou bemoeilijken.

Ik doe dit opmerken in het licht van de commentaren van onder meer Belgische generaals op rust die de politieke discussie blijkbaar niet helemaal hebben gevolgd. Zij spraken immers *ab initio* alleen over de grondoperaties. Wij hadden het, geïnspireerd door het advies van de UNO-officier, over een tactisch ingrijpen.

In Bosnië-Herzegovina en Kroatië wordt een vuile oorlog gevoerd. Wij hebben gezien hoe in de hospitalen de kamers één voor één met een projectiel werden vernietigd. Dat wil zeggen dat men bij het vernietigen «chirurgisch» is te werk gegaan. Vandaar de redenering dat voor het uitschakelen van tactische systemen en voorraden het perfect mogelijk was om een heel groot gedeelte van de beschikbare middelen te vernietigen.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, wanneer wij drie weken geleden door Kosovo reden, hebben wij vastgesteld dat in de gebieden waar de oorlog nog niet is geëscaleerd de militaire uitrustingen opgeslagen zijn in afgezonderde gebieden, die voor iedereen verboden terrein zijn. Militair-strategisch betekent dit dat er nooit een moment is geweest waarop men heel doeltreffend had kunnen vernietigen.

U herinnert zich dat ons eerste voorstel van resolutie werd omgebogen van een militaire optie naar een streng opzet om de sancties heel hardnekkig toe te passen. Wij hebben evenwel meer dan een half jaar moeten wachten vooraleer er een strengere controle kwam op wat er op de zee en langs de Donau gebeurde.

Moet er niet worden overwogen dit embargo bijzonder streng toe te passen met betrekking tot strategische goederen? Geneesmiddelen en voedsel moet men doorlaten, ook voor Servië.

M. le Président. — En conclusion de ces interpellations, j'ai reçu la motion suivante. Elle émane de Mmes Lieten, Maes et Nélis et MM. Bougard, De Boeck, De Backer, Benker, Boël et Van Wambeke, et est ainsi rédigée:

« Le Sénat,

Ayant entendu les interpellations de MM. Benker, Buelens, Hugo Van Rompaey, de Donnée et De Backer sur l'ex-Yougoslavie et la réponse du ministre des Affaires étrangères,

Demande au ministre de prendre toutes les initiatives nécessaires en vue de la pacification en ex-Yougoslavie, particulièrement en vue d'atteindre les objectifs suivants:

1. L'application du plan Vance-Owen ou de tout autre plan acceptable par tous les belligérants en Bosnie permettant d'y rétablir la paix et l'état de droit;

2. L'application intégrale du blocus et de l'embargo sur les armes aussi longtemps que toutes les factions n'ont pas déposé leurs armes sachant que les produits alimentaires et médicaux sont exclus d'un tel blocus;

3. La poursuite de l'aide urgente aux réfugiés et de l'aide humanitaire aux populations civiles demeurant dans les zones de combat;

4. La mise en place effective d'un tribunal pénal international pour juger les responsables des crimes de guerre et des crimes contre l'humanité en application de la résolution de l'ONU et des condamnations prononcées par la Cour du Tribunal international de La Haye;

5. L'envoi d'observateurs et de Casques bleus de l'ONU en nombre suffisant pour prévenir l'extension des conflits dans d'autres régions de l'ex-Yougoslavie et son internationalisation.»

Nous procéderons ultérieurement au vote sur cette motion.

Wij stemmen later over deze motie.

L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

ORDRE DES TRAVAUX

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

M. le Président. — Mesdames, messieurs, je vous propose d'ajouter à notre ordre du jour de demain matin les interpellations de M. Bock au Vice-Premier ministre et ministre des Communications et des Entreprises publiques sur « l'interprétation que fait son administration quant à l'application de la loi du 12 juillet 1976 à propos des dégâts causés à la forêt belge par les tempêtes de 1990 » et de M. Goovaerts au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Affaires économiques sur « les circonstances de la mort de Patrick Haemers et les conséquences de celle-ci, notamment en ce qui concerne le procès ajourné jusque dans le courant du mois de septembre » et à notre ordre du jour de l'après-midi, à 16 heures, les votes sur les motions déposées en conclusion des interpellations de M. Cuyvers au ministre de l'Intégration sociale, de la Santé publique et de l'Environnement et de M. Bougard au ministre de la Défense nationale, développées le 12 mai 1993.

Ik stel voor de interpellaties van de heer Bock tot de Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Overheidsbedrijven over « de wijze waarop de wet van 12 juli 1976 door zijn diensten wordt toegepast in verband met de schade toegebracht aan de Belgische bossen door de stormen van 1990 » en van de heer Goovaerts tot de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Economische Zaken over « de omstandigheden van de dood van Patrick Haemers en de gevolgen ervan onder meer voor het proces dat werd verdaagd tot in de loop van de maand september » aan

onze agenda van morgenochtend toe te voegen en aan onze agenda van de namiddag, om 16 uur, de stemming over de moties, ingediend tot besluit van de op 12 mei 1993 gehouden interpellaties van de heer Cuyvers tot de minister van Maatschappelijke Integratie, Volksgezondheid en Leefmilieu en van de heer Bougard tot de minister van Landsverdediging, toe te voegen.

Is de Senaat het eens met dit voorstel?

Le Sénat est-il d'accord avec cette proposition? (*Assentiment.*)

Il en sera donc ainsi.

Dan is aldus besloten.

INTERPELLATIE VAN MEVROUW MAES TOT DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVER « DE POLITIEKE SITUATIE IN BURUNDI EN DE NOODZAKELIJKE MAATREGELEN TEN EINDE DE SPANNINGEN TIJDENS DE VOORBEREIDINGSPERIODE VAN DE VERKIEZINGEN NIET TE LATEN OPLOPEN »

INTERPELLATION DE MME MAES AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGERES SUR « LA SITUATION POLITIQUE AU BURUNDI ET LES MESURES NECESSAIRES POUR PREVENIR TOUTE MONTEE DES TENSIONS AU COURS DE LA PERIODE DE PREPARATION DES ELECTIONS »

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van mevrouw Maes tot de Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over « de politieke situatie in Burundi en de noodzakelijke maatregelen teneinde de spanningen tijdens de voorbereidingsperiode van de verkiezingen niet te laten oplopen ».

Het woord is aan de interpellant.

Mevrouw Maes. — Mijnheer de Voorzitter, de wereld ziet er niet fraai uit, ook niet buiten Europa, maar er zijn altijd tekenen van hoop.

Na de tijd van centrale planning en autoritaire regimes groeit ook in Afrika de vraag naar respect voor mensenrechten en democratie. Dit is ook het geval in Burundi.

Sinds 1965 waren er in Burundi geen verkiezingen meer op pluralistische basis. Onder druk van de bevolking en vooral van de internationale gemeenschap werd in Burundi een nieuwe grondwet klaargestoomd en bij referendum in februari 1991 werd het charter van de eenheid aanvaard.

De internationale druk was van doorslaggevend belang, want wij weten in welke mate Burundi en zijn economie afhankelijk — ik zou zelfs zeggen te veel afhankelijk — zijn van buitenlandse hulp.

President Buyoya heeft een democratiseringsproces op gang gebracht. Hij heeft een regering gevormd, die niet zoals vroeger uitsluitend uit Tutsi's bestaat, die maar 15 pct. van de bevolking uitmaken, maar waarin ook vertegenwoordigers van de Hutu's, die een grote meerderheid van de bevolking vormen, zijn opgenomen. Het meerpartijensysteem werd aanvaard, maar de partijen mogen niet op etnische of regionale basis worden gevormd. Er worden ook verkiezingen voorbereid.

Wij zagen daarnet al dat verkiezingen alleen niet genoeg zijn om een democratie tot stand te brengen. Daar zijn ook democratische instellingen voor nodig. In het leger, bijvoorbeeld, is er op dat vlak weinig gedaan. Het leger is nog steeds een zaak van sommige clans van de Tutsi's. Wij mogen niet de vergissing maken om alle problemen in Burundi te zien in het licht van de tegenstelling tussen Hutu's en Tutsi's. Er zijn immers vele regionale tegenstellingen of tegenstellingen tussen clans. Dit maakt de situatie zeer ingewikkeld.

President Buyoya heeft uitdrukkelijk gekozen voor een eenheidsproject. Degenen die het goed menen met de democratie in Burundi zullen dan ook alles doen om te vermijden dat de etnische

kaart wordt uitgespeeld. Anders dreigt het land immers opnieuw in geweld te belanden. Gedurende de laatste weken voor de verkiezingen lopen de etnische spanningen toch op. De verkiezingen op 1 juni aanstaande — er volgt misschien ook nog een tweede ronde — zullen waarschijnlijk een precedent vormen. Mijn correspondent ter plaatse is mijn dochter. Ik ben er dus nogal van dichtbij bij betrokken. Haar telefoontje van gisteren maakte duidelijk dat de spanningen oplopen. De mensen weten niet meer wat er waar is en wat er niet waar is. Zij vrezen uitbarstingen.

Een paar maanden geleden was iedereen er nog van overtuigd dat president Buyoya een gemakkelijke overwinning zou behalen in de presidentsverkiezingen. Nu is dat niet meer zo duidelijk. Wat de wetgevende verkiezingen betreft, is niemand ervan overtuigd dat Uprona, de partij van de president, de verkiezingen kan winnen. Frodebu heeft ongetwijfeld veel meer aanhang op het Burundese platteland. Tijdens mijn bezoek in februari jongstleden was men al volop bezig met de verkiezingscampagne. Als men weet dat het hele administratieve apparaat aan de kant staat van de president en zijn partij, dan begrijpt men dat de mensen van Frodebu niet al te veel vertrouwen hebben in een objectief verloop van de verkiezingen.

De praktische problemen bij de voorbereiding van de verkiezingen zijn ook zeer groot. Er is nauwelijks openbaar vervoer. De regeringspartij beschikt over wagens, wat het haar mogelijk maakt door het hele land te reizen en propaganda te voeren in die gebieden waar Frodebu vrij sterk staat. Uprona tracht bovendien verarring te zaaien door Frodebu te identificeren met het extremistische en gewelddadige Palipehutu. Beide partijen claimen de overwinning.

Een grote vraag is natuurlijk of de uitslag van de verkiezingen zal worden aanvaard. De ervaring ter zake in Angola heeft ons allen bijzonder voorzichtig gemaakt. Ook na de verkiezingen zal waakzaamheid geboden zijn. De internationale observators zullen ook na de verkiezingen moeten blijven om ervoor te zorgen dat de toestand niet uit de hand loopt. Het kan zijn dat er gewelddadige uitbarstingen volgen. Het is immers slechts van 1991 geleden dat deze plaats hadden. Men stelt vragen over de rol van het leger. Sinds 1991 was er geen ernstige berechting van degenen die voor de gewelddadige uitbarstingen van toen verantwoordelijk waren.

Ik ben hier in het bezit van het rapport over de enquête in verband met de evenementen van 1991, dat mij werd overhandigd door de voorzitter van de Mensenrechtenorganisatie. Daarin wordt klaar en duidelijk aangetoond dat er in Burundi op bepaalde plaatsen honderden doden zijn gevallen waaraan nauwelijks aandacht werd besteed. Toen was de Palipehutu, de extremistische Hutu-partij, wel verantwoordelijk voor het uitlokken van sommige gewelddaden, maar daarop volgde een zo grove militaire repressie die niet in verhouding stond tot de oorzaken, dat daaraan grote frustraties werden overgehouden. De feiten werden vaak gepleegd door militairen die hun officieren niet gehoorzaamden. De verantwoordelijken waren nooit verontrust, hebben de moorden nooit onderzocht of hebben de verdwijningen niet nagegaan. De betrokkenen werden bijgevolg nooit gestraft.

De vrees bestaat dat het debat meer en meer in de etnische richting wordt gestuurd. De media doen daaraan mee. De media zouden eigenlijk een belangrijke rol kunnen spelen, maar zij zijn niet objectief. De spanning wordt er eerder door vermeerderd en het debat wordt nog meer de etnische richting ingestuurd. Sommige bladen worden steeds strijdbaarder. Wij kennen dat ook in onze eigen politiek. In Burundi wordt het vuur vaak aan de lont gestoken, ook in de letterlijke zin. Het is de kans voor de Nationale Raad van communicatie om zijn autoriteit te tonen. Tot nu toe bleef deze raad echter eerder afzijdig.

Op economisch vlak zijn er weinig veranderingen. Burundi is een arm land. De bevolking lijdt in sommige streken aan ondervoeding, hoewel er geen zichtbare honger wordt geleden zoals dat helaas in de vluchtelingenkampen rond Kigali wel het geval is. De bevolking heeft echter nauwelijks koopkracht. Het debat over wat er op economisch gebied moet gebeuren, wordt niet gevoerd. Het is geen onderwerp in de kiesstrijd. Burundi heeft het natuurlijk niet gemakkelijk om de huidige weg, die sinds jaren onder druk van internationale geldschietters wordt gevolgd, te verlaten. Wij moeten er ons van bewust zijn dat deze massaal

aanwezig zijn, ook te velde. Zij spelen eigenlijk een zeer belangrijke rol en zij maken de keuzes die het land zelf zou moeten maken. Waarschijnlijk is dat de voornaamste verklaring waarom het debat over het sociale en het politieke programma, dat hoognodig moet worden gevoerd, nauwelijks aan bod komt en dat men het integendeel veel meer heeft over de etnische spanningen.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, u zult ook wel over de infiltraties hebben gehoord. Zij vormen een bron van voortdurende verwarring. Men vraagt dat de grenzen worden verzekerd. Deze infiltraties zijn echter maar voor een stuk realiteit. Zij zijn voor een gedeelte een mythe. Maar die mythe gaat ook haar weg. De voorgewende infiltraties zijn even erg als de effectieve, want de bevolking reageert daar psychologisch zeer sterk op, precies omdat die infiltraties in 1991 aanleiding hebben gegeven tot het tragische «événement», zoals de moordpartijen eufemistisch worden genoemd.

Ook de evolutie in Rwanda maakt de zaak zeer delicaat. 900 000 vluchtelingen in de omgeving van Kigali betekenen een enorme druk, om nog niet te spreken over de slachtoffers van honger en ziekte. De terugkeer van de vluchtelingen is nog niet geregeld. Men twist nog over de vraag of dit nu moet gebeuren onder toezicht van de UNO of van de Organisatie voor Afrikaanse eenheid. Zolang de regering van Habyarimana aan de macht is, zal dat overigens een probleem blijven.

De resultaten van de verkiezingen van 1 juni en van 29 juni en van de lokale verkiezingen in het najaar zullen van groot belang zijn voor de politieke verhoudingen tussen de huidige machthebbers en de huidige oppositie.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, welke maatregelen overweegt België om in Burundi het democratiseringsproces te begeleiden? Ik weet dat de mensen van onze ambassade ter plaatse goed werk verrichten en dat ons land heel wat middelen ter beschikking stelt, maar zijn die middelen wel voldoende om de problemen aan te pakken? Geen enkel buitenlands steunprogramma in Burundi is belangrijker dan het Belgische. De Belgische steun aan Burundi bedraagt 700 à 1 300 miljoen Belgische frank per jaar, dus ongeveer 1 miljard, wat toch niet onaanzienlijk is voor een land dat niet zo heel groot is. Belgen die ter plaatse zijn, zegden mij echter dat ze daar op het ogenblik niets kunnen doen. Onder meer het hele animatiewerk is stilgevallen door het feit dat de politiek — en meer bepaald de regeringspartij — er beslag op gelegd heeft. Ongeveer elke gelegenheid wordt misbruikt om aan politieke propaganda te doen. Ontwikkelingsorganisaties riskeren aldus in de moerlemer te worden opgenomen en meegesleurd te worden in één of andere richting.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, voorts heb ik de indruk dat woorden in Afrika soms niet dezelfde betekenis hebben als bij ons. Dat geldt onder meer voor het begrip «democratisering». Na de «kolonisatie» en «le développement» brachten de blanken in Burundi «la démocratisation». Situaties als deze waarbij de bevolking niet langer ingaat op het verzoek van de lokale autoriteiten om te helpen bij het onderhoud van de plaatselijke wegen omdat zij oordeelt dat «la démocratisation» daarvoor zal zorgen, zijn niet ongewoon. In onze ogen betekent democratisering instellingen, normen ontwikkelen, mensen van ter plekke bij het beleid betrekken om het lot in eigen handen te nemen. Burundi beschikt over heel wat intellectuelen die dat zeker aankunnen op voorwaarde echter dat er een democratisering komt die de meerderheid van de bevolking, die zolang is uitgesloten, bij het beleid betreft en dat de afhankelijkheid van het buitenland vermindert.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, op het ogenblik is onze hulp nog onontbeerlijk voor Burundi en daarom vraag ik u wat ons land doet om de democratisering te begeleiden. Zullen wij maatregelen nemen om gewapende infiltratie te vermijden? Ik heb het daarstraks in een ander debat reeds gehad over de aandacht voor de kleine dijkbreuk en het gevaar van de grote bres. Heeft ons land zijn bezorgdheid over deze kwestie aan Rwanda reeds meegegeeld? De aanwezigheid van infiltranten kan de toestand immers heel snel destabiliseren.

Stuurt ons land waarnemers om de objectiviteit van de verkiezingen te waarborgen? De Burundese regering zelf schijnt er niet erg tuk op te zijn dat er veel internationale waarnemers komen. De

mensenrechtenorganisatie onder leiding van Eugène Nindorera pleit echter voor hun aanwezigheid en noemt deze zelfs van kapitaal belang.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, onze ambassadeur zou verzekerd hebben dat er internationale waarnemers op komst zijn, onder meer leden van de Belgische Kamer en Senaat. Ik heb daar van hier echter nog geen bevestiging kunnen krijgen.

De verkiezingen in Burundi zijn voor het hele gebied van de Grote Meren van bijzonder groot belang. In dat gebied staat sinds enige tijd de toekomst van heel Afrika op het spel en die situatie zal in de komende maanden blijven voortduren. De massale hulpprogramma's van België en de hele internationale gemeenschap zullen ten onder gaan indien de vreedzame democratisering hier niet lukt. In het reeds zo zwaar door hongers, oorlog en etnische conflicten geteisterde Afrika is de democratisering in Burundi een enorme uitdaging. Velen geven dit proces kansen omdat president Buyoya wijzer schijnt te zijn dan zijn wat oudere collega's die hun dictatoriale macht niet kunnen afgeven en slechts in schijn aan een democratisering willen participeren. Zaïre is een gruwel, Rwanda is zeer twijfelachtig, Buyoya echter heeft krediet zowel bij zijn eigen partij, bij de buitenlandse instanties als bij de oppositie. Indien deze president de verkiezingen niet zou winnen, komen wij in een onvoorspelbare toestand, want dit scenario is door niemand voorbereid. De vraag is of ons land daar wel aan gedacht heeft.

In de nieuwe legislatieve moet een belangrijke plaats worden toegekend aan de meerderheid, zowel in aantal zetels als in reële machtsuitoefening. De vraag is of dat zal worden aanvaard als het er echt op aankomt. Ik hoop dat Burundi lukt in zijn democratisering en niet de weg opgaat van landen als Zaïre, Benin of Togo.

Om te besluiten wil ik uit de reeds geciteerde studie nog deze gedachte aanhalen: « *The multiparty-system is not enough to insure a healthy political and democratic life.* » Ook in Burundi zal de democratisering vooral het lot moeten verbeteren van de massa arme Burundezers die van de massale hulpverlening tot nu toe slechts kruimels hebben gekregen. Een groot deel van de hulp blijft immers hangen in de kleine kring van mensen die wel een belangrijke rol spelen in hun land, maar de daaraan verbonden mogelijkheden tot emancipatie niet ten volle benutten.

Het lot van de arme Burundezers zal moeten verbeteren opdat een duurzame ontwikkeling op gang kan komen en opdat de democratie in Afrika op termijn een kans zou krijgen. Ik hoop dat wij daarvoor de nodige solidariteit zullen kunnen blijven opbrengen, ook als wij daarvoor nieuwe wegen moeten zoeken. Ik hoop ook dat wij in de komende maanden onze verantwoordelijkheid niet zullen ontvluchten, maar dat wij de prille democratie in Burundi zullen blijven steunen. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan Vice-Eerste minister Claes.

De heer Claes, Vice-Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, ik zal mij in mijn antwoord op de interpellatie van mevrouw Maes beperken tot de aspecten die verband houden met de voorbereiding van de verkiezingen.

Volgens de jongste inlichtingen die mij vanuit Bujumbura werden verstrekt, zou de toestand in Burundi thans kalm zijn en zou het leger afzijdig blijven.

Bovendien hebben de Burundese autoriteiten een aantal maatregelen getroffen opdat de verkiezingen zouden kunnen plaatshebben in een klimaat van veiligheid en doorzichtigheid. Ik noem er u enkele. De inschrijving van de kiezers verliep in de periode van 6 tot 13 mei in een sfeer van kalmte en met een zekere geestdrift. 87 pct. van de landelijke bevolking en nagenoeg 100 pct. van de bevolking van de hoofdstad bood zich aan.

Door de politieke partijen werden, voor zover wij weten, geen klachten geuit op de kieswet.

De vrees van de oppositiepartijen voor een gebrekkige toegang tot de media, door de mogelijkheid om meetings te houden en een correcte stemopneming, werd weggenomen door de maatregelen die de nationale verkiezingscommissie heeft genomen.

Ten eerste, zullen er nationale en internationale waarnemers aanwezig zijn.

Ten tweede wordt de garantie gegeven dat de stembussen worden gesloten en verzegeld, van de stembureaus naar het centrale stemopnemingsbureau worden vervoerd onder begeleiding van partij-afgevaardigden en dat de stemopneming zal plaatshebben in hun aanwezigheid.

Ten derde zullen de kandidaten toegang hebben tot de media in overeenstemming met de beslissingen van de nationale overlegcommissie voor de democratisering.

Ten vierde werden er, wat de meetings betreft, schikkingen getroffen in overleg met de politieke partijen. De regering zal de kandidaten hulp verstrekken bij hun verplaatsingen.

Tenslotte weet de regering dat er op het vlak van de veiligheid een zekere agitatie bestaat in de partijen en dat sommige marginale groepen een bedreiging kunnen vormen. De ordestrijdkrachten werden dan ook opgedragen waakzaam te zijn.

Tot op heden verliep het democratiseringsproces in Burundi, zoals mevrouw Maes zelf heeft onderstreept, in vergelijking met andere Afrikaanse Staten, op een ordelijke wijze. België heeft het door de president en de regering gevoerd beleid van progressieve democratisering en nationale verzoening steeds gesteund.

Zowel bij de oppositie als bij de regering werd gepleit voor een constructieve dialoog en werd erop gewezen dat iedere poging tot destabilisering en gewapende machtsverwerving voor België onaanvaardbaar is. Het Belgische beleid berust op twee belangrijke pijlers, namelijk de democratisering en het respect voor de mensenrechten. Ik geef toe dat deze termen niet altijd de inhoud hebben die wij er gewoonlijk aan geven.

Ik meen dat ons land een belangrijke inspanning levert voor steun aan de verkiezingen in een klein land als Burundi. Voor bepaalde projecten worden de toegekende middelen zelfs niet altijd gebruikt. Dit is één van de uitdagingen waarmee ontwikkelingshulpverleners worden geconfronteerd.

Voor de verkiezingen wil ons land vijf miljoen frank uitgeven voor noodzakelijke bestedingen in deviezen en twee miljoen frank van het tegenwaardefonds voor uitgaven in lokale munt. België neemt dus deel aan de organisatie van de verkiezingen.

Ik heb reeds in de commissie gezegd dat ik bij de voorzitters van Kamer en Senaat erop heb aangedrongen om parlementaire waarnemers te zenden, zowel voor de presidents- als voor de wetgevende verkiezingen. Naar ik heb vernomen heeft het Parlement de bedoeling om drie vertegenwoordigers af te vaardigen. De conferentie van voorzitters zal hieromtrent een beslissing nemen. Daarenboven zouden op voorstel van staatssecretaris Derycke twee technische waarnemers uit het universitaire milieu aan de zending deelnemen, professor Bouvier van de ULB en assistent De Feyter van de UIA.

België begint zijn voornemens met betrekking tot Burundi langzamerhand in daden om te zetten, namelijk door impulsen te geven aan het democratiseringsproces en de nodige begeleidingsmaatregelen te ontwikkelen opdat dit proces op een continue manier zou verlopen.

Mevrouw Maes, ondanks sommige negatieve elementen die door u werden aangehaald, kondigt de aanloop naar de verkiezingen zich in Burundi vrij positief aan. Aldus wordt een nieuwe belangrijke stap gezet in het democratiseringsproces dat in Burundi in vrij gunstige omstandigheden verloopt, vergeleken met de omliggende landen.

Ik verzeker u dat wij de evolutie van zeer nabij blijven volgen en dat wij tot de laatste dag druk zullen blijven uitoefenen op alle partijen om het spel volgens de regels te spelen.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Hugo Van Rompaey.

De heer H. Van Rompaey. — Mijnheer de Voorzitter, ik ben zo vrij de informatie van de minister aan te vullen.

Van 28 tot 30 april heb ik meegewerkt met het *National Democratic Institute* van Washington in een seminarie te Bujumbura waaraan de tien partijen die opkomen in de verkiezingen hebben deelgenomen. De sfeer die tijdens het seminarie heerste, was zeer positief. Een gezelschap van zeven internationale monitoren heeft

tien partijen praktische raad gegeven met betrekking tot de registratie van de kiezers alsook betreffende de openheid die daarbij aan de dag moet worden gelegd.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, de registratiecijfers die u citeert tonen aan dat ons werk resultaat heeft opgeleverd. Hetzelfde instituut zal eveneens vijftien internationale waarnemers sturen. Ik heb de eer om deel uit te maken van deze groep.

Wij moeten echter ook ingaan op de dringende vraag van de Burundez en van de diplomatieke wereld dat ook ons Parlement daarbij inspanningen doet.

De Voorzitter. — Het woord is aan de interpellant.

Mevrouw Maes. — Mijnheer de Voorzitter, ik dank de minister voor zijn antwoord en ben het ook in grote lijnen er mee eens. Alleen zijn onze interpretaties uiteraard een beetje verschillend. De vraag die eigenlijk bij iedereen blijft leven, is de volgende. Als het incident dat kan plaatshebben, ook inderdaad plaatsheeft, zal het dan ernstig worden behandeld en onmiddellijk worden ingedijkt of zal men de toestand in het gehele land laten exploderen? Ik ben het ermee eens dat er niet echt doden vallen. Natuurlijk zijn er verkiezingsincidenten die bij ons niet zo gebruikelijk zijn, gaande van een gouverneur die zijn waardigheid laat varen om een paar aanhangers van de oppositie af te rammelen, tot wat de mensenrechtenorganisatie schrijft: «*L'administration en place bloque parfois l'opposition dans son action ou la réprime carrément de voix diverses.*» Een andere klacht van de mensenrechtenorganisatie luidt: «*Il y a encore trop d'arrestations sans aucun document légal.*» De problemen blijven dus bestaan en ook deze recente berichten komen uit Bujumbura.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, wat u over de media zegt, is natuurlijk ook relatief. Mijn persoonlijke correspondent schreef mij dat de media nagenoeg uitsluitend over de president en Uprona berichten en dat er per week vijf minuten worden uitgetrokken voor elke oppositiepartij. Alles moet uiteraard in het juiste perspectief worden bekeken, maar ook in mijn interpellatie heb ik matigheid bepleit en in uw antwoord heb ik deze matigheid bewonderd. We hopen natuurlijk dat alles mag verlopen zoals wij allen het wensen en dat de waarnemers bedachtzaam genoeg zullen zijn om ook na het tellen van de stemmen en de bekendmaking van de uitslag te blijven kijken hoe daarop wordt gereageerd.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

VOORSTEL VAN WET TOT WIJZIGING VAN DE GEMEENTEKIESWET

VOORSTEL VAN WET HOUDENDE OPHEFFING VAN ARTIKEL 73 VAN DE NIEUWE GEMEENTEWET

Algemene beraadslaging

PROPOSITION DE LOI MODIFIANT LA LOI ELECTORALE COMMUNALE

PROPOSITION DE LOI ABROGEANT L'ARTICLE 73 DE LA NOUVELLE LOI COMMUNALE

Discussion générale

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van het voorstel van wet tot wijziging van de gemeentekieswet en van het voorstel van wet houdende opheffing van artikel 73 van de nieuwe gemeentewet waarvan de commissie de verwerping voorstelt.

Nous abordons l'examen de la proposition de loi modifiant la loi électorale communale et de la proposition de loi abrogeant l'article 73 de la nouvelle loi communale dont la commission propose le rejet.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Mevrouw Tyberghien, rapporteur, verwijst naar haar verslag.

Het woord is aan de heer Loones.

De heer Loones. — Mijnheer de Voorzitter, ik maak van deze gelegenheid gebruik om een paar ideeën naar voren te brengen, uiteraard rekening houdend met de beknoptheid van de voorstellen. Misschien kunnen we ook tot een gedachtewisseling komen over de gemeentepolitiek.

Van de twee voorstellen die nu worden behandeld heeft het ene een breder draagvlak dan het andere, maar eigenlijk slaan ze beide op hetzelfde, namelijk op een onverenigbaarheid die bepaalt dat verwanten tot de derde graad niet samen deel mogen uitmaken van dezelfde gemeenteraad. Dit brengt bijvoorbeeld met zich dat een oom niet samen met een eveneens verkozen man van zijn nicht deel mag uitmaken van een gemeenteraad. Het gaat hierbij dus niet enkel over echtgenoten. De commissie heeft het voorstel niet aangenomen en de onverenigbaarheid blijft dus bestaan. Dit is jammer om de redenen die ook in de memorie van toelichting zijn terug te vinden. Ik ben namelijk van oordeel dat de vrees voor familiedynastieën is achterhaald en dat we ons daardoor dus niet moeten laten afschrikken om deze onverenigbaarheid af te schaffen. Bovendien zouden er zo weinig mogelijk belemmeringen moeten bestaan voor het uitoefenen van zijn politieke rechten, ook in de vorm van een mandaat in de gemeenteraad. Nu kunnen er onverenigbaarheden zijn tot de derde graad, ook wanneer men zich op verschillende lijsten kandidaat stelt en verkozen is. Dit gaat te ver.

De basisredenen voor de weigering zijn, ten eerste, een vermoede belangenvermenging en, ten tweede, wat wordt genoemd het organiseren van zijn eigen opvolging. Deze formulering heeft mij verleid tot een uiteenzetting. Een onverenigbaarheid tussen familieleden verzinkt bijna in het niets ten aanzien van andere belangenvermengingen en opvolgingen.

Er worden immers belangenvermengingen en opvolgingen, of minstens mogelijkheden daartoe, gecreëerd door allerlei belangengroepen. In kleine gemeenten, waar men kan spreken van familiedynastieën, bevolken bijvoorbeeld een ondernemingshoofd met een aantal vazallen de lijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen. Voor de kuststreek, zou ik een aantal treffende voorbeelden uit de immobiliënssector kunnen aanhalen.

Mijnheer de minister, ik zie ook de opvolgingen en de dynastieën die in de politieke partijen worden gecreëerd. Men kan inbrengen dat een politieke partij in essentie behoort tot de uitoefening van onze politieke democratie, en ik zal dit niet betwisten. Maar ik betwist wel dat het gemeentebelang nog wordt gediend door een aantal nationale politieke partijen.

De politieke keuzes die op het gemeentelijk politiek vlak moeten worden gemaakt, stemmen heel vaak niet meer overeen met de politieke profilering van de nationale partijen en de keuzes die de nationale partijen bieden aan de «gemeente-politieke» kiezer. In die zin wordt de gemeentepolitiek misbruikt door de partijpolitiek.

Deze problematiek opent een groter debat over een ruimer systeem van onverenigbaarheden. Ik werk aan een aantal voorstellen, maar ik ondervind weinig steun van mijn fractie of van andere fracties om een dergelijke politieke cultuur ter sprake te brengen in het Parlement. Zoals ik reeds heb gezegd, werd ik verleid om een aantal politieke formuleringen over de gemeentepolitiek hier naar voren te brengen. Hierdoor zullen misschien een aantal zaken mogelijk worden. Men ziet de gemeentepolitiek nog steeds in het kader van de nationale partijpolitiek, waarbij men de macht van de partij wil versterken via het gemeentelijk niveau. Men creëert daartoe dynastieën en organiseert de eigen opvolgingen door personen die populair zijn. Men laat personen zich kandidaat stellen op gemeentelijsten waarvan men zeer goed weet dat het nooit hun bedoeling is zich in te laten met de gemeentepolitiek. Een dergelijke onverenigbaarheid is dringender dan de onverenigbaarheid voor aanverwanten tot in de derde graad. (Applaus.)

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close.

Daar niemand meer het woord vraagt in de algemene beraadslaging verklaar ik ze voor gesloten.

Je vous rappelle que la commission propose le rejet de ces propositions de loi.

Ik herinner eraan dat de commissie heeft besloten deze voorstellen van wet niet aan te nemen.

Conformément à l'article 47 du Règlement, nous procéderons ultérieurement au vote sur les conclusions de la commission.

Overeenkomstig artikel 47 van ons Reglement zal de Senaat zich later uitspreken over de conclusie van de commissie.

VOORSTEL VAN WET TOT WIJZIGING VAN ARTIKEL 61 VAN DE WET VAN 18 JULI 1991 TOT REGELING VAN HET TOEZICHT OP DE POLITIE- EN INLICHTINGDIENSTEN

Beraadslaging en stemming over het enig artikel

PROPOSITION DE LOI MODIFIANT L'ARTICLE 61 DE LA LOI DU 18 JUILLET 1991 ORGANIQUE DU CONTRÔLE DES SERVICES DE POLICE ET DE RENSEIGNEMENTS

Discussion et vote de l'article unique

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van het voorstel van wet tot wijziging van artikel 61 van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten.

Nous abordons l'examen de la proposition de loi modifiant l'article 61 de la loi du 18 juillet 1991 organique du contrôle des services de police et de renseignements.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

Mevrouw Lieten-Croes, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, ik verwijs naar mijn verslag, maar ik verzoek u een technische correctie aan te brengen aan de Franse tekst op pagina 5, laatste alinea. Aan de woorden: «*Les greffiers des comités permanents jouissent d'un statut...*» moet worden toegevoegd: «*et d'un régime.*» Deze woorden zijn bij de vertaling vergeten. Deze paragraaf luidt dan: «*Les greffiers des comités permanents jouissent d'un statut et d'un régime de pension identiques à ceux des greffiers de la Cour des comptes.*» Aldus wordt de tekst gelijk aan de Nederlandse tekst.

M. le Président. — Comme l'a fait remarquer Mme Lieten, il convient effectivement d'ajouter les mots «*et d'un régime*» afin d'établir une concordance parfaite entre les deux textes.

Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close.

Daar niemand meer het woord vraagt in de algemene beraadslaging verklaar ik ze voor gesloten.

Het enig artikel van het voorstel van wet luidt:

Enig artikel. Artikel 61 van de wet van 18 juli 1991 betreffende de regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten, wordt vervangen als volgt:

«*Art. 61. De leden van de vaste comités genieten de pensioenregeling die van toepassing is op de ambtenaren van het algemeen bestuur. Bovendien zijn de volgende bijzondere voorwaarden van toepassing.*

Het pensioen kan worden toegekend zodra de betrokkene de leeftijd van vijftig jaar heeft bereikt. Het wordt berekend op basis van de gemiddelde wedde van de laatste vijf jaar, naar rata van een achttiende per jaar dienst als lid van het vast comité.

Een lid dat wegens ziekte of gebrekkigheid niet meer in staat is zijn ambt te vervullen, maar dat de leeftijd van vijftig jaar niet heeft bereikt, kan op pensioen worden gesteld, ongeacht zijn leeftijd. Het pensioen wordt op de in het voorgaande lid bepaalde wijze berekend.

De diensten van een lid die niet onder de regeling van de voorgaande leden vallen en in aanmerking komen bij de berekening van een pensioen ten laste van de Staat, worden aangerekend volgens de wetten tot bepaling van de pensioenen in verband met die diensten.

De griffiers van de vaste comités genieten hetzelfde statuut en dezelfde pensioenregeling als de griffiers van het Rekenhof.»

Article unique. L'article 61 de la loi du 18 juillet 1991 organique du contrôle des services de police et de renseignements est remplacé par les dispositions suivantes:

«*Art. 61. Les membres des comités permanents bénéficient du régime de pension applicable aux fonctionnaires de l'administration générale. En outre, les conditions particulières suivantes sont applicables.*

La pension peut être accordée dès que l'intéressé a atteint l'âge de cinquante-cinq ans. Elle est calculée sur la base du traitement moyen des cinq dernières années, à raison d'un dix-huitième par année de services en qualité de membre du comité permanent.

Le membre qui, par suite de maladie ou d'infirmité, n'est plus en état de remplir ses fonctions, mais qui n'a pas atteint l'âge de cinquante-cinq ans, peut être admis à la retraite quel que soit son âge. La pension est calculée suivant les modalités définies à l'alinéa précédent.

Les services d'un membre qui ne relèvent pas de la réglementation prévue aux précédents alinéas et qui entrent en considération pour le calcul d'une pension à charge de l'Etat sont pris en compte en application des lois concernant la fixation des pensions relatives à ces services.

Les greffiers des comités permanents jouissent d'un statut et d'un régime de pension identiques à ceux des greffiers de la Cour des comptes.»

— Aangenomen.

Adopté.

De heer Arts stelt voor een artikel 2 (nieuw) toe te voegen, luidende:

«*Art. 2. Artikel 65, § 2, tweede lid, van dezelfde wet wordt door de volgende leden vervangen:*

«*Artikel 293 van het Gerechtelijk Wetboek is niet van toepassing op die benoemingen.*

De magistraat van de rechterlijke orde die wordt benoemd tot lid van een vast comité, wordt op verlof gesteld voor de duur van zijn mandaat. Hij behoudt zijn plaats op de ranglijst. Gedurende het verlof ontvangt hij niet meer de wedde verbonden aan zijn ambt in de rechterlijke orde.

In de vervanging als magistraat wordt voorzien door een benoeming in overtal. Wanneer het een korpschef betreft wordt in zijn vervanging voorzien door de benoeming in overtal van een magistraat tot de onmiddellijk lagere rang.»

«*Art. 2. L'article 65, § 2, deuxième alinéa, de la même loi est remplacé par les dispositions suivantes:*

«*L'article 293 du Code judiciaire n'est pas applicable à ces nominations.*

Le magistrat de l'ordre judiciaire qui est nommé membre du comité permanent, est mis en congé pour la durée de son mandat. Il conserve sa place sur la liste de rang. Pendant la durée du congé, il cesse de percevoir le traitement attaché à ses fonctions dans l'ordre judiciaire.

Il est pourvu au remplacement du magistrat par une nomination en surnombre. Lorsqu'il s'agit d'un chef de corps, il est pourvu à son remplacement par la nomination en surnombre d'un magistrat au rang immédiatement inférieur.»

Het woord is aan de heer Vandenberghe.

De heer Vandenberghe. — Mijnheer de Voorzitter, ik wens het amendement van collega Arts even bondig toe te lichten. Het strekt ertoe een artikel 2 (nieuw) toe te voegen dat luidt als volgt: «*Artikel 65, § 2, tweede lid, van dezelfde wet wordt door de volgende leden vervangen: «*Artikel 293 van het Gerechtelijk Wetboek is niet van toepassing op die benoemingen.**

De magistraat van de rechterlijke orde die wordt benoemd tot lid van een vast comité, wordt op verlof gesteld voor de duur van zijn mandaat. Hij behoudt zijn plaats op de ranglijst. Gedurende het verlof ontvangt hij niet meer de wedde verbonden aan zijn ambt in de rechterlijke orde.

In de vervanging als magistraat wordt voorzien door een benoeming in overtal. Wanneer het een korpschef betreft wordt in zijn vervanging voorzien door de benoeming in overtal van een magistraat tot de onmiddellijk lagere rang.»

De wet laat toe dat een aantal magistraten worden benoemd in het Comité van toezicht. Ik neem een voorbeeld dat de minister na aan het hart ligt. Bij de kandidaturen bevinden zich deze van twee onderzoeksrechters van de Rechtbank van Leuven. Indien de Senaat morgen zou beslissen dat die twee onderzoeksrechters worden benoemd in dat Comité van toezicht, dan betekent dat concreet dat er in de Rechtbank van Leuven geen onderzoeksrechters meer zijn.

De minister zal wel antwoorden dat er door zijn kwaliteiten geen misdadigheid meer is in het arrondissement Leuven. Als dit wetsvoorstel echter zonder het amendement van de heer Arts wordt goedgekeurd, dan betekent dit dat er bij de Rechtbank van Leuven in plaats van twaalf nog slechts tien rechters zijn. Dit is een aantasting van het kader en brengt bovendien de normale werking van de Rechtbank van eerste aanleg van Leuven in het gedrang. Men moet zo snel mogelijk nieuwe onderzoeksrechters kunnen benoemen om de dossiers, waaronder enkele heel belangrijke, over te nemen.

Het amendement wil deze problemen verhelpen door een benoeming in overtal toe te laten zonder afbreuk te doen aan de rechten van de benoemde magistraten.

Mijnheer de minister, mag ik van deze gelegenheid gebruik maken om u te verzoeken bij de minister van Justitie erop aan te dringen opdat zo snel mogelijk kan worden beschikt bij vacaturen? (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Erdman.

De heer Erdman. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb één kleine opmerking bij de laatste vraag van collega Vandenberghe. De wet bepaalt dat er bij een vacature een termijn van ten minste twee maanden moet zijn om te kandideren. Daarna moet de rechterlijke macht zelf de nodige adviezen geven die de minister van Justitie kunnen leiden. Pas daarna kan de minister van Justitie eventueel een magistraat benoemen. Na het verstrijken van de opgelegde wettelijke termijn ligt de bal dus in het kamp van de magistratuur.

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Tobback.

De heer Tobback, minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb geen problemen met het amendement van de heer Arts inzake de vervanging van magistraten. Ik kan mij ook aansluiten bij de opmerking van de heer Vandenberghe. Ik wil dus graag de tolk zijn, van ons beiden dan, bij de minister van Justitie, om aan te dringen op een snelle afhandeling van de procedure. De heer Erdman heeft nochtans terecht gewezen op de belangrijke rol van de magistratuur in deze aanleg.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote réservé ainsi qu'au vote sur l'ensemble de la proposition de loi.

De aangehouden stemming en de stemming over het voorstel van wet in zijn geheel hebben later plaats.

PROJET DE LOI MODIFIANT L'ARTICLE 34 DE LA LOI DU 23 DECEMBRE 1974 RELATIVE AUX PROPOSITIONS BUDGETAIRES 1974-1975

Discussion générale et vote des articles

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN ARTIKEL 34 VAN DE WET VAN 23 DECEMBER 1974 BETREFFENDE DE BUDGETTAIRE VOORSTELLEN 1974-1975

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

M. le Président. — Nous abordons l'examen du projet de loi modifiant l'article 34 de la loi du 23 décembre 1974 relative aux propositions budgétaires 1974-1975.

Wij vatten de bespreking aan van het ontwerp van wet tot wijziging van artikel 34 van de wet van 23 december 1974 betreffende de budgettaire voorstellen 1974-1975.

La discussion générale est ouverte.

De algemene beraadslaging is geopend.

M. Vandenhoute, rapporteur, se réfère à son rapport.

Personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close, et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

Daar niemand het woord vraagt in de algemene beraadslaging verklaar ik ze voor gesloten en bespreken wij de artikelen van het ontwerp van wet.

Artikel één luidt:

Artikel 1. In artikel 34 van de wet van 23 december 1974 betreffende de budgettaire voorstellen 1974-1975 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° In § 1 wordt het 1° gewijzigd als volgt:

« 1° a) Op de besturen en andere rijksdiensten, met uitzondering evenwel van de diensten van de Kamer van volksvertegenwoordigers, de Senaat, het Rekenhof en het Arbitragehof;

b) Op de instellingen van openbaar nut bedoeld in artikel 1 van de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut en die onder het gezag, de controle of het toezicht van de Staat vallen, met uitzondering van de autonome overheidsbedrijven die zijn gerangschikt onder artikel 1, § 4, van de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige economische overheidsbedrijven; »;

2° De §§ 3 en 4 worden opgeheven;

3° Paragraaf 5 wordt vervangen door de volgende bepaling:

« § 5. Behoudens de door de Koning bepaalde uitzonderingen, wordt iedere verrichting betreffende de financieringshuur van materieel voor informatieverwerking, de levering van toepassingsprogramma's en van diensten op dat gebied, en uitgevoerd door de verenigingen van gemeenten en door de openbare instellingen bedoeld in § 1, 3°, aan 's Konings goekeuring onderworpen, op voordracht van de minister onder wiens toezicht die instellingen zijn geplaatst; »;

4° In § 6 worden de woorden « vermeld onder §§ 4 en 5 » vervangen door de woorden « vermeld in § 5 »;

5° In § 7 worden de woorden « van §§ 2 en 3 » vervangen door de woorden « van § 2 ».

Article 1er. A l'article 34 de la loi du 23 décembre 1974 relative aux propositions budgétaires 1974-1975 sont apportées les modifications suivantes:

1° Au § 1er, le 1° est modifié comme suit:

« 1° a) Aux administrations et autres services de l'Etat, à l'exception toutefois des services de la Chambre des représentants, du Sénat, de la Cour des comptes et de la Cour d'arbitrage;

b) Aux organismes d'intérêt public visés à l'article 1er de la loi du 16 mars 1954 relative au contrôle de certains organismes d'intérêt public et soumis à l'autorité, au pouvoir de contrôle de certains organismes d'intérêt public et soumis à l'autorité, au pouvoir de contrôle ou de tutelle de l'Etat, à l'exception des entreprises publiques autonomes classées à l'article 1er, § 4, de la loi du 21 mars 1991 portant réforme de certaines entreprises publiques économiques; »;

2° Les §§ 3 et 4 sont abrogés;

3° Le § 5 est remplacé par la disposition suivante:

« § 5. Sauf exceptions fixées par le Roi, toute opération portant sur la location-financement de matériels de traitement de l'information, sur la fourniture de programmes d'application et de services en ce domaine, effectuée par les associations de communes et par les établissements publics visés au § 1er, 3°, est soumise à l'approbation du Roi, sur la proposition du ministre qui en a la tutelle dans ses attributions; »;

4° Au § 6, les mots « visées aux §§ 4 et 5 » sont remplacés par les mots « visées au § 5 »;

5° Au § 7, les mots « des §§ 2 et 3 » sont remplacés par les mots « du § 2 ».

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 2. Deze wet treedt in werking op de eerste dag van de tweede maand volgend op haar bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*.

Art. 2. La présente loi entre en vigueur le premier jour du deuxième mois qui suit sa publication au *Moniteur belge*.

— Aangenomen.

Adopté.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

We stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

INTERPELLATIE VAN DE HEER VERREYCKEN TOT DE EERSTE MINISTER EN TOT DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN AMBTENARENZAKEN OVER «DE ZIN VAN DE PROVINCIËS»

INTERPELLATION DE M. VERREYCKEN AU PREMIER MINISTRE ET AU MINISTRE DE L'INTERIEUR ET DE LA FONCTION PUBLIQUE SUR «LA RAISON D'ÊTRE DES PROVINCES»

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van de heer Verreycken tot de Eerste minister en tot de minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken over «de zin van de provincies».

Het woord is aan de interpellant.

De heer Verreycken. — Mijnheer de Voorzitter, in 1831 werd door de grondwetgever in drie bestuursniveaus voorzien. De staat, de provincie en de gemeente. De eenheidsstaat oefende enkel een administratief toezicht uit op de autonome onderliggende besturen. Het democratische gehalte van de besturen leek gewaarborgd, want op alle niveaus werd de samenstelling onderworpen aan geheime verkiezingen. Deze democratische opbouw werd haast onmiddellijk en met grijpgrage gretigheid uitgehold. Op alle vlakken werden volkomen oncontroleerbare tussenniveaus gecreëerd. Ontelbare VZW's en intercommunales maakten het middenveld ondoorzichtig. Daarbij leek en lijkt de enige bestaansreden van sommige slapende VZW's te bestaan in de mandaatsverzamelwoede van partijpolitici. Niet enkel de slapende, ook de actieve organisaties verwerden tot gelduitdelers aan bevriende begunstigen en aan de beheerders.

De koploper inzake ondoorzichtigheid, ook inzake desinteresse vanwege de bestuurders, is het provinciebestuur met aan het hoofd een niet-verkozen gouverneur die, met stemrecht maar niet democratisch sanctioneerbaar, de bestendige deputatie voorziet.

De provincies houden zich vooral bezig met wegeaanleg, economische ontsluiting van regio's, water- en elektriciteitsbedeling, onderwijs, jeugdzorg, cultuur, huisvesting, toerisme, natuurbescherming en welzijnszorg. Het vergunningsbeleid ter zake wordt uitgesteld door de bestendige deputatie, opnieuw zonder controle vanwege de provinciale raadsleden.

Als oud provincieraadslid weet ik waarover ik praat. De provincieraden hadden inzake vergunningsbeleid geen controle. Onmiddellijk moet opvallen dat al deze taken eveneens worden ingevuld door de Gemeenschappen, die in 1831 helemaal niet bestonden. De politieke lichamen zijn dus eenvoudig vermenigvuldigd door de federalisering zonder de bestuursbeten beter te dienen. Deze vermenigvuldiging inzake het toeëigenen van opdrachten, zorgt uiteraard ook voor een nutteloze vermenigvuldiging van de kosten. De eigen fiscaliteitsmogelijkheid van de provincies zorgt ervoor dat deze kosten niet worden geput uit de gemeenschapskas, maar worden geïnd bij de betaalmoeie bestuurders.

Het is mijn overtuiging dat slechts twee bestuursniveaus moeten overblijven. De Gemeenschap, met de verkozen Raad en de Regering die er de uitdrukking van zijn enerzijds, en de gemeenten anderzijds. Niet-democratisch verkozen impulsgevende beheerders van het middenveld moeten, samen met de inerte provincieraden, dat middenveld ruimen. Het gaat niet op de provincies en de, in de schaduw ervan graan meepikkende, VZW's te behouden, louter voor de behandeling van streekgebonden onderwerpen. Wat het gemeentelijk belang overstijgt, kan worden opgevangen door een intergemeentelijke samenwerking, of door de gemeenschapsbesturen. In de marge: heel wat uiteenzettingen in de Vlaamse Raad tonen aan dat streekgebonden belangen met verve worden verdedigd in die Raad en ook op de nodige aandacht vanwege de beleidsverantwoordelijken kunnen rekenen. Ook daarvoor is het provinciale middenveld niet meer nodig.

Ter voorbereiding van een tekst die de provincie Antwerpen zelfverdedigend aan de Vlaamse Vereniging van provincies wilde voorleggen, werd door de provinciale diensten een nota opge maakt.

Ter illustratie van mijn voorgaande opmerkingen en om aan te tonen dat ik daarmee niet alleen sta, citeer ik: «Op het tussenniveau is aldus een kluwen van instellingen gegroeid waarop alleen nog specialisten zicht hebben. Bovendien krijgt de beleidsdifferentiatie voor een bepaald gebied vorm in de schemerzone van besloten belangenkringen. De provinciebesturen zijn in vele van voormelde commissies en instellingen wel vertegenwoordigd, maar ze dragen er zelden enige verantwoordelijkheid. Beleidsplannen worden er ontworpen door technici die zich meestal alleen tegenover hun hiërarchische oversten in Brussel dienen te verantwoorden. Het democratisch deficit slaat hier ongemeen hard toe.»

Eigenaardig toch: terwijl de oprichting van nieuwe VZW's de neergeschreven intenties tegensprekt, wordt door de provincie gepleit voor een afschaffing van het ondoorzichtige kluwen, en tegelijk voor het behoud van de eigen fiscaliteit. Het lijkt me heel wat meer aangewezen om enige consequentie te betonen en te erkennen dat geldverslindende misgroeiingen moeten verdwijnen.

De provinciehuizen kunnen, en het provinciale personeel kan ingezet worden voor Brussel-ontvettende opdrachten vanwege en in dienst van de Gemeenschappen. Opnieuw in de marge: de voorbeeldfunctie van de overheid zou er trouwens mee gebaat zijn, indien meer werkgelegenheid naar de werknemers werd gebracht. Het vervuilende pendelfenomeen groeit immers vooral door de massale verplaatsingen van werknemers naar werkplaats.

De bestaanswettigende opdrachten die de provincies zichzelf toedichten zijn probleemloos over te nemen door andere, meestal bestaande structuren.

Ten eerste, bovenlokale noden kunnen worden opgevangen door intergemeentelijke samenwerking, of door nieuwe stadsgewesten.

Ten tweede, beleidsdoelstellingen van de gemeenschapsraden kunnen zonder inmenging van een vertragend middenveld worden overgebracht naar autonome gemeenten.

Ten derde, de ondersteunende en coördinerende rol die de provincies bij zichzelf menen te ontwaren ten opzichte van lokale besturen kan worden vervangen door bestuurscontracten tussen gemeenschapsoverheid en dezelfde lokale besturen.

De denkwijze die in de verschillende provincies groeit bij degenen die zich bekommeren om de misgroeide situatie wordt nadrukkelijk weerspiegeld in een Antwerps denkspoor.

In het « Strategisch Plan Antwerpen » wordt een nieuw stadsge-
west afgebakend bestaande uit maar liefst 39 gemeenten. Op dit
voorstel werd positief gereageerd door economische kringen,
trouwens ook door Ufsia-professor De Brabander, die in zijn stu-
diowerken dezelfde snaar betokkelt. Antwerpen overstijgend,
gaat professor Maes van de KUL nog een heel eind verder wanneer
hij zegt: « Op dit ogenblik zijn provincieraden perfect ver-
vangbaar. »

Duidelijk moet zijn dat intergemeentelijke samenwerkings-
verbanden geen klakkeloze afspiegeling kunnen zijn van de hui-
dige zuivere intercommunales. De eisen van vandaag, namelijk de
efficiëntie, noodzakelijk om de tewerkstellingsproblematiek en
de economische uitdagingen aan te gaan, die rendabiliteitseisen
maken het noodzakelijk dat ook de privé-sector volwaardig
betrokken wordt in de samenwerking.

De tegenspraak tussen het Sint-Michielsakkoord dat uit-
drukkelijk in het behoud van de provincies voorziet, en het
Vlaamse « Plan 2002 », dat provincies tot een betoelagde admi-
nistratie wil herleiden, zette me aan tot het houden van deze inter-
pellatie en tot het stellen van enkele vragen.

Tot slot van mijn interpellatie wil ik de minister volgende vra-
gen stellen.

Is het niet aangewezen om het eerder duister circuit, dat ook in
de nota van de provincie Antwerpen wordt beschreven, van para-
provinciale organen eens grondig door te lichten en de mandaats-
verzamelende functie ervan stop te zetten?

Moeten wij niet het Deens voorbeeld volgen, niet dat van het
vorige referendum, maar dat van de gemeenten die 40 pct. van de
bevoegdheden beheren tegenover slechts 8 pct. voor de Vlaamse
gemeenten?

Is het subsidiariteitsprincipe niet het best gediend door ge-
meenschappelijke noden als norm te nemen voor intergemeen-
telijke samenwerking of voor stadsgewesten?

Wordt het tenslotte niet de hoogste tijd om de erfenamen van
de Franse departementen, eigenlijk dus uitvloeisels van een bezet-
ting, af te schaffen, omdat zij toch geen natuurlijke samenhang
dienen? Ik verwijs hiervoor slechts naar de situatie van twee voor-
beeldprovincies. In Antwerpen zijn de noden van de Kempische
regio en de metropoolregio helemaal niet vergelijkbaar. In West-
Vlaanderen hebben het noorden en het zuiden evenzeer totaal
verschillende interesses die op een onnatuurlijke manier in een
provinciaal verband bewaard blijven. Moeten wij aan een dergel-
ijke toestand niet dringend een einde maken en slechts twee
niveaus overhouden: de autonome gemeenten die volledig demo-
cratisch sanctioneerbaar zijn en de gemeenschapsraden?
(Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Tobback.

De heer Tobback, minister van Binnenlandse Zaken en Ambte-
narenzaken. — Mijnheer de Voorzitter, ik verheug mij over de
grote belangstelling die de Senaat voor het provinciale niveau aan
de dag legt. In de voorbije maanden heb ik immers de gelegenheid
gehad te antwoorden op interpellaties van de heer Tavernier en
van de heer Dierickx naar aanleiding van wat ik in Maastricht op
een studiedag over de rol van de provincies had gezegd in aanwe-
zigheid van vertegenwoordigers, een minister en een staatssecre-
taris, van Nederland. Vandaag is er tenslotte ook de interpellatie
van de heer Verreycken.

Een paar zaken moeten in herinnering worden gebracht. Zoals
de heer Verreycken zelf in zijn nota zegt, heeft het Sint-
Michielsakkoord ertoe geleid dat het nieuwe artikel 1 van de
Grondwet het bestaan van de provincies bevestigt. Het is van
belang dat een tweederde meerderheid dat principe nu wel verde-
digt, aangezien over de wenselijkheid van de provincies sinds het
Egmont-akkoord toch enige twijfel was gerezen. Wat onze
mening ten gronde daarover ook mag zijn, de kwestie van de af-
schaffing van de provincies staat voor een lange periode niet meer
ter discussie.

De beide interpellaties, vooral deze van de heer Tavernier leg-
gen de vinger op de wonde die door de heer Verreycken wordt
beschreven als « de duistere zone » van niet-rechtstreeks verkozen
en zelfs niet-democratisch gecontroleerde organen die op zeer
diverse manieren worden opgericht.

Ik wil daar wel op antwoorden, maar dit ressorteert onder de
bevoegdheid van het Vlaamse en het Waalse Gewest. Thans ben
ik nog bevoegd voor één enkele provincie, namelijk de provincie
Brabant, waarvoor men niet onmiddellijk een afdoende oplos-
sing had. Na uitvoering van het Sint-Michielsakkoord, vanaf
1 januari 1995, zal er een provincie Vlaams-Brabant zijn, die
verantwoordelijk verschuldigd is aan en onder het toezicht staat
van het Vlaamse Gewest, en een provincie Waals-Brabant, die
behoort bij het Waalse Gewest. Dit lijkt mij ook wenselijk. Ik heb
dat voorstel met overtuiging goedgekeurd. De manier waarop
deze provincies zich organiseren, hun beleid voeren, hun taken
vervullen en eventueel delegeren naar allerlei organismen zal in de
eerste plaats een gewestelijke bevoegdheid zijn.

Dit betekent echter niet dat ik mij van deze zaak wil ontdoen. Ik
heb al aan de heer Tavernier geantwoord dat het ogenblik aange-
broken is voor het Parlement of de Regering om initiatieven te
nemen teneinde het provinciale niveau te democratiseren. Er
moet meer democratie komen inzake de informatie van de provin-
cieraadsleden, hun statuut, hun inzage-recht, de werking van de
provincieraad, enzovoort. Deze instelling werd immers gedu-
rende jaren verwaarloosd. De bepaling in het Sint-
Michielsakkoord en in de gewone wet op de staatshervorming die
thans in de Kamer wordt besproken, dat de provincieraden voort-
aan zullen worden verkozen voor een periode van zes jaar en dat
de verkiezingen zullen samenvallen met deze voor de gemeentera-
den, is bijgevolg van uitzonderlijk belang. Dit moet het mogelijk
maken een meer dynamisch provinciebestuur op de been te bren-
gen, dat op een meer democratische wijze kan worden gecontro-
leerd. Misschien zullen de provinciebesturen in de toekomst dan
ook minder geneigd zijn bepaalde bevoegdheden over te dragen
aan of weg te moffelen in allerlei intercommunale en andere vere-
nigingen. Ik zal daar alleszins op aansturen in mijn toekomstige
provincie.

Zoals reeds is gebleken uit mijn antwoord op de interpellatie
van de heer Tavernier heb ik in Brabant een aantal belangrijke
subsidies aan VZW's uit het budget geschrapt. Ik heb de provincie
ook belet te treden tot nieuwe VZW's. In afwachting van de
opsplitsing in twee nieuwe provincies lijkt mij dit alleszins totaal
uit den boze. Er is daarop echter één uitzondering waarmee ik niet
onmiddellijk raad weet. Het Vlaamse Gewest zet de provincie aan
te participeren in een VZW-Vlaamse monumentenwacht. Hoe
kan ik de provincie Brabant enerzijds beletten te participeren in
een VZW, waartoe ze anderzijds, met de beste bedoelingen, wel
wordt aangezet door haar toekomstige toezienende overheid. Ik
vraag mij daarbij wel af — maar ik ga hiermee mijn boekje te
buiten — waarom een uitstekend instrument als de Vlaamse
monumentenwacht de structuur van een VZW moet hebben. Ik
zou deze vraag normaal in de Vlaamse Raad moeten stellen, maar
mijn uitvoerende functie belet mij dit. Deze aangelegenheid kan
immers vrij snel bij decreet worden geregeld. Aan deze situatie
moet dringend een einde worden gemaakt.

Wij moeten ons bezinnen over de vraag of wij nog wel een inter-
mediair niveau — of « een middenveld » zoals hier werd gezegd —
wensen. In Vlaams-Brabant wens ik dit niveau wel te behouden,
maar dit is mijn persoonlijke mening. Dit sluit misschien aan bij
de 8 pct. waaraan de heer Verreycken refereert. Ik heb het vroeger
— onder meer aan de heer Dierickx en ook in Maastricht — reeds
gezegd dat ik sterk de indruk heb dat sinds de regionalisering het
toezicht van de provincies er niet op is verminderd. De burgemees-
ters hier aanwezig zullen dit kunnen getuigen.

De heer Van Hooland. — Dat is juist!

De heer Tobback, minister van Binnenlandse Zaken en Ambte-
narenzaken. — Het organiseren van het toezicht op de gemeenten
behoort vandaag tot de bevoegdheid van de Vlaamse Raad. Men
kan gerust een verhouding 40/60 in plaats van 8/92 opleggen in het
Waalse Gewest, het Brusselse — hoewel ik daarover mijn twijfels
heb — en het Vlaamse Gewest. Mij komt het echter niet toe daar-
over te oordelen of daarvoor initiatieven te nemen. Ik raad de heer
Verreycken aan — nu spreek ik even als lid van de Vlaamse Raad
op de verkeerde plaats — dat te doen, maar dan moet hij wel
rekening houden met een aantal elementen.

Ten eerste, ook na de fusie van de gemeenten zijn de meeste gemeenten niet sterk genoeg om alleen een aantal beslissingen te nemen. De fusie was inderdaad wellicht te groot voor de kleine zaken en te klein voor de grote zaken. Ik wil mij in de provincie Vlaams-Brabant, met haar eigenheid, haar eigen problemen en haar specifieke verhouding met Brussel kunnen organiseren als een gesprekspartner van de Vlaamse Executieve. Ik mis dat in Vlaams-Brabant, Limburg, Antwerpen, West- en Oost-Vlaanderen kunnen dat wel. Ik ben dus voorstander van een intermediair niveau, al moet ik daarbij wijzen op een zekere contradictie. Een aantal ondoorzichtige zaken moeten inderdaad weg, maar waar moet men ermee naartoe? Indien men de provincies als een nood beschouwt, kan men van de nood een deugd maken. De provincie moet inderdaad worden gemoderniseerd, onder meer door allerlei functies die nu aan intercommunales worden toegewezen, terug te brengen naar de provincie. Op die manier kunnen de GOM's en talrijke VZW's terug worden gebracht op het niveau van de provincie.

In de huidige omstandigheden en gezien de institutionele situatie is dit de enige correcte richting: de bevoegdheden moeten opnieuw worden toegewezen aan de provincie.

Tenslotte laat ik in het midden of onze provincies zijn voortgekomen uit de Franse departementen. Het *département de la Dyle* valt geenszins samen met de provincie Brabant, maar dat is een ander probleem.

De Voorzitter. — Het woord is aan de interpellant.

De heer Verreycken. — Mijnheer de Voorzitter, ik had uiteraard niet gerekend op een onmiddellijke afschaffing van de provincies.

Ik geef toe dat de verwijzing naar de Grondwet correct is. Toch wil ik erop wijzen dat de Grondwet sedert 1970 vrijwel permanent gewijzigd werd en zodoende een onstabiel gegeven vormt. Wij zijn thans toe aan de achtste of de negende grondwetsherziening en het zal wellicht niet de laatste zijn. Wij bevinden ons trouwens nog altijd in een grondwetswijzigende legislatuur. Een eventuele wijziging zou dus geen enkel bezwaar betekenen.

Overigens ben ik het met de minister eens dat heel wat duistere zaken moeten worden ondergebracht in lokaliseerbare verbanden. Ik pleit daarom voor de nieuwe stadsgewesten of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, enerzijds of de Gemeenschappen, anderzijds.

Mijn enige opmerking bij het antwoord van de minister is dat op het ogenblik in de subcommissie voor Financiën en Begroting van de Vlaamse Raad wel degelijk wordt gepraat over een decreetale regeling van sommige chaotische toestanden in de VZW's die vaak aanleiding geven tot allerlei afwijkingen, met als doel het parallelle circuit te verkleinen of eventueel volledig af te schaffen. De subcommissie voor Financiën en Begroting neemt in dit opzicht haar verantwoordelijkheid op zich. Het zou positief zijn indien zij de steun kreeg van de minister voor Binnenlandse Zaken. Ik meen uit zijn antwoord te kunnen opmaken dat hij hiertoe bereid is en wens hem hiervoor te danken.

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Tobback.

De heer Tobback, minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken. — Mijnheer de Voorzitter, ik wijs erop dat het gaat over de steun van de Vlaamse minister van Binnenlandse Aangelegenheden. Ikzelf heb in de subcommissie van de Vlaamse Raad geen enkele inbreng.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.
L'incident est clos.

INTERPELLATIE VAN DE HEER VAN HOOLAND TOT DE EERSTE MINISTER OVER «HET MISMANAGEMENT VAN DE FEDERALE MINISTERIELE DIENSTEN EN INSTELLINGEN»

Ann. parl. Sénat de Belgique - Session ordinaire 1992-1993
Parlem. Hand. Belgische Senaat - Gewone zitting 1992-1993

INTERPELLATION DE M. VAN HOOLAND AU PREMIER MINISTRE SUR «LES ERREURS DE MANAGEMENT DES SERVICES ET INSTITUTIONS MINISTERIELS FEDERAUX»

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van de heer Van Hooland tot de Eerste minister over «het mismanagement van de federale ministeriële diensten en instellingen».

De Eerste minister heeft mij verzocht hem te willen verontschuldigen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken zal namens hem antwoorden.

Het woord is aan de interpellant.

De heer Van Hooland. — Mijnheer de Voorzitter, ik zal mijn interpellatie dus richten tot de minister van Ambtenarenzaken. Ik betreur echter dat de Eerste minister niet aanwezig is en zal hem bij een andere gelegenheid alsnog interpelleren.

Mijnheer de minister, de jongste vier jaar heb ik al vijf keer over het Openbaar Ambt mogen interpelleren. Een paar van deze interpellaties waren tot u gericht en elk gesprek ter zake met u heb ik op prijs gesteld. In deze interpellatie wil ik het echter over een paar andere zaken hebben en wil ik terloops ook verwijzen naar wat het jongste regeerakkoord zegt over de nieuwe politieke, bestuurlijke en administratieve cultuur. Ik wil ook even ingaan op de problematiek van wat Crozier noemt «l'Etat modeste, l'Etat moderne», hetgeen dieper gaat dan de specifieke problemen van het Openbaar Ambt en de ambtenarenzaken.

Mijn interpellatie houdt ook verband met het recente incident in de sector van het gevangeniswezen. Het ging daarbij onder andere over het nemen van politieke verantwoordelijkheid, maar was dit wel zo? Volgens mij had het voor een groot stuk te maken met de kwaliteit van ons administratief systeem en ging het dus om meer dan de politieke verantwoordelijkheid van minister Watheloh. Als lid van de oppositie heb ik mij daarom bij de stemming onthouden.

Mijn volledige interpellatie zal ik later houden. Nu pik ik er een paar punten uit en graag zal ik naar uw antwoord luisteren.

Mijn uitgangspunt is natuurlijk dat een goed werkend administratief apparaat de achillespees is van ons bestuurlijk en politiek systeem en van de maatschappelijke dienstverlening door de overheid. Er is niet alleen in België een probleem op dit gebied, maar in België is het wel ernstiger en groter dan in vele vergelijkbare beschaaft landen. Hierbij verwijs ik naar de overheidsschuld, die uitzichtloos is en op geen enkele klassieke manier kan worden opgelost. Sommigen hebben het, zo lees ik nog in de krant van vandaag, over een politieke bankroet. Dat is benauwend en wij moeten het op het hoogste politieke niveau meer voor de overheidssector opnemen.

Terloops verwijs ik hier even naar de grote problemen van de overheidssector in een land als de Verenigde Staten waar de Volckercommissie zich nog van 1987 tot 1989 over deze problematiek heeft gebogen en tot de conclusie is gekomen dat er eigenlijk drie fundamentele problemen zijn. De commissie was vooral een privé-initiatief. Op die manier heeft de Amerikaanse samenleving zich als het ware georganiseerd om de overheid toe te lichten en op een hoger niveau te tillen. De commissie telde 35 leden en niet van de minste, zoals MacNamara en ex-president Ford.

Deze commissie kwam dus tot volgende drie conclusies. Het eerste grote probleem is de vijandigheid van het publiek tegenover de overheid. Ook bij ons is dat in hoge mate het geval, zou men kunnen zeggen. Er is een gebrek aan welwillendheid tegenover de overheid waarop een misschien verwende of al te kritische burger te sterk een beroep doet.

Ten tweede was er het probleem van het politieke leiderschap. De Volckercommissie kwam tot de bevinding dat men het te weinig voor de overheid opnam en dat er te weinig werd getracht haar op een hoger niveau te tillen, haar performanter en geloofwaardiger te maken.

Een derde probleem betrof het gebrekkig intern management van de Amerikaanse overheid. Ook in België worden wij hiermee geconfronteerd. Er wordt constant aan gewerkt, maar nog steeds hebben wij geen hoog niveau van intern beheer van de departementen en van het federaal administratief systeem bereikt, wel integendeel.

Er zijn tevens een aantal paradoxen. Men gaat er bijvoorbeeld van uit dat de Staat, die in hoge mate bureaucratisch is, de moderne samenleving moet veranderen. Wij stellen echter vast dat het eerder de kritische burger en de kritische partijen zijn die de Staat moeten moderniseren.

Het Parlement zelf is in twijfel, hetgeen te maken heeft met de mythe van de scheiding der machten. Men is daar, naar mijn mening, te ver in gegaan. Men mag de machten praktisch niet te ver scheiden, want anders werkt het geïntegreerd beleid niet meer op het niveau van de federale Staat of van de departementen.

Wat nu bijvoorbeeld in de Kamer gebeurt stemt tot nadenken en illustreert de gebreken van ons administratief systeem. Ik verwijs hiermee naar de installatie van een parlementaire onderzoekscommissie om het beleid inzake de drugsbestrijding te verbeteren. Dit is een aberrant procédé om tot meer beleidsontwikkeling en -planning te komen.

Ik meen integendeel dat de Regering meer effectief werk moet maken van de herwaardering van het hele federale bestuurs- en administratief systeem, van het management en vooral van de maatschappelijke dienstbaarheid.

De jongste jaren is er in België geen enkel groot project van administratieve hervorming aangepakt. Dit is een strategische fout omdat de gelegenheid en zelfs de historische noodzaak er waren. Een succesrijke institutionele hervorming heeft een professionele administratieve hervorming als corollarium. Hierna heb ik het over een zestal thema's en vragen in een heel complexe materie.

Mijnheer de minister, eerst is er de uitvoeringscapaciteit van de ministeriële diensten. Deze staat onder grote druk en faalt. Ik geef enkele voorbeelden van diensten waar het ongenoegen van de burger het meest tot uiting komt: het Commissariaat-generaal voor de vluchtelingen; het gevangeniswezen; het Nationaal Instituut voor de statistiek; het Bestuur voor de tegemoetkomingen aan de gehandicapten, waar men nu dezelfde problemen heeft als 25 jaar geleden; er is een onduidelijke achterstand en er is ergens alom; de Regie der Gebouwen; de departementen Financiën en Justitie, die het grootste effectief beschikbaar hebben.

Wij kunnen niet zeggen dat er op dit domein geen initiatieven, onder andere door de wetgever, zijn genomen. Als ik bepaalde bronnen mag geloven, dan zouden er tussen 1982 en 1985 niet minder dan 3 544 fiscale bepalingen zijn gewijzigd.

Ten gronde heeft het ministerie van Financiën de reputatie niet competitief te zijn met heel gespecialiseerde lobby's en «particuliere fiscale superkantoren».

Het departement van Justitie van zijn kant antwoordt al jaren zelfs niet op de meeste parlementaire vragen en andere verzoeken, met als reden: gebrek aan personeel.

Zulke problemen zijn niet op te lossen door uitbreiding van het personeelsbestand, maar eerder door een grondige herstructurering en door professioneel management. Ik verwijs naar wat ik in *De Volkskrant* van 12 mei jongstleden heb gelezen over het ministerie van Justitie in Nederland. Dit illustreert een allesbehalve klassieke aanpak en wel meer dan het louter wijzigen van reglementen en voorschriften of het uitbreiden van het personeelsbestand: «Het Ministerie van Justitie ondergaat de komende jaren een ingrijpende herstructurering. Als gevolg daarvan zal het aantal ambtenaren op het departement verminderen van 2 300 naar 800 à 1 000. Er is geen sprake van gedwongen ontslagen, omdat de afslanking tot stand komt door overheveling van taken naar verzelfstandigde uitvoerende diensten.»

Men typeert dit als «een gezonde, bedrijfsmatig opererende justitie-organisatie».

Er zijn uiteraard bij ons ook recente voorbeelden van verbeteringen. Ik verwijs naar wat de minister de jongste jaren heeft gedaan, ook toen hij bevoegd was voor de modernisering van de overheidsdiensten. Er is de «objectivering» bij de bevordering

van ambtenaren in federale diensten, bijvoorbeeld op basis van het koninklijk besluit van 27 oktober 1992 dat een grotere rol toekent aan de directieraden.

Samengevat vraag ik mij echter af wie verantwoordelijk is voor deze falende uitvoeringscapaciteit en wie dit probleem zal oplossen. Ik wil deze vraag heel specifiek aan de Eerste minister stellen en van zodra de gelegenheid zich voordoet, zal ik dat ook doen.

Ik handel vervolgens over de beleidsondersteuning. Op kwalitatief vlak is dit de eerste opdracht van de federale overheid, maar deze wordt al te zelden erkend in de moderne samenleving, hoewel wij in nota's van de bevoegde minister aan de Ministerraad lezen dat onze overheidsdiensten grotendeels inert gebleven zijn en blijven wat de maatschappelijke problematiek betreft.

Ik stel het totaal ontbreken vast van beleidsanalysten en beleidsgerichte studiediensten. Er is ook een desintegratie van de interdepartementale staf- en hulpdiensten. Dit is zelfs het geval voor diensten die voorsnog tot de sector Openbaar Ambt behoren. Tenslotte, is er geen onafhankelijke, wetenschappelijke ondersteuning voor het regeringsbeleid. In Nederland bijvoorbeeld functioneert al twintig jaar een wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid, die het geïntegreerd regeringsbeleid ondersteunt op een deskundige, autonome en objectieve wijze.

Mijn volgende punt handelt over de interdepartementale organisatiestructuur op federaal niveau. De beleidssystemen worden alsmat complexer. Zij overstijgen de grenzen van de departementen. En toch blijven wij geconfronteerd met een verregaande departementale organisatorische versnippering. De eenvoudigste oplossing is natuurlijk het reduceren van het aantal ministeries. Hiervoor bestaan plannen. Op het ogenblik hebben wij nog een twaalfstal ministeries plus een aantal «restanten». Hierover wil ik het later nog wel eens hebben.

Vervolgens is er nu de vraag naar de rol, de plaats en de verantwoordelijkheid van onze topambtenaren. Ik verwijs ter zake naar de aanhoudende conflictsituatie tussen de kabinetten en de ambtenarentop. Onze 21 kabinetten tellen vandaag zowat 200 medewerkers van niveau 1, en meestal zeer gekwalificeerde personen. Een derde van hen komt trouwens uit de administratie. Zij hebben een ruime bagage en deskundigheid. Deze conflictsituatie hindert het behoorlijk functioneren van ons administratief systeem, en niet ongestraft.

Er is ook het fenomeen van de taaladjuncten. Ik wil het hier niet hebben over de discussie die naar aanleiding van het wetsontwerp van 25 februari jongstleden wordt gevoerd over het mandatenstelsel, dat men ook voor de taaladjuncten zou willen invoeren. Het gaat hier effectief om 24 ambtenaren-generaal. Indien er een professioneler beheer en een beter gefundeerde beleidsvoering was, dan zou men veel meer met deze ambtenaren kunnen doen dan nu gebeurt.

Verder wil ik het even hebben over de administratieve hervorming. Ik heb het gevoel dat die hervorming is stilgevallen. In andere landen gebeurt er op dat vlak opvallend meer. Ik denk hierbij aan Frankrijk, de Verenigde Staten — ik verwees ter zake al naar het Volckerrapport van 1989 — en Nederland. In Engeland werd de vernieuwing aangepakt door Margaret Thatcher zelf. Zij is in 1979 met een programma van administratieve hervorming naar de verkiezingen gegaan en heeft ze voor een groot stuk op basis daarvan gewonnen. Binnen de vijf jaar heeft zij een fundamentele ommekeer teweeggebracht in het administratieve systeem van Groot-Brittannië en in de bestuurspraktijk.

De radioscopieën die werden uitgevoerd bij ons zijn nuttig, maar zij komen relatief laat en hebben de problemen van ons centraal administratief bestel niet ten gronde gesteld en bevatten bijgevolg ook geen voorstellen om de problematiek op te lossen. Zij zijn tevens voorbijgegaan aan de vraag wat de rol is van de federale administratie in onze samenleving van morgen.

Er is ook de mythe van de scheiding der machten. Daar zijn wij, zoals reeds opgemerkt, veel te ver gegaan. Ik pleit ervoor dat het Parlement meer zou doen dan alleen maar achteraf pogen het beleid te evalueren dat nochtans grotendeels hier, op het hoogste niveau wordt bepaald. Dit Parlement moet ook pro-actief optreden en daarbij een oordeel durven vellen over de capaciteit van het administratieve bestel waaraan de uitvoering van de genomen beslissingen wordt overgelaten.

Wat meent de Regering te moeten doen om het aanhoudend mismanagement te keren? Ik val in herhaling, maar zeer recentelijk heb ik in de pers nog maar eens zeer onfraaie dingen gelezen die de geloofwaardigheid van ons politieke en administratieve bestel blijvend aantasten. Waarom berusten wij hierin? Wat doen wij?

Mijnheer de minister, wat kan en zal op korte termijn worden ondernomen om onze politieke en onze administratieve cultuur te verbeteren?

De Voorzitter. — Het woord is aan de minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken die antwoordt namens de Eerste minister.

De heer Tobback, minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken. — Mijnheer de Voorzitter, het staat de heer Van Hooland natuurlijk vrij om de Eerste minister te interpellieren over de federale ministeriële diensten en instellingen, maar dat zal niet veel nieuws brengen vermits er in verband met de aanpak van het administratieve en ambtenarenapparaat tussen de Eerste minister, mijzelf en ook de minister van Begroting, een totale eenheid van visie bestaat. Het is trouwens de bedoeling om bij de hervorming van het koninklijk besluit van 1961 in verband met de administratieve en de begrotingsprocedure het samenwerkingsverband tussen de Eerste minister, de minister van Begroting en de minister van Binnenlandse Zaken en Ambtenarenzaken te herstellen.

Ter herinnering kan ik de Senaat ook meedelen dat er reeds de eerste dag na de samenstelling van deze Regering een ontmoeting is geweest tussen de Eerste minister, de minister van Ambtenarenzaken en het college van secretarissen-generaal. Sederdien is dit college geregeld bijeengekomen. Gewoonlijk waren alle secretarissen-generaal aanwezig en soms was dat maar een beperkte delegatie. Alles verloopt nog niet naar wens, maar toch. Ik kan wel zeggen dat geen enkele belangrijke beslissing meer wordt genomen inzake administratie, organisatie of personeelspolitiek zonder dat het college van secretarissen-generaal daarbij wordt betrokken. Door de aanpassing van het koninklijk besluit van 1961, die weldra zal gebeuren, zal het overigens nog beter gaan.

Mijnheer Van Hooland, andermaal moet ik u verwijzen naar de nota Ambtenarenzaken die al ter beschikking is gesteld van de commissie en ook door heel wat kranten en weekbladen — door sommige zelfs in extenso — is overgenomen. Zoals ik vanmorgen in de commissie al zei, zijn alle punten van deze nota in uitvoering. Op het ogenblik is het echter nog te vroeg om te zeggen of deze hervorming van het Openbaar Ambt geslaagd is of niet. De beslissing is immers genomen op 5 februari en vandaag zijn we pas 18 mei, dus amper twee en een halve maand later.

Ik kan wel een aantal beslissingen aangeven die concreet zijn genomen. Gisteren, 17 mei, is een akkoord tot stand gekomen, mede op basis van het vorige week goedgekeurde koninklijk besluit, met de representatieve vakorganisaties, over «minder ambtenaren, maar beter betaald». Over de concrete cijfers kunnen we het bij een andere gelegenheid hebben, maar ik kan nu al zeggen dat de vorig jaar afgekondigde wervingsstop op federaal niveau succes kent, wellicht omdat die gepaard gaat met een betere vergoeding en een belangrijke vereenvoudiging, waardoor het aantal graden teruggebracht werd op twaalf, terwijl er vroeger honderd bestonden. Voor de buitenwereld is dit misschien niet spectaculair, maar voor de organisatie binnenin kan men gerust van een ingrijpende hervorming spreken.

Binnen de kortste tijd — liefst nog vóór het reces — zal er ook een beslissing moeten worden genomen over de nieuwe structuur van de departementen, over de evaluatiemethodes — de Raad van State wordt hierover geconsulteerd — en over het systeem van de vakantiedagen.

Wij zullen nog andere wijzigingen aanbrengen, onder meer inzake het systeem van de verloven, het geregeld overleg met de wervingssecretaris over de werving en over een meer specifieke werving voor specifieke redenen. Wij willen afstappen van de massale aanwervingen met 1 000 kandidaten op de Heizel. Vandaag is ook de discussie ten gronde begonnen over het ontwerp ambtenarenzaken dat ons de mobiliteit moet opleveren waarvan de radio-scopieën de noodzaak reeds hadden aangetoond.

Het is best mogelijk dat dit allemaal wat laat komt, maar dat is geen reden om er niet aan te beginnen of ermee door te gaan. Over de organisatie van de dienst Vreemdelingenzaken bijvoorbeeld, of van het commissariaat generaal, kan ik het hier heel uitvoerig hebben, maar ik wil daar slechts de essentie van aanhalen. Die ligt in de algemene filosofie hierover. Door een eerste beslissing zijn er in de dienst Vreemdelingenzaken 52 mensen bijkomend aangeworven. Wij hebben dat snel, maar niet overhaast gedaan. Beslissingen waardoor van de ene op de andere dag 200 mensen worden aangeworven deugen immers niet.

De heer Van Hooland had het over beleidsondersteuning en beleidsanalyse. Inzake het openbaar ambt kan ik nu met overtuiging zeggen dat het bureau ABC wel degelijk functioneert. Het samensmelten ervan met dat van de informatica levert ons een zeer gekwalificeerde kleine dienst op die in staat is om de departementen bij hun personeelspolitiek te begeleiden. Een zaak staat alleszins vast: voor de volgende Regering zal er een organisatieschema klaarliggen, met onder andere een departement algemene zaken dat de problemen inzake rekrutering, werving, vorming absentisme, sociaal-medische begeleiding en dergelijke zal aanpakken.

De heer Van Hooland stelde ook een vraag in verband met de Regie der Gebouwen. De audit hierover moet tegen eind juni zijn afgewerkt, zodat wij dan ook de nodige beslissingen kunnen nemen.

Ik doe nog opmerken dat deze Regering intussen amper een jaar en twee maanden oud is en dat zij op een goede 400 dagen nog heel wat andere zaken heeft gerealiseerd. Vooraleer men praat over mis-management moet men toch even bekijken op welke manier het uitgestippelde beleid voortgang maakt. Wat mij betreft, schenkt dat alleszins voldoening, aangezien ik mijn voorgenomen werktempo kan volhouden.

Een cultuur wordt tenslotte niet op twee dagen tot stand gebracht, maar is een proces van jaren. In die zin maak ik mij geen enkele begoocheling. Als de Regering haar termijn afmaakt, dan zal zij op die vier jaar een sterk verbeterd en bijna onherkenbaar ambtelijk apparaat hebben uitgebouwd. Wij blijven echter ook hier tegelijk bescheiden en ambitieus: van een wankle 2-PK zullen wij dan een goed draaiende Lada hebben gemaakt. Iemand anders krijgt dan misschien de gelegenheid om er een schitterende BMW van te maken. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de interpellant.

De heer Van Hooland. — Mijnheer de Voorzitter, in de eerste plaats dank ik de minister voor zijn antwoord.

Ten tweede, er blijft een hardnekkig misverstand bestaan. Wanneer men het heeft over beleidsondersteuning, denk ik vooreerst aan andere dingen dan aan het ABC of het ABI, die slechts het intern beleid en beheer betreffen.

Overigens, het verschil tussen een 2-PK en een Lada van de betere soort is niet te onderschatten, maar het verschil tussen een Lada en een technologisch hoog ontwikkeld Duits merk is ook niet gering. Dat moet ons interesseren. Er bestaan dus nog heel wat redenen voor de overheid om veel meer competitief, effectief en efficiënt te zijn.

En hiermee zitten wij bij een heus politiek probleem. Ik verwijs in dat verband nog maar eens naar de overheidsschuld.

Kortom, ik zal de Eerste minister interpellieren over de politieke aspecten van ons bestuurlijk-administratief systeem. Ik hoop, mijnheer de minister, dat u dit niet interpreteert als een gebrek aan waardering voor wat u hebt gerealiseerd of onderneemt.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

VOORSTELLEN — PROPOSITIONS

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De heer Erdman heeft ingediend een voorstel tot herziening van artikel 31 van de Grondwet.

M. Erdman a déposé une proposition de révision de l'article 31 de la Constitution.

Dit voorstel zal worden gedrukt en rondgedeeld.

Cette proposition sera imprimée et distribuée.

Het wordt verwezen naar de commissie voor de Herziening van de Grondwet en de Hervorming der Instellingen.

Elle est renvoyée à la commission de la Révision de la Constitution et des Réformes des Institutions.

De heer Hatry heeft ingediend een voorstel van wet strekkende tot aanpassing aan de Europese richtlijnen van het koninklijk besluit nr. 55 van 10 november 1967 tot regeling van het juridisch statuut der ondernemingen gespecialiseerd in financieringshuur, de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet en de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet.

M. Hatry a déposé une proposition de loi visant à adapter aux directives européennes l'arrêté royal n° 55 du 10 novembre 1967 organisant le statut juridique des entreprises pratiquant la location financement, la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation et la loi du 4 août 1992 relative au crédit hypothécaire.

Dit voorstel van wet zal worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Cette proposition de loi sera traduite, imprimée et distribuée.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

Il sera statué ultérieurement sur la prise en considération.

Dames en heren, onze agenda voor vandaag is afgewerkt.

Notre ordre du jour est ainsi épuisé.

De Senaat vergadert opnieuw morgen, woensdag 19 mei 1993, om 10 uur.

Le Sénat se réunira demain, mercredi 19 mai 1993, à 10 heures.

De vergadering is gesloten.

La séance est levée.

(De vergadering wordt gesloten om 19 h 40 m.)

(La séance est levée à 19 h 40 m.)